

# ARGIA

Errefuxiatuen  
aurkako  
erasoa



## BABESIK GABE



Nafarroa Oinez dela-ta  
Zangotzan denak  
gure zain

Europa osotik etorrita,  
Oinarrizko kristauak  
herri ukatuen alde

Zumarragatik Zumaira,  
iluna Urolako trenaren  
etorkizuna





# EKO

---

## **EKO ALTZA**

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

---

## **S. Juan Bautista Koperatiba**

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

---

## **SUPER AMARA**

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77  
DONOSTIA

---

## **EKO ASTEASU**

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26  
ASTEASU

---

## **EKO AIETE**

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE  
(Donostia)

# kirolzaleen zerbitzutan



## **miner**

## **donostia**



271050 eta 270447



## 1.168. zenbakia

4.— Astegiroa.

### POLITIKA

13.— ETArek eta errefuxiatuen aurka mugarik gabeko errepresioa. **I. Zubiondo.**

### NAZIOARTEKOA

18.— Sri-Lankako bakea Indiaren neurrikoa. **P. Sastre.**

### ERREPORTAIK

21.— Zumarragatik Zumaia, iluna Urolako trenaren etorkizuna. **J.J. Petrikorena.**

24.— Oinarriko kristauak herri ukatuen alde. **Etsepare.**

33.— Juan Maria Apellaniz: «Bi tradizio oso diferente egon dira gure herria». **L. Mintegi.**

40.— «Nafarroa Oinez». **I. Camino.**

42.— Bero dator udazkena Unibertsitatera. **L. Fernandez.**

44.— Irakurleak mintzo.

### KULTURA

45.— Kulturataria.

46.— Azala: «Benetako zainak musika herritarrean daude. **J. Arano.**

48.— Lasagabaster: «Ahalmen autokritiko gehixeago behar dugu». **J. Landa.**

50.— J.J. Bakedano: «Sinisgarritasuna zinean inportanteagoa da literaturan baino. **G. Arrese.**

53.— Kulturaren aste-borrastea.

### ETA BESTE

55.— Kirolak.

57.— Denborapasak.

58.— Azkena. **Jon Arano.**



**U**RRRI honen 3an bihurtu da egia garrantza errefuxiatuen artean behin baino gehiago aipatzen zena: «ERREFUXIATUZ BETETA-KO AUTOBUSA» MUGARA. Eta Ipar Euskadiko populazioa izan da Paris eta Madrilaren arteko kolaborazioaren mamitzearen lekuko harritua. Polizien eta gobernuen arteko elkarlanak gehiago mugarik ez balu bezala. Komunikabide frantsesak abisatuta zeuden: urriaren 3ko goizaldean zerbait gertatzekoa zen. Guk, aurreko abisurik gabe, ondotik erreportaia luzea eskaini nahi izan diogu aste honetako gai nagusia izan denari (**13tik 17ra bitarteko orrialdeak**).

**Jabea:** Zeruko ARGIA S.A.L.

**ARGIA egiten dugu:**

**Donostian:** Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaika Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

**Bilbon:** Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

**Gasteizen:** Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

**Iparaldean:** Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

**Iruñean:** Jon Alonso.

**Kolaboratzaileak:** Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elotegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etzeaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarriñanandia, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Mikel Ubillos, Urederra.

**Marraskilariak:** Joxemi, Julio.

**Publizitatea:** Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

**Administrazioa:** Jon Barandiaran, Agus Barandi.

**Ardura teknikoa:** Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

**D.L.:** 80—1963.

**Helbidea:** ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

**Telefonoa:** 28 33 99.

**Inprimategia:** Gráficas SEMI.

**Ale Bakarria:** 145 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

**1987. urterako harpidetza sarriak:** (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....5.300 pezeta.  
Ipar Euskal Herria.....360 libera.  
Estatu Espainola.....5.300 pezeta.  
Beste atzerriak.....7.200 pezeta.  
Airez.....11.000 pezeta.



URRIA

11

URRIA

17

urriaren 14an ilbera

eguzkia: (urriaren 11an)  
irten: 07.12  
sartu: 19.07

mareak: (urriaren 11an)  
gora: 06.35 eta 18.59  
behera: 12.43 eta 00.58

## LIBURUAK

Mikel Mendizabal



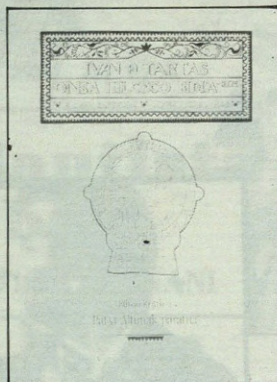
**Titulua:** Nor, nolakoa, eza-guna, lagunak  
**Egilea:** AEK  
**Argitaletxea:** AEK  
**Ezaugarriak:** 65 orrialde.

Iparraldeko AEK-k atera behar ditu euskara ikasteko hauetako hoge liburuxka. Mail desberdinetarako pentsaturik, lan gogorra egin dute iparraldekoek kuaderno guzti hauek prestatzen.

Euskara ahalik eta modu errazenean izan dadin modu xebez aurkeztu dituzte ikasgaiak; marrazkiak, komikiak, euskaldun

famatuaren erretratoak, F. Lopez Ufarte dela, B. Lertxundi etabar. Ez dira ere, herri zanpatuen ezaugarriak eta falta, korsoak, kanakekoak, euskaldunak...

Aldizkari antzeko formatoz aurkezturik, euskara ikastea erraza izatez aparte merkea izan dadin. Segi ba ipar-aldekoak lanean!



**Titulua:** Onsa hilceco bidia-  
ren bi lehen kapituluak.  
Hurbil saio gisa.

**Egilea:** Ivan de Tartas  
**Argitaletxea:** Deustuko  
Unibertsitatea

**Ezaugarriak:** 117 orrialde,  
800 peza.

Euskal klasikoetan zale gehiegi eduki ez duen bat da tartas, behar bada bere grafia alderantzizkoarengatik, Patxi Altunak azken argitarapen honetan esaten duen bezalaxe. Liburu honek beste argitapen zuzentzaile izan zuen duela urte gutxi, alabaina ez zen ego-  
kiegia izan grafiaren zuzenketaren alorrean.

Lan edizioak ezagutzen dira duela hiru mendetik. Bigarrena Julio de Urquijok egin zuen bere RIEV-en eta han asmo zuenez, zegoen bezala argitaratzea erabaki zuen. A. Egusizak eta X. Kintanak egin zuten hirugarrena. Eta Altunarena azken hau, nahiz eta lehen bi kapituluak besterik ez izan.

Patxi altunaren argitalpen honetan, bi modutan agertzen dira Tartasen lehen bi kapituluak: Urkijok RIEV-en argitaratu zuen be-

zala eta altunak berak egin-dako interpretazioan. Errespeto handiz egindako grafia aldaketa eta irakurketa izugarri aldatzen duena.

Horrez gain, adierazpen bat agertzen da hartutako irizpide ortografikoak azalatzeko. Fonetika aldakuntzak, morfosintaxia eta aditzaz ere iruzkin aberatsak agertzen direlarik.

argitarapen aberasgarria beraz Patxi Altunak eskeini berri diguna.

**Titulua:** Ilun  
**Egilea:** Xabier Etxaniz  
**Argitaletxea:** Elkar  
**Ezaugarriak:** 95 orrialde,  
450 peza.

Lami misteriotsu baten istorioa kontatzen digu Xabier Etxanizek liburu honetan. Maddalen neskato atseginak Ilun lami laguntzera erabakitzen du. Hau garai batean zoriontsua izan zen bere zoritxarreko lagunek argunetik bota zuten arte,



honela baita ere, orrazi magerik gabe utziz. Egoera honetan Maddalenek orrazia bilatzen lagunduko diola zin egiten dio lamiari. Gauza ordea, ez da batere erraza eragozpen pila ateratzen joango bait zaizkio: sikaan sugea, baso beldurgarri bat, ekaitzak...

Egilea Xabier Etxaniz dugu, duela hogeitasei urte Oñatin jaioa. Irakaslea lanbidez, lan handia egin du haur literaturaren sailean. 1982. urtean «Gasteiz Hiria» literatur lehiaketa irabazi zuen eta «kandela» taldeko partaidea dugu.

Fantasiatzko ipuin bat dugu Xabier Etxanizek eskeini digun azken hau. Fantasia sorginen ipuinek izaten duten misterio kutsu horrekin nahasirik. Liburu mota hauetan ohizkoa den bezala, marrazki horniturik agertzen zaizkigu zenbait orrialde eta hamar, hamai-  
ka urtetako neska-mutilek gustora irakurriko dutela-  
koan gaude.



**Aldizkariaren izena:** El-  
huyar

**Ezaugarriak:** 11. zenba-  
kia, urria, 74 orrialde,  
425 peza.

Zalantzarik gabe, hobeago-  
tzen ari da elhuyar zientzia  
aldizkaria. Azken zenbaki honetan, artikulua inter-  
resgarriak eta kolorezko argazki bitxi batzuk eskein-  
tzen dizkigu, aldizkari be-  
netan erakargarria izanik.

Joan den UEU-ko ekital-



## ASTE HONETAN NABARMEN

### Lexikoaren gai konplexua landuz

**Titulua:** Hitz-Elkarketa

**Egilea:** Euskaltzaindia, LEF batzordea

**Argitaletxea:** Euskaltzaindia

**Ezaugarriak:** 455 orrialde, 1.060 peza.

Gure hizkuntzan tradizionalki erabili den hiztegia behar bezainbestekoa izan da, gaur egun ordea, gauzak asko aldatu dira eta eta bat-batean euskara beste zereginetan sartu zaigu: administrazio, komunikabideetan etabar, gizatearen oinarriak aldatuz eta honekin batera gure hizkuntza.

Garbi dago Euskaltzaindiak ez dituela gaur egun diren hitz guztiak sortu behar, ez eta beste hamaika alorretako izenak euskaraz nola esan behar diren bana-bana esan. Dudarik gabe guztion lan dugu hori.

Alabaina, badu instituzio honek zeregina guzti honetan, hots, erzipideak finkatu eta nolabait batu. Honela ez balitz, nahaspila izugarria sortu ahal liteke, hizkuntzaren kalterako noski.

Guzti honekin, hitz berriak kontuan hartu behar dira oso, eta honetarako hiru bide aitortzen dituzte

gramatikariek: lehenengoa hitzak mailegatu, kanpotik etxeratu. Bigarrena, hitzen elkarte edo konposizioa eta azkenik, aurizki eta atzikiren bidez hitz berriak eratu.

Azken urteotan Euskaltzaindia aurrenengo bidez arduratu izan da, eta atera berri ditu arau edo erabaki batzu mailegatuko diren hitz horien itxura, hasiera, bukaera, eta ortografia esleituz. Ikus, 'maileguzko hitz berriei buruz Euskaltzaindiaren erabakia'.

Liburu hau gure lexiko berria zaintzeko eskeini zaigu, baina ikus ditzagun lantzen diren puntuak:

Lexikologi erzipideak finkatzeko IV. jardunaldia

— Hitz elkarteari buruzko 1. ekinaldiaren aurkezpena  
— Hitz-elkarketa lantzeko erzipideak

— Hitz elkartuen sailkapen-saioa.

Lexikologi erzipideak finkatzeko V. jardunaldia

— Hitz elkarteari buruzko 2. ekinaldiaren aurkezpena  
— Bikoiztapenak

— Dvandva-elkartek

— Sinbolismo fonetikoaren hots-uztarduraz sorturi-



ko hitzarteak

— Astaputz moduko hitz elkarteak

— Peru Abarka elkarte mota.

Adibidetegia

— Sarrera

— Bikoiztapenak

— Dvandvak

— Sinbolismo fonetiko eta hots-uztardurak

— Astaputza

— Peru Abarka

— Bibliografia.

diari errebaso txikia egiten dio, zientzi mailan azaldu diren hitzaldi nagusienak aipatuz. Newtonen liburu nagusi baten 300. urtebetetzea izan denez, aitzakia izan da matematikari, fisiko eta filosofoak elkartzeko, honela gizon honek zientziari egin zizkion ekarpenak aztertuz.

Matematika sailan datu analisia aztertu da; estatistikaren atal honek aplikazio handiak ditu, sozioekonomian, nekazaritzan, soziologian...

Aipagarria ere F. Plazalaren hitzaldia armen garapenari buruz. Hau ez dugu,

maiz pentsatzen dugun bezala, hain gauza urruna: gure herrian bertan garai batean eskupetak egiten baziren, gaur egun misilak egiten dira.

Natur zientzian, ibilaldi zientifikoak egin dituzte eta erleekin praktikak.

Informatika ere ez da baztertu. Gairik nagusiena irakaskuntzarekin loturik izan da aurten. Horretaz aparte 'Mikroprogramazioa', 'Itzulpen automatikoa', 'PROLOG programatzeko beste era bat', 'Euskarazko analizatzaile morfologikoa' (hitz bakoitzeko analisi morfologiko guztiak

eman ahal du) eta 'Euskaraz idatzitako algoritmoentzako aurrekonpiladorea'. Informatikak posibilitateak eskeiniz gure hizkuntzaren hobekuntzarako, ikus deza-kezuenez.

Beste artikuluekin jarraituz, kezkatutik daude arazoiez Euskal Herriko erlezainak. Maiz pentsatzen dugu erleek ez dituztela gaisotasunik, ez da hala ordea, eta kezagarria dugu Asian hasi eta gure herriraino iritsi den gaisotasun hau. Artikuluak honen ezaugarri guztiak azaltzen ditu, sintomak, tratamendua, prebentzioa etabar.

Igandean ospatu zen Zarauzen 'Kilometroak 87', eta ez da paisai kaxkarra herri horrek inguruan duena, paisaia, piztiak, hegaztiak... Artikulu eder bat agertzen zaigu, kolorezko argazkiz horniturik.

Interesgarria ere, injinerutza genetikoak dituen aurrerapenak. Honela Estatu Batuetan bakterioak zabaldu dira marrubi soro batean, borroka legal gogorra izan ondoren. Ondorio baikorrek zabal ditzake injinerutza mota honek geroari begira.

Baina honetaz aparte, honako artikulua hauek eskeintzen dira:

— Abioitan helizeak berriro

— Hidrogenoa erregai gisa Europan

— Landareak ez dira bakarrik soroetan hazten (ez da pelikula baten izena)

— Ura, likido baten bitxikeriak

— Sistema malguak: CAD-CAM-en osagaia

— Propultsio atomikoa

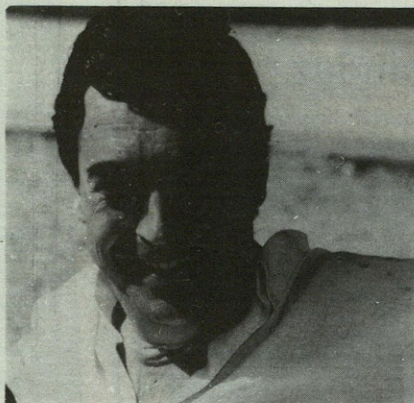
— Newton alkimiaren erreinuan

— Zientzia Bizanzion

— Louis de Broglie, azken aintzindari kuantikoa.



Mikel Garmendiak, Polonioren larrutan gozatu nahi ditu oraingoan, 3 urtetatik 7ra bitarteko haur bihurriak.



## “Banan Banan”: ikasten ondo pasatzeko aukera

Hauxe da hain zuzen ere “Banan Banan” saio didaktikoak eskeintzen digun aukera, zaharkituta dagoen ganbara batetan bizi zaigun aparteko pertsonai baten eskutik: Polonio.

Mikel Garmendiak betetzen du Polonioren papera, zeina lehen ere aritua den txoritxoaren baitan “Bai Horixe”n, pertsonai ilun eta mehatxagarrien larrutan sarturik misteriozko sketch-ak egiten: «ez dut sekulan haurrentzat lan egin eta horregatik agian, ilusioz beterik aurkitzen naiz oraingoan, gogoz gainezka» esan digu irrifar batean. Hare, kezkatu azaldu zaigu bi saio diferenteetan (“Bai Horixe”n ere noizean behin parte hartzen du), dabilenez sor daitezkeen nahasketen

beldur: «gazte jendeak ez nau zergatik Poloniorekin identifikatu behar baina polita zaigu betire fantasia mundu bat eraikitzea honetan» gehitu du Mikelek.

Poloniok darama saioaren haria. Historio asko daki horietakoa dugu, ibiltari neka ezina, buhamea... «erlojua geratu zaion horietako maisu bat» dio. Esku zabalik hartzen ditu gazteak ganbaran, bertako munduan makina bat gauza berezi ikusteko eta ikasteko aukera eskeiniz: «betire ondo pasa dezaten saiatuz», ordulari atzeratua, ospe haundiko tetera, loro harroa, panpina kexatia eta besterekin gozatuz, Manuel Urbietaren musikaren laguntzaz. Hiru urtetatik zazpita bitartean gozo dabilta.



«Eta Robin Hood deitzen zioten». Igande arratsaldeko estreinu honetan Victoria Abril ikusteko aukera izanen dugu.

## «Klasikoen Txokoa» atrila bihurtu

**A**ldaketak dira aste honetan arreta gehien deitu duena. Aldaketa frango eman arren batzu izezez soilik aldatu direla aipatu behar. Hauxe dugu «Klasikoen Txokoa»ren kasua.

Musika klasikoa atsegin duten guztiek txoko ederra kausitzen dute larunbatero saio berezi honetan; bideo emanaldi honek kalitatezko musika imajin fresko eta gardenez hornitzen ditu ikuskizun polita bilakatzen delarik. 60 minutu irauten duen saio honetan hain eskas eskeintzen den musika moeta honek bere lekua aurkitu du eta nahiz gutxiengo bat izan musika hau atsegin duenak, aukera aparta du txoritxoak eskeintzen dion saioaz dastatzeko.

Era berean, aldaketak direla eta, barne ekoizpena gehiagotu bada ezin ahaztekoa da telesailen boom-a. Luzemetraiak kopuru handiegian eskeintzen baziren kalitateari gehiegi begiraturik gabe telesailen kalitateaz ere edonor mintza daiteke: «Emakume Bionikoa», «Magnun», «Simon eta Simon»... batzuri atseginak suerta bazitzairen kalitateaz pott egiten zutela derizot. Telesailen bonbardeaketa jasan behar dugunori errespetu handiagoa, barne ekoizpena bultzatzea ez dago gaizki baina horrekin batera lastoa eskeintzen badigute, ezer irabazi al dugu?

## Aldaketekin luzemetraiak murriztu

**G**oitik beherako programazio aldaketa eman du txoritxiak. Orain arte bost eta sei luzemetraia bagenituen aste honetan hirukin konformatu behar. Ea kopurua murriztuz kalitatea altzatzen den.

Igandez «Eta Robin Hood deitzen zioten». Laurak laurden gutxi aldera izango dugu aste honetako lehen luzemetraia. Tonino Ricci zuzendari italiarrarenpean eginiko eta Victoria Abril, Alan Steel eta Chris Huerta dituela antzesle gisa.

Asteazkenez «Enganatzailleak». Bob Letellier 20 urteko ikasle gazte bat, diska denda batetan diska bat lapurtzen harrapatu duten Alain gazte ezezagunarekin harremanetan ipintzen da eta gazte honen eta bere taldearen bizitza murgilduko da. Zuzendaria: Marcel Carne. Antzesleak: P. Petit, J. Charrier eta A. Parisy.

Larunbatez «Abarraska». Play boy den Cecil Fox-ek dituen hiru emaztegaiei, gezurra izanik, hiltzorian da goela esaten die, hauen erreakzioa jakin ahal izateko. Zuzendaria: Joseph Mankiewicz. Antzesleak: R. Harrison, S. Hayword eta Capucine.



## zinema

### Azkoitiako zikloan

Azkoitiako Gazte Asanbladako zine klub taldeak zinema frantsesari eskainitako zikloa amaitzear dago. Honokoak dira eskainiko dituzten azken bi filmak: urriaren 11ean Eric Rohmer zinegilearen "Amour l'après midi" izeneko lana ikusteko aukera izango da, tentaldi baten istorioa omen ... Urriaren 18an Jean Luc Godard zinegilearen "Chinoise" izeneko filma botako dute. Filma honetan hirurogeigarren hamarkadako zenbait gertakari azaltzen digu, Vietnamgo gerra, Txinako iraultza kulturala eta mendebaldeko zenbait minoriatan izandako eragina, Txina eta S.E.S.B.ren arteko istiluak... Emanaldiak betzio orijinalen izango dira, azpitu-tu-loak gaztelaniaz izango direlarik. Arratsaldeko 8,30etan Kultur Etxean, sarrera ehun pezetatan.

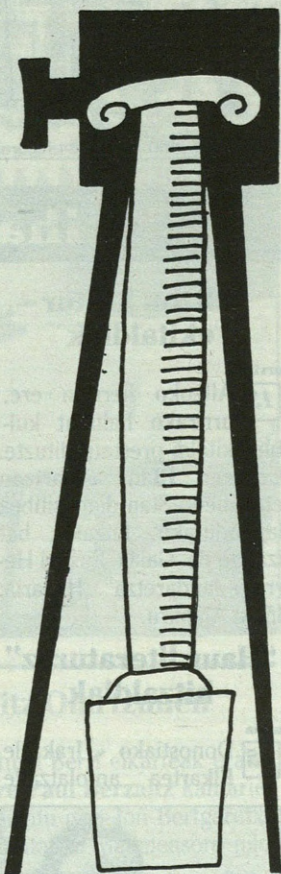
### "Amodio tragikoak"

Joan den astean iragar-tzen genizuen bezala Do-nostiako Antzoki Zaharrean "Amodio tragikoak" izene-ko ziklo bati ekin diote urrian. Bigarren emanaldi honetarako Alfred Hit-chcock-en "Rebeca" deritzan filma izango da ikusgai. Zi-klo hau urrian zehar ikusi ahal izango da eta datozen hilabeteetarako beste ziklo batzu ikusteko aukera es-kainiko dute: abenturak, ko-mediak, bidaia eta antzeko gaiek bere txokoa izango omen dute Antzoki Zaha-rreko pantailan. Sarrerak 350 pezetatan jarriko dute sakgai baina aldeazurretik abonoak har daitezke. Fil-mak hiru saiotan eskainiko dira, 5,30ak, 7,45ak eta 10,30etan, hain zuzen ere.

■ Altzoko Udalak era-turik urriaren 15ean gaueko 9etan "100 metro" filmaren emanaldia eskainiko du-te. Emanaldia bideoz izango omen da.

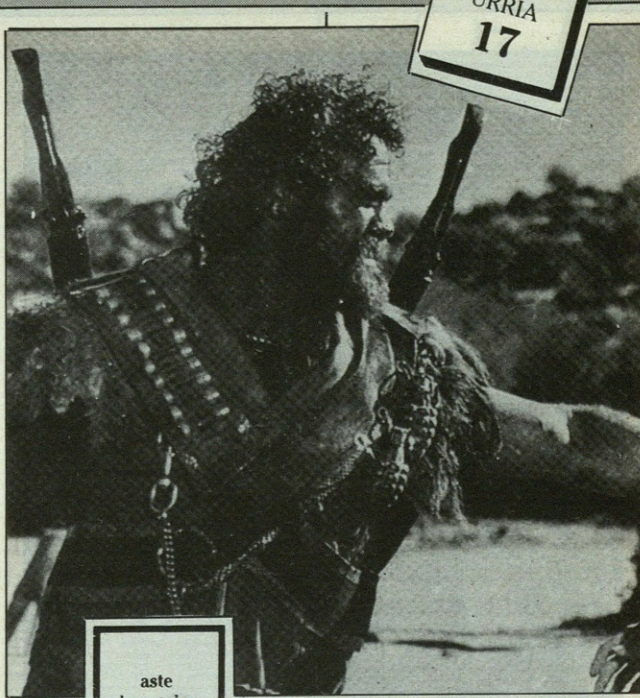
### Oreretan

Errenteriako King-Kong-ekoek, hilaren 9an "Suzko karrikak" filma eskaini eta gero (Victoria zi-neman), 18tik aurrera eta 24ra bitartean "Zinema fan-tastikoa" izeneko zikloa ikusteko aukera emango di-gu.



### Bilbon

urria  
[19] Egun horretarako Bil-boko Fas zine klubak Alfred Hitchcock-en "Extra-ños en un tren" izeneko fil-maren emanaldia iragarri du. Proiektzioa arratsaldeko 7,30etan izango da Bilboko San Vicente kaleko 2. zen-bakian.



aste  
honetako  
filma

### Arizona baby

**G**ogoa geneukan «Sangre fácil» zuzendu zuen Joel Cohen eta hura bezala hau ere ekoiztu duen bere anaia Ethan Cohen-en film hau ikusteko. Aurkezpen-karta ederra zekarten berriro ere bien artean egindako beste film honetarako. Are eta ederragoa kontutan hartuz gero ber-tan Nicolas Cage dugula aktore nagusia eta bere ondoan Holly Hunter ere agertzen zaigularik.

Egoera eta pertsonaiek sortzen dute komizidadea film honetan. Lapur bat, Nicolas Cage, gauza txikiak lapurtzen harrapatuko dute behin eta berriz. Halako batean, zainda-ri duen polizia-eme bat, Holly Hunter, maiteminduko zaio eta ezkondu egingo dira. Ezin ordea umerik egin. Poliziak haur bat lapurtzeko eskatuko dio senar lapurtxoari. Zein hobeto lapurtzeko Nathan Arizona magnatearen ume kos-korra baino.

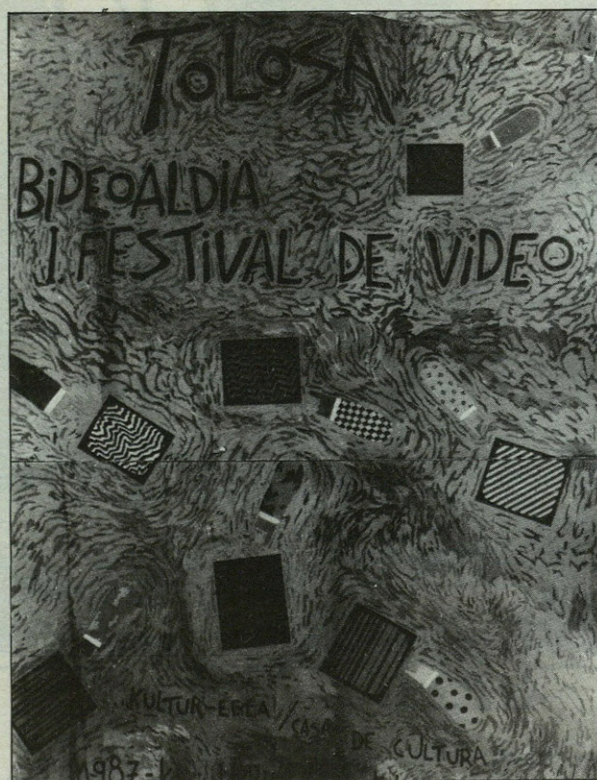
Txorakeria horren gainean garatzen da gags beteriko film hau, non errealizazio apartaz gain, Nicolas Cage akto-rearen lana bait da aipagarrien, hauraren eskenei ematen duten graziarekin batera. Ez da alferrik aritu Nicolas Cage Francis Coppolaren «Rumble Fish», «Cotton Club», «Peggy Sue» edota Alan Parker-en «Birdy» filmetan.

Gainontzekoan ez genuke bestelakorik aipatuko. Denbo-ra pasarako zinta dugu hau farre egiteko era yanki bate-tan. Urruti gelditzen da, beste puntan, «Sangre fácil» hartatik. Amerikako zine independente delako mugimenduaren antipodetan dago «Arizona baby». Hoollywod-erako bi-dean.

**Martin Goikoetxea**

□ «Arizona baby». Joel Cohen. (zuz.). Nicolas Cage, Holly Hunter (akt.).





## Tolosako I. Bideoaldia

Tolosan egunotan I. Bideoaldia ospatzen ari da. Honokoak dira datozen egunetan eskainiko diren bideoak: urriaren 11ean goizeko 11etan musiak bideoak izango dira, 12etan Elektro Sho(w)ck'87 izeneko erakusketaren standak irekiko dira, arratsaldeko 4etan Nazioarteko Saila izango da ikusgai, arratsaldeko 6,30etan Bibapenintsula eta 8,30etan I. Bideo Lehiaketa. Urriaren 12an azkenik, egitaraua bete ondoren epai mahaiaren erabakiak jakin araziko dira eta irabazle suertatu diren bideoak eskainiko dira.

## arte

### Erakusketa filatelikoa Gasteizen

Gasteizko Aurrezki Kutxak Kutxileria kalean duen Kordoi Etxean Erakusketa filatelikoa izango da ikusgai urriaren 2tik 12ra bitartean. Erakusketa honen ordutegia lanegunetan arratsaldeko 7etatik gaueko 9ak arte eta jaiegunetan eguerdiko 12etatik arratsaldeko ordubiak arte.

### Argazki zaharrak ikusgai

Zarauzko Sanz Enean "Zarautz eta bere biztanleak (1900-1945)" izeneko erakusketak bat ikusteko aukera izango da. Argazki zaharrak bildu dituzte, bertako historia grafiakoaren zati bat erakusteko asmoz eta Zarautzek jasan duen aldaketa antzeman ahal izateko. Zarauzko Argazkizale Elkar-teak eraturako

erakusketa honek urriaren 18a arte iraungo du zabalik eta ordutegia arratsaldeko 7etatik 9etara lanegunetan eta eguerdiko 12etatik ordubieta- ra bitartekoa jaiegunetan. Nafarroa kaleko Sanz Enean.

### Pintura erakusketa Zarautzen

Abuztuaren 23an Artezaleak elkar-teak eraturako "Aire zabaleko XVII. Pintura Lehiaketa"n irabazle

suertatu ziren lanak bildu dituzte erakusketa honetan. Honokoak dira beren lanak ikusgai jarriko dituztenak: Victoria Goikoetxea, Mari

Jose Arkauz, Joseba Lacadena eta Xabier Txurruka. Erakusketa hau Torre Luzean izango da, Nagusi KALEAN eta ordutegia

arratsaldeko 7etatik 9etara bitartekoa izango da lanegunetan eta jaiegunetan eguerdiko 12etatik ordubieta- ra eta arratsaldeko 7etatik 9etara.



San Pelai etorbidea, 1934 inguruan.

## ihardunaldiak

### Altzon kultur ekitaldiak

urria

**13** Altzoko herrian ere, urrirako hainbat kultur ekitaldi prestatu dituzte. Urriaren 13an, asteartean etagaueko 8tan diapositibez lagundutako hitzaldi bat izango da. Gaia: "Euskal Herriko landaretza". Hizlaria: Iñaki Aizpuru.

### "Haur literaturaz" hitzaldiak

urria

**15** Donostiako Irakasle Elkartea antolatzaile



delarik irailaren 24ean haur literatura aztergai zuten hitzaldi sorta bati hasera eman zitzaion. Honela, aste honetan ere beste batetara joateko aukera izango da nahi duenarentzat. 15ean, ostegunean, "Euskal haur literaturaren nondik norakoa" izango da aztertuko dena. Hitzaldi emailea: Xabier Etxaniz. Non: Ikasbide Ikastolan, Donostian.

## II. Euskal

### Mundu

### Biltzarra

Oraingo honetan Donostian, Gasteizen eta Bilbon izango dira II. Euskal Mundu Biltzarren emankizunak. Donostian urriaren 13tik 18a bitartean "Gizarte desarroilatueta-ko elikadura arazoa" aztertuko da. Gasteizen berriz, "Euskal Eskubide Historikoak: politika eta historia". Eta Bilbon azkenik, "Hezkuntza" izango da aztergai.



## Kultur astea Azpeitian

Kurtso berriaren hasierarekin, Azpeitiako Udal Batzordeak bere programaketa erakutsi du urriarako. Hau horrela delarik, **14tik 18ra** bitartean Antxieta Prehistoria Taldeak aste kultural bat antolatu du, egiten ari diren lanak azaldu asmoz eta gure lehenari buruz zertxobait gahiago ikas dezagun.

### musika

□Urriaren 10ean Baurik Arizgoiti plazan **Jotakie, M-ak eta Zarama** izango dira gaueko 9etan.

□Urriaren 10ean Zangotzan "Nafarroa Oinez" en gaupasa izango da **Gorka Knorr** eta **Mikel Laboarekin**.

□Hilaren 11ean Zaurazko polikiroldegian gaueko 10,30etan **Itoiz** taldearen kontzertua izango da.

□11ean Zangotzan **Martikorena** eta **Etxamendi eta Larralde** kantarien jaialdi bat ospatuko da ("Nafarroa Oinez").

□Hilaren 16an Durangoko Astarloa Zine-man, gaukeo 10,30etan **Ruper Ordorikaren** jaialdia izango da.

□Hilaren 17an Alzumarteko Plazan **Itoiz** eta **Kortaturen** kontzertua izango da.



## Duhalde eta Berzaitz Oiartzunen

urria

□11 Hilaren 11ean Oiartzungo Iturri Berr elkarteak eraturik **Anje Duhalde** eta **Pierre Paul Berzaitz** kantariekin jaialdi bat ospatuko da. Gonbidatu gisa Jon Bertgaretxe eta Iturriotztarrak izango dira. Kantaldia Madalensoro pilotalekuan izango da, gaueko 10,30etan.

■Azpeitiako Kultur Batzordeak urriarako prestatutako ekin-tzen artean musikak ere izango de bere tarteak. Hilaren 14ean Maria Dolores Oteiza organu joñearen kontzertua izango da.



## Euskadiko orkestra Sinfonikoa

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa kontzertu ugari izango du urrian zehar. Urriaren 8an, eta 10ean Donostiako Victoria Eugenia izango da eta 13an eta

15ean Bilboko Arriagan. Kontzertu hauetako egitaraua J. M. Usandizagaren "Mendi-Mendiyan" izeneko opera izango da.

## bertsoak

### Sei bertsolari Tolosan

urria

□11 Tolosako Bertsolari Elkarteak eraturik bertso saio bat izango da bertako Beotibar pilotalekuan gaueko 10,30etan. Honoko bertsolari hauek arituko dira: Joxe Agirre, Jon Sarasua, Lazkao Txiki, Sebastian Lizaso, Andoni Egaña eta Peñagarikano.

■Zaldibiko festen barruan hiru bertso saio iragarri dituzte. Azkena urriaren 11ean izango da eta bertan Sebastian Lizaso, Lazkao Txiki eta Patxi Iraola arituko dira. Bertso saio hau plazan izango da eta Artzai Egunaren egitarauaren barnean dago.



■Nafarroa Oinez 87 dela eta Zangotzan bertsolaritzak ere izango du bere txokoa urriaren 11ean. Bazkalorduan Argiñarena, Amuriza, Lopategi eta Lazkano izango dira bazkaria alaitzeko ardura izango dutenak.

### Amuriza eta Ajuria Donostian

urria

□18 Donostiako Alde Zaharreko Ilazki euskaltegiak hilero antolatzen duen bertso saioa oraingo honetan urriaren 18rako iragarri du. Konstituzio plazako balikoietik beraz, Amuriza eta Ajuria izango ditugu bertso-tan.



### Usurbilen, lau bertsolari

urria

□17 Usurbilen, datorren larunbatean, Peñagarikano, Telleria, Lazkano eta Gorrotxategi izango dira. Herriko pilotalekuan gaueko 10,30etan. Ondoren trikitilariak izango dira eta hurrengo egunean ere nahiko festa izango da, zikiro jana, aizkolariak, harrijasotzaileak (Perurena, Telleria, Goikoe-txea...).



## lehiaketak

□ **Bizenta Mogel lehiaketa Azkoitian.**— Azkoitiako Kultur Elkartek, bertako udaletxearen babesean, '6.º Bizenta Mogel Ipuin lehiaketa' antolatu du. Arauak: -parte hartzaileak 18 urte beteak beharko ditu izan. -Lanak udaletxera bidali beharko dira izengoiti batez izenpeturik eta honekin batera, bere azalean izengoiti bera daraman itxikak sobrea egilearen xehetasunak bidaliko dira. -Lan hauek orriaren alde batetik eta tarte bikoitz mekanografiaturikoak izango dira, gutxienez lau orri eta gehienez hamar izanez. -Lanak bidaltzeko epea urriaren 31ean bukatzen da.



□ **Antzerki laburra sariketa.**— Santurtziko Udalak Antzerki laburrari buruzko bosgarren Literatur Sariketa antolatu du. Ondorengo oinarriak bete beharko dituzte aurkeztu diren lanek: inoiz argitaratu gabea izatea, eskenaratu ahal izateko behar hainbat argibide eta akotazioekin aurkeztea eta orduerdi inguruko luzapena izatea. Idazlanak (Orijinala



□ **Olerki, narrazio labur eta komikien hirugarren lehiaketa.**— Iruñeko udalak, gure inguruan euskaraz egindako literatur produkzioa eta bere egileak bultzatu nahirik, 640.000 pztako sarriz hornituriko literatur lehiaketa antolatu du. Lehiaketa hiru sailetan banatzen da: olerkia, narrazio laburra eta komikia. Egileek beren helbidea Nafarroan finkatua eduki behar dute. Idatz-lanek gai librea izaki, honako baldintzak bete behar dituzte: jatorrizkoak eta argitaratu gabeak izatea eta egile berberak sail bakoitzean lan bakar bat aurkeztu ahal izatea. Lanak Iruñeko Udalarren Erregistro Ofizialean aurkeztuko dira, urriaren 20a baino lehen.



eta bi kopia) makinaz idatzita aurkeztuko dira, egilearen ezaugarriarik gabe eta haren izen-deiturak, helbidea, telefonoa... barne dituen kartazala lagun duenari. Santurtziko Udaletxeko Kultura Sailera igorriko dira. Pertsonalki agibide bulegoan edo posta bidez 'V. Literatur Saiakera' kartazalean ipinirik, 1987ko azaroaren 16tik 21era bitarte, saiakera bukatu bezain laster, orijinalak egileei bueltatuko zaizkie.

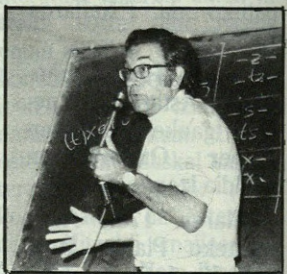
□ **Xenpelar Saria, bertsoetarako.**— Euskaltzaindiak "Xenpelar saria" iragartzen du bertso lanak deitu lanentzat. Aurtengo baldintzak honakoak dituzte. Bertso jartzaile bakoitzak 8 bertso bidali beharko ditu. Gaia librea izango da. Parte hartzaile bakoitzak nahi adina bertso paper bidal dezake.



Bertso hauek orijinalak eta argitaragabeak izango dira. Lanak bidaltzeko epea azaroaren 15ean itxiko da. Lanak bidaltzerakoan orijinalak eta hiru kopia bidaltzea eskatzen da, sobre itxi batean izenordea ipiniz. lanak helbide honetara bidali: Euskaltzaindia, Arbieta 3, 48008 Bilbo.

## ikastaroak

● **Soziolinguistika sarrera ikastaldia.**— Irakasle Elkartea antolatzaile delarik, Urriaren 5etik aurrera, "Soziolinguistika sarrera ikastaldia" izango da Deban. Irakaslea: Txillardegi. Lekua: Itziaroko Ama Ikastola.



● **Arte Ederretako Eskolan.**— Zumarragako Arte Ederretako eskolan 87-88 ikasurtea hastekotan da. Ikasurte honen egitarauan marrazkiari ardura berezi bat eskaintzen zaio. Marrazkia bai paper eta baita ere kartoiaren gainean egin ahal izango da, lapitza, ikatza, oleoa, pastela, argizaia... erabiliz. Urriaren 15a bitartean izena emasteko epea zabalik dago.

● **Alemanieraz euskaraz.**— 'Tandem' Kulturarteko Elkartek urriatik aurrera lehen mailako alemana ikastaroetan alemana euskaraz ikasteko aukera antolatu du. Izena eman nahi baduzue, hona hemen helbidea: TANDEM, Salamanca etorbidea, 7 behe. Telefono zenbakia: 421133. Bulegoko orduak: 11-13 eta 18-19.





## dantzaldiak

■ Azpeitiako Sahatsa dantza taldeak urriaren 9an Agurainen dantzaldi bat eskainiko du, bertako frontoi zaharrean gaueko 11,30etan. Egitarauan bertako dantzak dira nagusi.



● Donostiako Eskola dantza taldeak hamar astetako ikastaro bat eratu du. Ostiralean 7,30etatik 10,30etara eta larunbatetan arratsaldeko 4etatik 8etara. eskola dantza taldearen egoitza, Aldapetan.

● Euskal Dantzarien Biltzarrek Gasteizen dantza irakasleentzako ikastaro bat eratu du. Ikastaroa larunbatero (goizez) eta astelehenero (arratsaldean) izango da. Donostiako Jesus Guridi dantza eskolakoek ere beste dantza ikastaro bat eratu dute.

## kirolak



### Izpazterren zaldi eta mando probak

Izpazterren probaleku berria egin dutenetik gelditu gabe ari dira jaialdiak prestatzen. Oraingoan, zaldi-mando probek dute tokia. Proba hauek urriaren 10, 11 eta 12an jokatu dira. Bi saio izango dira, arratsaldeko 5etan bata eta gaueko 9etan bestea. Sarietarako dagokienez aski onak direla aipatzeko da. Irabazleak 45 mila pezeta jasoko ditu, bigarrenak 38 mila eta horrela jeitsiz hamargarrenak 12 mila pezetatako saria duenarik.

### Euskadiko gizon proba txapelketa Azkoitian

urria  
12 Gizon proba txapelketa martxan dago jadanik. Hiru mailatako txapelketa izango da: nagusia, 85 kilotatik beherakoentzat eta kintopekoentzat. 700 kilotako harriarekin arituko dira orduerdiko denboran.



## jaiak



**M**uttiko egunaren inguruan.— Urriaren 11ean Arrangoitzen Muttikoen Eguna iraganen da. Aurten egun honek hedadura handiagoa izanen du, egun batzu lehenago Ahetzen, Arbonan eta Basusarrin hasiz. Txoko honetan halere egun nagusiaren berri damazuegu, Arrangoitzen izango diren ospakizunetaz alegia. Meza nagusi baten ondotik, Arrangoitzeko plazan "Muttikoak denentzat". Egun honen ohitura zaharrena da hau, herritar batzu eta beste asko plazan Lapurdiko dantza zaharren ematen: milafrankarrak, ainhoarrak eta beste. Urte oroz bezala dantzari bati omenaldi bat egiten zaio. Aperitiboa edan eta, herri bazkari handia izanen da, honekin batera bertsolarik, ikusgarri bat ondotik (dantza eta kantu) bazkal ondoko muttikoak ahaztu gabe. Egun hauetan ere txaranga, trikitixa, filme, erakusketa eta beste izanen dira. Ongi etorri guztioi, dakiten eta ikasi nahi duenentzat muttikoen emateko!

### Aginagako festak oraidnik

urria

10 Aginagako San Praixku jaiak amaitzeaz di-ra egun hauetan. Larunbata duzue disprutatzeaz azkeneko eguna, eta egitaraua eskuetan dugunez hemen doakizue. Goizeko 9etan esna deia. 11etan, zaharrentzat hamaiketako Etxeberria bertsolariarekin. Arratsaldeko 4etan Usurbilko txirindulariak (benjaminak, alebinak, infantilak eta kadeteak). 5etan herritarrez osaturiko hiru talderen arteko pentlatoia: aizkoran, txingetan, lokots biltzen, txirinduz eta korrika. 10,30etan Kazkabarra folk taldea. Ondoren Zintzoak taldearekin dantzaldia. On-do pasa San Praixku jaiak!



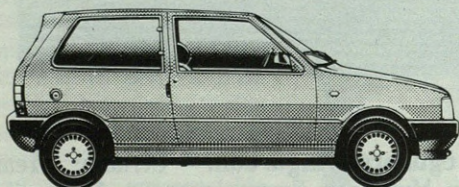
K 2, 3, 4, 9 eta 10



# FIAT-eko AUKERA

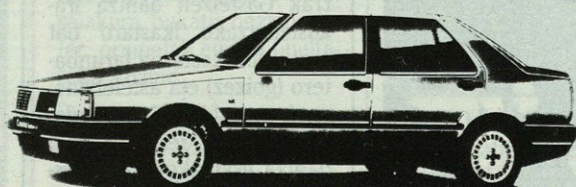
## UNO

|                             |                |
|-----------------------------|----------------|
| FIAT UNO 45 STING.....      | 997.230 pta.   |
| FIAT UNO 45 FIRE 3 ate..... | 987.255 pta.   |
| FIAT UNO 45 FIRE 5 ate..... | 1.116.930 pta. |
| FIAT UNO 60 S 3 ate.....    | 1.154.170 pta. |
| FIAT UNO 70 S.L. 5 ate..... | 1.300.470 pta. |
| FIAT UNO 70 SX 3 ate.....   | 1.317.760 pta. |
| FIAT UNO TURBO I.E.....     | 1.590.410 pta. |
| FIAT UNO 60 D.S. 5 ate..... | 1.369.630 pta. |



## CROMA

|                                |                |
|--------------------------------|----------------|
| FIAT CROMA CHT.....            | 2.356.490 pta. |
| FIAT CROMA 2.0 I.E.....        | 2.782.090 pta. |
| FIAT CROMA 2.0 I.E. TURBO..... | 3.315.420 pta. |
| FIAT CROMA TURBO DIESEL.....   | 3.050.750 pta. |



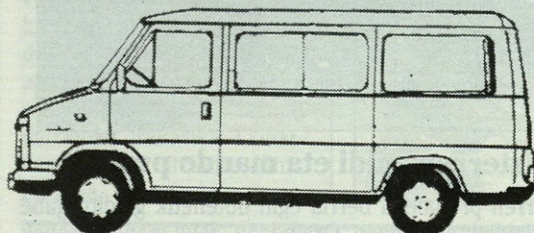
## REGATA

|                                     |                |
|-------------------------------------|----------------|
| FIAT REGATA MARE.....               | 1.200.000 pta. |
| FIAT REGATA 70 S.....               | 1.404.210 pta. |
| FIAT REGATA 100 I.E.....            | 1.792.570 pta. |
| FIAT REGATA DIESEL SUPER.....       | 1.751.340 pta. |
| FIAT REGATA WEEKEND 100 I.E.....    | 1.872.370 pta. |
| FIAT REGATA WEEKEND D.S.....        | 1.980.210 pta. |
| FIAT REGATA DIESEL SUPER TURBO..... | 2.026.650 pta. |



## DUCATO

|                                |                 |
|--------------------------------|-----------------|
| DUCATO F-13.....               | 2.281.200 pzta. |
| DUCATO F-13 Sapai altukoa..... | 2.379.660 pzta. |
| DUCATO Bolumen handikoa.....   | 2.433.520 pzta. |
| DUCATO COMBI-6.....            | 2.330.000 pzta. |
| DUCATO Txaxis Laburrekoa.....  | 2.156.880 pzta. |
| DUCATO F-18 Turboa.....        | 2.240.880 pzta. |
| DUCATO F-18 Turboa-GV.....     | 2.526.480 pzta. |



## AUTO ADARRA

### BANATZAILE OFIZIALA

Gran via, 7-Telefonoa 288983//Jose Elozegi hiribidea, 107

**JOMIAL.** Azpeitia—Telefonoa: 81-24-91/**ALDABE.** Irún—Telefonoa: 61-38-44/**IZARRA.** Ibarra,Tolosa—Telefonoa: 67-00-70/**SAN CRISTOBAL.** Beasain—Telefonoa: 88-39-08/**NIETO ANAIK.** Beraun—Renteria—Telefonoa: 52-52-90

### MATRIKULATU ONDOKO PREZIOAK

# FIAT

## PUNTAKO TEKNOLOGIA



# ETAren eta errefuxiatuen kontra mugarik gabeko errepresioa

Urri honen 3an bihurtu da egia garratza errefuxiatuen artean behin baino gehiago aipatzen zena: «errefuxiatuz betetako autobusa» mugara. Eta Ipar Euskadiko populazioa izan da Paris eta Madrilen arteko kolaborazioaren mamitzearen lekuko harritua. Polizien eta gobernuen arteko elkarlanak gehiago mugarik ez balu bezala.

Komunikabide frantsesak abisatuta zeuden: urriaren 3ko goizaldean zer-bait gertatzekoa zen. Gaueko ekaitzak mututu arazita, «Gure Irratia» eta «Irulegiko Irratia»k goiza emititu ezinik eman zuten, gainerako komunikabideetan Pa-

ristik agindutako albiste-bloketaketa betetzen zutelarik. Gauean baten batek, hala ere, zortea izan zuen: «Kostaldea miaztera doaz». Eta Ipar Euskadiko populazioak alemanen okupazioaz geroztik sekula ezagutu ez zuen bezalako

operazioekin egin zuen topo egunsentitik aurrera.

## ETAren buruzagitza harrapatu nahi zuten

Irailaren azken egunean *Santiago Arrospide* detentitzeko operaziotik hasita, errefuxiatuen gain ofentsiba gogor bat zetorrela begi-bistakoa zen. Inork gutxik sinetsi du frantsesen bertsio ofiziala, *Filip Bidarten* bila zihoazela egin zutela topo Santi-Potrosekin Angeluko Irati karrikako «Goiz-Argi» etxean.



*Errefuxiatuak bakarrik ez, euskaldun usaina duen guztia sartzen da polizia frantsesen errepresio planetan.*





## Urriaren 3ko goiza, ezintasuna Ipar Euskadin

Urriaren 2ko gauean, kasualitatea, ekaitzak hondatuak zituene Gure Irratiaren eta Irulegiko Irratiaren antenak. Irrati frantsesetan albisteak blokatuta zeuden, eta euskal irratiak mutu. Ondoko kronika eta elkarrizketak, entzuleek aditu ezin izan zituztenak, dira ezintasun haren testigantzarik argiak.

### Martin Apaolaza azkenean eraman

(Gure Irratiko kazetaria). Kontatuko dizuet zer pasatu den Lekornen. Joan naiz, beraz, harat eta bidean furgoneta batzuk gurutzatu ditut, bi egia erraiteko. Harat helduta, ikusi ditut, beraz Apaolazaren etxearen inguruan, jendarme batzuk beren fusil famatua eskutan, besteak pistola eskutan. Eta harritu ninduen jadanik ikustea pistolak bi eskuz hartuta ateei eta leihoei buruz itzuliak zituztela. Beraz, ez ziren bakarrik jendearen bisitatzeraz joanak.

Beste gauza bat jendea estonatu duena —gero eta gehiago jende bildu bait gara harat, hogeitamar bat azkenekotz uste dut, haatik jendarme eta polizak gu baino gehiago ziren finitzeari buruz— beste gauza harritu gaituena izan da Apaolazaren zakurra ez usaian bezala zaunkaka entzutea, ez bait zen nehor hurbiltzen ahal etxe hartarik. Gero ohartu gara zakurra lokarrarazia zutela, eta batzuek bigarren pikura edo injekzioa ematen ere

ikusit dugu. Pikura, bistan da, orai arma bereziak badituzte, xeringa batekin, lokarrarazteko.

Gero jendea multxotatzen arribatu da, eta helikopteroak etorri dira, hiru edo lau pasada egin dituzte. Beste poliza batzuk azaldu dira, kanpainako jantziekin, matraka, negar egin arazten duten granada horietarik, armak eta nik dakita zer, eta azkenekotz Apaolazaren etxearen inguruan baziren guttuenik hogeitamar bat; gero esplikatuko dut beste batzuk ere bazirela auzoan.

Dena den, hola pasatu dira gauzak eta batek erran du, buruzagiak dudarik gabe: «Martin, ouvrez. De toutes manieres nous rentrerons». Martin, ireki ezazu; nola edo hala sartu egingo bait gara. Erantzunik ez dute ukan, bistan da, denak zerratuak ziren. Instant baten buruan apez bat hurbildu da, polizietara, eta galdegin die: «Zer tarat heldu zarete?». Erantzuna izan du: «Bakarrik etxea miatu nahi dugu». Bistan da nehorik ez diola sinetsi. Beste batzuek erantzun diote polizari:

Aurretik ondo prestatutako azioa zuen polizia frantsesak, eta kolpeari ahalik eta probetxurik onena ateratzeko unearen zain egon ziren.

Frantsesen benetako intentzioak ordu gutxiren buruan gelditu ziren begibistan: *Iñaki Pikabea*ri ihesi egin ez zezan hankan eman zioten tiroa, polizia frantsesak ETako kide bati lehenbiziko aldiz tiro egingez. Informazio ofizialen arabera, Senpereko «Aitatxik-eman» etxetik tiro artean doi-doi alde egiten lortu zutenak Pakito Mujika Garmendia «Artapalo» eta Josu Urrutikoetxea «Ternera» ziren. «Direzioa osorik harrapatzeraz joan dituk», konklusioak zalantza gutxi uzten zuen.

Muga inguruetan bezala edozein bidetako kontroletan paratxutistak aurkitzen ohituta dago Iparraldetik dabilen edonor, baina sofistikazio berezi batekin jokatzeko zuten Angelun bezala Senperen. Telebistak talde operatibo espe-

«Beti hola egiten duzue. Eta aldi guttiz, hartu eta bestalderat, torturatzailen eskuetarat eman».

Hala ere, «Martin, ouvrez, de toutes manieres nous rentrerons» horrek beste gauza bat ere erran nahi zuen. Eta azkenekotz, azkenekotz, bai, sartu egin dira. Behar da erran, baita ere, apez horrek erran diela polizei beste etxean, beste sukaldean, bizi diren bi pertsona adinekok zerbait akats bazuten, eta ezetz, jadanik joan araziak zituztela. Gu arribatu aintzin, zeren eta guk ez bait ditugu batere ikusi.

Bederatziak eta laurden inguruan sartu dira Apaolazaren auzotik eta han gero entzun ditugu bai beira hau-



zialak erakutsi dizkigu, arma berriz hornituak, gerra anti-subertsiborako prestatutako materialekin... eta telebis-taren laguntza tartean zela, Pikabea etxe ondoan zaurituta erakusten zigu-ten irudiak lekuko.

## Frantsesak haurrak ere interrogatzen

Larunbatekoak hautsi ditu gehienon eskemak. Paristik ekarritako bi mila po-liziek, eta lehendik hemen zeudenek, herri eta bide guztiak bete dituzte. Goi-zetik hasita, errepide guztiak zeuden kontrolez josita. Hendaiatik Baionara iristeko lau kontrol, eta ez edozein mo-dutakoak. CRS uniformatuen ondoan paisanozko polizia, besoan «Police» dioen zinta banarekin, askok inguruko herriak ezagutu ere egiten ez zituzte-nak.

Baina benetako gertakizunak herrie-tan ari ziren jazotzen. Baionan kalera erosketak egitera bezala lanera atera-tzen zirenek harriturik egiten zuten to-po patruilan zebiltzan CRSeekin, teila-tuetan mira teleskopikodun fusilak zi-tuzten jendarmeak zirela. Poliziak tal-deka eta sistematikoki errefuxiatuen etxeak inbaditzen zituen, eta eszena beldurgarriak zihoazen gertatuz.

Etxe askotan atea botata sartu dira poliziak, hemen senarra bakarrik era-man dute, hor senarra eta emaztea, beste hartan (GALEk hil zuen «Peru»ren etxean bezala) falta zen aitari iseka egin eta alarguna eraman dute, haurrak bakarrik utzita, haruntzago ama-umeak... Barnekaldeko operazioak batzutan are eta eskandalagarriagoak izan dira: ate-leihoak bortxaz ireki edo hautsita (goizean bonberoei kendutako palanketekin) sartzen ziren orain ar-tean gure artean ezezagunak ziren

GIGN eta RAID talde berezietako poli-ziak. Kontuak eskatzera hurbildutako alkate eta kontseilarien protestek ez zu-ten biperrik balio izan.

## Iparraldeko populazioaren haserre eta beldurra

Ipar Euskadin joan den asteburuan bizi izan den giroa beste ezer baino ge-hiago ezintasunezkoa izan da. Mugi-mendu abertzale eta progresistek plaza-ratutako agiri guztietan, joan den aste-burukoak nazien garaiko okupazioare-kin alderatzen zen. Azken hilabeteeta-ko espultsioetan bezala, Parisko juje es-pezial den Michel Legranden baimenak edozertarako eskubidea eman bide die polizia frantsesei.

Ofentsiba honen arrazoina Iparreta-rren azken ekintzetan datzala dioen te-sia, bestalde, dibertsio maniobra bat da beste ezer baino gehiago. Ezaguna da

tsiak, bai joka —aizkora bat izan duk gero atxemana barnean—. Beraz, de-nak hautsi dituzte eta azkenekoz Apaolaza hartu dute eta eraman.

## Lekukoak, beldurrez eta laguntza bila

Kazetaria.— ... Jakin dugunez badi-ra etxe miaketak eskualde guztietan...

Entzulea.— Oraintxe atera dira he-mendik, etxetik. Eman didate beldur bat!

Kazetaria.— Sartu dira barnean, zuen etxean?

Entzulea.— «Comission rogatoire»

hori erakutsi didate, eta zer nahi duzu egitea?

Kazetaria.— Zer txekatzen zuten?

Entzulea.— Ez didate deus erran.

Kazetaria.— Behar bada errefuxia-turen bat txekatzen zuten. Zeren eta Mariano Barbero bat Milafrangan har-tu dute...

Entzulea.— Mariano hartu dute?

Kazetaria.— Orain bere auzoak dei-tu gaitu. Zuberoan Alberdiren emaz-tea hartu dute, Enrike Letona ingura-tua da Bildozen, Lekornen Apaolaza hartu dute, plazan, une honetan Pan-necau karrikan etxe miaketak badira, Rennes-eko poliziak ere badira...

Entzulea.— Parisekoak ere badira, «Paristik xuxen etorri gara» esan dida-te.

Kazetaria.— Zertan da orai afera?

Beste entzule bat.— Bi etxe badira inguratuak, eta batean ekarri dituzte GIGNeko horiek, segurik bortxatzeko etxea. Bestea ere inguratua da, baina orai telefonatu didate eta iheslaria ez da hor, bakarrik bere lagun bat, eta horiek atera egingo dira. Eta deitu di-date jendea jin dadin handik horrat, piskatean haien aintzinean ateratzeko gisan.

Beste entzule bat.— Tourrettes-etik —Baionako auzo bat— deitzen dizut.

Kazetaria.— Eta poliziak hor jende-rik arrestatu al du?

Entzulea.— Bai, bai. Hiru arrestatu dituzte, nere senarra eta beste bi.

Kazetaria.— Poliziek paperik eraku-tsi al dute, «comission rogatoire» dela-koa edo besterik?

Entzulea.— Bai, bueno, apartamen-tu osoa miatu dute... eta nere senarra eraman dute.

Kazetaria.— Jakin behar duzu leku askotan ari dela gauza bera gertatzen. Ezagutzen al duzu «Motza»? Hori ere eraman egin dute Pannecau hartuta.

Entzulea.— Emaztea ere bai?

Kazetaria.— Emaztea ere bai, bai. Mariano Barbero eraman dute, Jeroni-mo Azkue Uztaritzetik...

(...)Bi egunen buruan.

Entzulea.— Beti gezurretan ari dira, zerri horiek, beti gezurretan

Kazetaria.— Egiten dutenaz lotsa-tzen direlako, behar bada, ez dira ausartuko esatera eta nahiago dute ezer ez dakitela esan.

Entzulea.— Horiek ez dute lotsarik eta ezer, putaseme batzuk dira.

Kazetaria.— Zure gizonarekin zer gertatzen den ez al dizute esaten?

Entzulea.— Ez dute gezurra baizik esaten, bi egun daramatzat joan eta beti gezur tartean. Ez dakizu nola dauzkaten, ez dakizu nondik aterako dituzten, putaseme horiek, lastima ez denak bertan akabatuta gelditzea... (Negarrak) Eta espultsioak ere badire-la esaten al didazu?

Kazetaria.— Imanol espultsatu dute-la esan dute han ziren kazetariak.

Entzulea.— Espultsatu egin dute... Baina egun osoan egon gara edizio aurrean, eta ez ditugu ateratzen ikusi, eta gu han geunden... Beno, eskerrik asko dena dela.

Kazetaria.— Ez da zergatik. Ezin dugu deus egin.

Entzulea.— Badakit, bai.

Kazetaria.— Animo.







**Euskal errefuxiatuen kontrako erasoak muga eta neurri guztiak gainditu ditu joan den asteburuan.**



## Paperak ukatzetik espulzio masibora

Giza eskubideen aldetik, Estatu Francesean ere euskaldunen «terrorismoa» Parisko gobernuak bere barne segurtasun politika gogortzeko aitzakia moduan erabiltzen ari da, Hegoaldean aspalditik ezaguna den modu berean. Urte bete baino ez da pasa eskuina agintera iritsi zenetik, eta hilabete urri hauek Hexagonoko herritarrak pasa dira nahi ez bazuten nortasun agiria eta paperak erakutsi beharrik ez izatetik etxeen inbiolabilitatea hankapean zantututa ikustera.

Hegoaldetik polizia espainolaren bel-durrez muga pasatako errefuxiatuen-tzako, urrats koalitatibo berri bat suposatzen du oraingo honek, 1984ean hasitako ildotik. Sozialisten garaian, Mauroy-ren gobernuaren lekuan Fabius-ena jarrita, errefuxiatuen arteko historiko famatuak Amerika eta Afrikara deportatuz eman zen lehendabiziko urrats gogorra, aurretik iheslarien egoera le-gaia asko zaildu ondoren.

1985eko estradizioekin ematen da hurrengo pausoa, tarte horretan GAlen hilketei utzitako inpunitatea, ahaztu ga-

be. Eskuina agintera iritsita, sozialisten lana aintzintatu zuten, Bigarren Gerra Mundialeko dekretu batez baliatuta errefuxiatuak zuzenki eta epaileen aurretik pasa gabe espainolei entregatuz. Etxeetan sartzea orain artean tantaka erabilitako sistema zuten. Joan den asteburuko raziaz geroztik, (lerro hauek idaztean 51 dira espulsatuak) ez dago errefuxiatuak inon salbo eta lasai azken urteotan sekulako hesia zegoela errefuxiatuen eta Ipar Euskadin biolentzia egokitzen daukatenean artean. Iparretarren bila joatearena aitzakia dirudi, nahiz eta egun horietan beretan *Xabier Labegerie* ere atxilotu duten, antza denez azken hilabeteotan IKrekin klandestino zebilena.

Iparraldean, ordea, EMAko zenbait partaidek gogora erazten zuten mugara paratxutistak ekarri zituztenean ez zutela IKren aitzakiarik behar izan, Parisen George Abdallah-ren lagunek ipinitako bonbak eta ondorengo psikosia izan ziren orduan estakurua. Egunotako ofentsibak bildu ditu, antza, berriro ere Iparraldeko abertzale guztiak, eta beren erantzuna zinez irmoa izan da: ehunka lagun Uztaritzeko polizitegiari erasotzen, Hegoaldeko zifretan milaka lagun bezala kontatu beharko litzateke.

denik, Pandraud ministrariak biharamonean argi eta garbi adierazi zuen legez.

## Etakideen erorketak eta operazio psikologikoa

Hegoaldean berehala izan ditu ondorioak Iparraldeko detentzio sailak. Erorketarik deigarriena *Billabonakoa* izango da seguruenik. «Sokoa» lantegian misilak aurkitu baziren, Oria ibaiaren bazterreko zuloan hamalau lantzagranada topatu zituen poliziak, beste hainbat armarekin batean, eta hori gutxi bazen, bahitutakoak gordetzeko zuloa: ETAk azkena bahitutakoa bere lantegitik berrogeitamar metrotara edukia zuen ezkutatuta!

Santi Arrosperideri harrapatutako paper mordoak, eta Senpereko etxean —Pikabea detentitu eta Ternera eta Pakitok justu ihes egitea lortu zuteneko hartan— bildutakoak, makina bat pista emango zien poliziei. Paper horiek, gainera, aurretik eroriz joan direnei gainerratu behar zaizkie, eta komentaria politikoak azkar hasi dira adierazten polizia espainolak eta frantsesak ez duela sekula gaur haina informazio eduki ETA erakundeaz.

Komentaria horietako zenbait harrituta gelditu dira ETako buruek informazioa hain zentralizatuta eta eskurgarri edukitzeagatik. Carlos Dávilak «buroeta» deitu dio, Arrosperidek dena apuntatuta edukitzeko mania dela bide. Orain artean argitaratu diren informazioek hori pentsatzera garamatzate, baina denborak esango du zenbateraino zegoen ETAREN informazio pila bat poliziak eskuratzeko arriskutan eta zenbateraino ondorengo detentzio sailekin operazio psikologiko bat egin den, Iparraldean eroritakoei eskuratu ahal izan zaien informazio kopurua puztuz.

## Negoziaketaren bidean errefuxiatuak estuago

Felipe Gonzalezek ETArekiko elkarriketak publikoki aitortu eta ia biharamonean heldu da ofentsiba berri hau; erakunde armatuak, «dialogoa» funtsean ETAk barrutik bizi duen egoera sondatzeko egindako interrogatorio polizial bat besterik ez zela komunikatu gogor batean plazaratu eta berehala. Komunikatu horretan bertan ETAk iragartzen zuen Paris eta Madrilgo gobernu eta polizien erasoak latzago bat gainean zela.

Erasoa denen jakinaren gainean etorri izanak ez ditu bere ondorioak baretzen, ordea. ZEN planak zioen bezala, ETAREN nukleo gidaria isolatu eta eten-gabe mugimenduan edukitzea zen prioritateetako bat. Neurri handi batean hori lortu da. Deportatuak kopurua eta



gartzelan daudenena kontutan hartuz —Txikiardi, Mamarru, Pello Ansola...— erakundearen edifizioa ahuldu dela pentsa liteke.

Ofentsiba honen aurreko ekintza eta atentatuek, egia esan, erakusten zuten ETak oraindik operatibitate sendo bat gordetzen duela. Alde horretatik, komeni da komentaria politiko askori kaso gehiegirik ez egitea: gaur ETA beti bezain sendo dagoela diote Barrio-nuevo jipotzeko, eta bihar ETa arena bukatuta dagoela. Astelehenean, lerro hauek idazteko orduan, Arabako Abetxukoko koartelaren kontra egindako ametrailaketaren hotsak zabaltzen ziren —telebista espainiarrak sintomatiko aipatu ere egiten ez zuen metrailaketarenak, hain zuzen—.

### **Euskal politikarien erreazio hotz eta axolakabea**

Frantsesek torlojuari buelta bat gehiago eman diote, eta Senpereko operazioa erabat ongi burutu izan balute adituek diotenez ETari eta KASEk duen egitura politiko-militarrari estuasun gogorak ezarriko zizkioten. Lortu dutena baino mehatxua bera da frantsesen aldetik adierazgarria: ETaren direzioaren bila zuzen doazela. Hori, jakina, komunikabideetatik ETaren zuzendaritza bezala agertzan zaizkigun izenak hala direna pentsatuta.

Elkarrizketaren bidean ere segitzen duela argitu du Madrilgo gobernua. Noizbait iritsi behar duen negoziaketari begira presionatzen ari dela, alegia. ETak horren aurrean bere indarra erakutsi beharko du, eta horretan aldaketa koalitatiborik izanen den ikusi beharko da, frantses eta espainolen erasoei erantzun bezala.

Euskadiko gainerantzeko indar politiko jarrera berriz orain artean oso hotza suertatu da. Ipar Euskadin gertatu diren razzia izugarriak abertzale asko hunkitu zituen, baina ez alderdi politikoei eta ez Gasteizko Gobernuko ordezkariak ez dute kalkulo politikoez aparte ezer esan. ETaren kontra edozein medio baliagarri dela dirudi, eta haurrak interrogatzeraino iritsi den polizia baten metodoak efikaziaren barremu bakarrarekin juzgatzen dira.

Baldintza hauetan, errefuxiatuei sekula baino egun beltzagoak iritsi zaizkiela ezin da zalantzatan ipini. Hurrengo urratsak nondik nora joango diren pentsatu beharko da, ordea. Hipotesis bat: presoen egoera azkar gogortzeko arriskutan dago, eta «inkontrolatuek» azkenaldiko erasoak areagotu ditzakete. Polizientzako mugak oztopo gutxi, eta errepresio bidean mugarik ez. Baldin eta jendea azkar mogitzen ez bada.

Iniaki ZUBIONDO

# **Martin Apaolaza, zortzi urte beranduago**

**1979ko negu-udaberrian bi errefuxiatu gazteren etorkizuna zegoen kolokan Aix-en-Provenceko auzitegian. Zortzi urte beranduago, Txapela hilik dago, bere alarguna etxetik urruti igorri dute, eta Apaolaza espainolei entregatu diete.**

Mitterrand izeneko buruzagi sozialista hura Estatu Frantseseko lehendakari bihurtzeko itxaropena bizirik zegoen garai haietan, bi gazte epaitu zituzten Aix-en-Provence, beren estradizioa erabakitzeke. Beren alde, milaka lagunetako manifestazioak, defentsoreen artean sozialistak, hala nola Badinter. Eta libre atera ziren.

Zortzi urte pasatu dira eta Apaolazaren etxearen ate-leihoak bortxatuta atera dute errefuxiatua, inolako epaiketarik gabe, duela zortzi urtetako sumario berarekin, beste berrogeitamar errefuxiatuaren artean espainolei entregatzeko. Zortzi urte beranduago, ez dauka Telesforo Monzon bat atarian zain, baina urte guzti hauek pasata ere guardia civilak eta poliziak «istripuak» edukitzen segitzen dute, eskilara-zulotik «erori» den Zarandonari gertatu zaion bezala. Nola ez oroitu Joxe Arregi eta Zabaltzaz une hauetan?

Ez dira hamar urte pasa harrez geroztik eta Juan Mari Bandres asilo eskubidea hartz eta haginez defenditzetik frantsesek ETako milintanteen «kalderilla» bakarrik bidaltzen dutelako kexatzera pasa da. Dozenerdi baino askoz gehiago ez dira 1979 hartatik pasatako

urteak eta jadanik Jose Antonio Ardanza kezkatzen duen bakarra poliziaren efikazia da, Iparraldean polizia frantsesak eta ondoren Hegoaldean espainolak daramatzaten operazioetako irregularitateak berdin zaizkio nonbait, baita haurrak nola tratatu dituzten ikustea ere. Errefuxiatu lepradunen umeak ez izaki beren etxean errespetagarriak, besteren etxera etorritako polizia frantsesentzako, eta gure etxeko politikari gehienak txaloak jotzen. «Euskaldunak zer deretxo duen hortik kontuak atera».

Une larriak dira euskal errefuxiatuentzako. Berrogeitamar euskal errefuxiatu espainolei entregatzen zizkien egun berean René Cassin, Bakearen Nobel Sari hildakoa eta Giza Eskubideen Kartaren fundatzaileetako, omentzen Parisen... Baina urteak pasa eta euskaldunok gure lurrian bizitzeko dugun eskubidea aldarrikatu beharra daukagu, torturatik eta inkontrolatuetatik babesteko eskubidea. Epe laburreko kalkulo politiko merkeen gainetik mugaren bi aldeetako euskaldunok eskubide hori defenditzea prioritate bat dugu. Beranduegi baino lehen.

MARKOX



**Martin Apaolaza eta Mikel Goikoetxea 1979an, Aix-en-Provence.**



Akordioa sinatu zenetik hilabete bitara, hainbat galdera gelditzen da zintzilik

## Sri Lanka-ko bakea, Indiaren neurrikoa

**Sri Lankan sartu zirenetik, populazioarekin problemak izan dituzte Indiako tropek. Zingales askok, budistek batipat, ez diote onerizten Jayewardene-Ghandi arteko akordioari. Indiak irla inbaditu egin duela, eta onik atera diren bakarrak tamilak izan direla, sentitzen dute. Horren adierazgarri izan zen, bertako soldadu batek Rajiv Ghandiri lepoan jo zion riflekada izugarria.**

*«Jayawardene saldua hil egingo da, eta Indiaren bitartekotza onartutako deputatu guztiak exekutaturik izango dira». Horrela omen zioen Colombo hiriko kale pintada batek. Zingales askoren animoa ongi adierazten du. Eta ez dira hutsaleko*

hitzak. Egun beroietan (uztaila bukaera-abuztu hasieraz ari gara) parlamentari bat akabatu zuten. Ghandik kotxez egin behar zuen paseoa bertan behera utzi zuen eta abioiz abiatu zen tratadua sinalekura, zuzenean.

### **Gobernuaren konzesioak, zingalesentzat jasanezin**

Akordioaren puntuak, hitz pare batean, honako hauek ditugu: Tamilek armak entregatzen dituzte. Gobernuak Jaffna eta ekialdeko herrialdeetan ezarrita zeukan urgentziatzko estatua altxatuko zuen, eta preso tamil guztiak askatuko zituen. Gainera, tamilen aspaldiko erreibindikapen batean amore ematen zuen gobernuak: Jaffna eta ekialdeko herrialde horiek batuko ziren, eta hauteskunde berri batzuren bidez eskualde berriaren ordezkariak hautatuko ziren. Jaffnan tamilek osatzen dute populazioaren gehiengoa, ekialdeko herrialdeetan berriz %45a bakarrik; hauteskunde horien bidez, ordeza, bietan aginduko zuten tamilek. Zingalesentzat jasanezina nonbait...

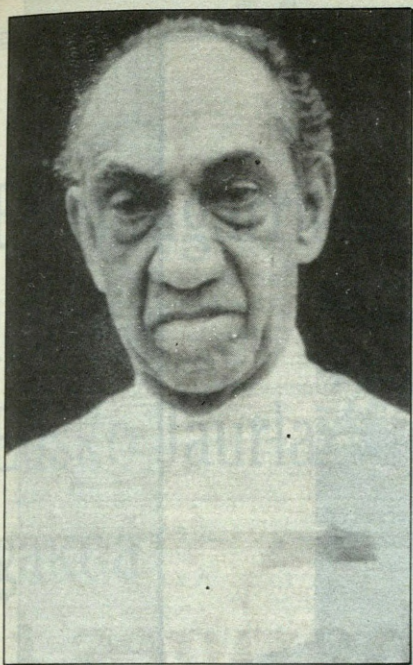
Zingalesen oposizioak (lehen-ministria-ohia den Bandaranaike andrearen Sri Lanka Freedom Party-k, batez ere) ziria sartzen du, egoera hau aprobetxatuz gobernu suntsitzea lortuko ote duen.

Tamilen aldetik ere, ez daude den-dena erabat ados. Azken lau urteetan, sei milatik gora hildako dira gerra ekintzetan. Bai horiek eta bai bizirik daudenek ere, Tamil Eelam, Estatu independentea lortu bitartean, borrokan segituko zutela, zin egin zuten...



*Tamil Eelam-en aldeko tamilek akordioan emandakoarekin  
konformatuko direnik ere ez da batere seguru*





**Jayewardene-k Indiaren bitartekotza onartu du, baina noiz arte?**

### Akordio kamuts baten pisuzko arrazoiak

Normala den bezala, tamilak direla medio, bai Ghandik eta bai, noski, Jayewardenek ere, ahalik etekinik onena atera nahi dute akordio horretatik. Bien interesen arabera da. Batetik Jayewardene gehiago ezinik zebilen. 1977an boterea eskuratu zuenean hamaika proiektu eder zerabilen buruan (asiar kapitalismo eraginkorraren linearen barruan: Singapur eredu zutela, adibidez), baina gerrak etengabe odolustu eta denak galerazten zizkion. Eguneke 600 mila dolar eramaten zituen tamilekiko gatazkak.

Diru iturririk emankorrenak, turismoa eta tea batipat, goitik behera zetozen. Bertako bizilagunen jakirik oinarritzkoen ere krisialdia pairatzen zuten: arraiak, gobernuak gerra zela-ta iparraldeko kostaldean arrantza egitea debekatzeko bait zuen; eta arrozak, lehengo ur-

### Erreferentzi puntuak:

Sri Lanka, 1948tik da estatu independentea. Commonwealth-ekoa da. 65.000 km<sup>2</sup> ditu. 16 milioi bizilagun. 10.5 milioi zingalesak, 2.9 milioi tamilak, bi taldetan banandurik: lankak (bertakoak, 1.7 milioi) eta indiarrak (Indiatik joanak, 1.1 milioi). Merkataritza harremanik gehienak Japon, EEBB eta EEERekin dauzka Sri Lankak.

tean gobernuak Txinatik 150 mila tonela da inportatzera beharturik gertatu bait zen. Kanpoko maileguek salbatzen zuten nolabait situazioa, zor horiek ordea, pagatu ahalko ote zituzten gero?

Ghandik, bere aldetik, Indiako sektore maioritarioen euskarriaz ekin zion bere gobernualdiari. Hinduak behinik behin (populazioaren %80a) berarekin zituen, hein handi batean. Amaren hilketa biolentoak zer ikusia izan zuen horretan. Gobernatzeko hasi eta administrazioan eta bere partiduaren barnean ere eragin zituen erreformek nolabaiteko prestigioa eman zioten.

1985ean zehar, prestigio hori areagotu zen. Pendjaben Akali Dal, sijen partidu moderatuarekin akordio batera heldu zen. Sijen biolentzia konpondu bidean zirudien. Assameko estatuan ere bertako gudukariak isilarazi zituen, zenbait puntutan amore emanik. Mizo gerrilarietara ere negoziatu zuen, hogeitaz gatazka bati puntu ipinirik. Rajiv-tarrak pozaz kabituz ezinik zeuden.

### Indiaren intereseko akordioaren hauskortasuna

86ko urtarrilean arrakaltzen hasi zen edifizioa. Sijekiko akordioan, Chandigarh hiria, ordurarte Pendjab eta Haryana estatuen amankomuneko hiriburu izandakoa, Pendjaben mendekoa izatera pasatu zen, beste lurralde baten trukean. Hilabete horren 26garren egunerako programaturik zegoen trukaketa. Arrazoi ilun bategatik, botere zentralak ez zion eutsi emandako hitzari. Protesta gisa Urrezko Tenploan itxi ziren sijak. «Matxinatutakoak» atxilotzeko agindua eman zuen gobernuak. Polizia sartu egin zen. Akali Dal partidua erdibitu zen, talde batzuk erradikalizatu, eta biolentzia berpiztu egin zen. 1985ean 64 pertsonak galdu zuten bizitza Pundjaben. 1986an, 124. 1987ko lehen zazpi hilabeteetan, 500dik gora dira...

Esplikatzeko luze joko lukeen beste gora-beherarik ere izan du Rajiv-ek. Orain, Sri Lankako akordioari esker, iparraldean piska bat makalduz, India hegoaldeko 55 milioi tamilen apoioa bereganatu du, seguru aski, zeren eta akordioa irlako anaientzako lagungarri gerta daitekela senti bait dezakete horiek.

Benetan, lagungarri? Instantean, zenbait galdera planteatzen zaizkigu: Sri Lankako budistek, ez ote dute koiuntura tamilen aurkako erasoaldi basatiak burutzeko? Armadako zingalesak, ez ote dute Estatu kolpe bat entseiatuko? Eta kasu horretan, Jayewardene presidenteak, Indiako tropen interbentzioa eskatuko ote du? Lerrook idazten ari garen egunean, prentsak Indiako tropek armak kendu nahi zizkieten zibil batzuekin izandako liskarren berri ematen du.

PABLO SASTRE

## Pazifikoko demokraziak

**R**abuka kolonelak ez du itxuraz aldaketa garrantzitsuegirik erakarriko Fidji irltara. Boterea esku batzuetatik beste batzuetara iragan araziko du, gehienaz ere, bere herria (melanesiarrek) kontentatuz eta bertan interes handiak dituzten potentziak inkomodatu gabe (Britainia Handiaren protestak formazkoak dirateke). Ezer handirik erakarri ez arren, ordea, Pazifikoko aldeko «demokrazi»en alderdi bat nabarmen erazi du bere kolpeaz: sistema haien arbitrariotasuna eta injustizia oinarritzkoak. Sistema kolonialaren esijentziengatik hara joandako indioek osatzen dute oraingo populazioaren gehiengoa. Hala banaturik, emaei demokrazia! Platerak hautsiko dizkitek! Kaledonian bezala, bakarrik beste honetan «indioak» eraman beharrean (edo oso gutxi eramanda) frantsesak berak joan zirela kantidadean. Gehiago dira orain, kanakak baino: horrela arrisku gutxi, bai, autodeterminatuz gero bide okerretik makurtu daitezten. Mendebaldeko «demokrazi»en funtsa gardenik ageri da: lokarri guztiak ondo amarratuta dituztelarik, betor demokrazia! Bota botoa! Pazifikoko behintzat horrela dira gauzak. Eta ez dugu gaur Australian geldialdi luzerik egiten, leku gutxi dago eta. 150.000 «aborigen» bizi da han oraindik. Beren eskubideak Northern-Territory-ko 1953ko agindua honek mugatzen ditu ederk: «Aborigenak duten etorkizun bakarra komunitate europarrean (!) integratzetik pasatzen da. Asimilatua izan dadin, indibiduo bakoitzak aldatu egin behar du, bere ideak, baloreak eta ohiturak utzi eta australiar komunitatearen kodigoa asumitu».

Fanxin





## **XII AZKUE SARIKETA**

**ELEBERRIA, OLERKIA ETA IKERLANA**

DIRU·SARIA: 1.600.000 PTA.



**CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO  
BILBO AURREZKI KUTXA**

**Informazioa: (94) 41 68 000**

**Helbidea: Bilbo Aurrezki Kutxa**

**P.K.: 505**

**48.000 Bilbo**



Errentagarritasunean  
legoke  
Eusko Jaurlaritzarentzat  
gakoa

## **Zumarragatik Zumaira, iluna Urolako trenaren etorkizuna**



***Urolako trena zaharberritzeko 1986ko apirilak 29an Eusko Jaurlaritzak hartu erabakia atzera bota du jada, Hauteskunde ondorengo Jaurlaritzak, bien bitartean, berritze lanetan urtebetez 250 miloi inguru gastatu direlarik. Gasteizko Garraio Departamentu estreinatu berria, trenaren bideragarritasuna aztertuko duen beste estudio bat egitear dago.***

1986ko ekainean paratu zen behin-behingo (trenbidea jaten duen sasia dugu testigu gaur egun), Gipuzkoa-ko bihotzaren zehar Urola ibaiā jarraikiz Aizpurutxotik behera doan bagoi zahar, klase bakarrekoa. Konpondu beharra zegoen aspaldiko partez gure Z-Z txikia. Baina gauzak ez dira konpondu eta trenaren konpasa ahaztuz doa denboraren poderioz.

Garraio Departamentuko kontseila-

ri-ordea den José Luis Burgos-ek dioenez, «lanak ez dira gerarazi, bere garaian pentsatu birmoldaketa eta aurrekontuak bukatu dira baizik. Halere, Urolako trenak funtziona dezan hartu behar diren erabakiak bestelakoak dira». «Aurtengo ihardunean ez dago dirurik —jarraitu da— hasitako lanari segitzeko eta hau honela, ezin aurrera egin ba».

Kaleko zurrumurruak etorkizun beltzaz mintzo dira.

### **Urolako bailararen zehar bueltatxoa**

1926. urtean gaude. «Otsailaren 26an, Alfonso XIII.a, Espainiako erregea, bere gorteko kuttunak hartuta etorri zaigu Urolara, trenbide berria estreinatzer» dio garaiko kronika batek, trenaren deskribapenaz segituz, «37 kilometrotako ibilbidea du, 20 zubi, 29 lurpide eta 13 geltoki. Lau urte igaro dira bukatzen eta bere eragilerik sutsuenak Inaxio Perez Arregi eta Julian Elortza Azpeitiko semeak izan ditu». Gaurtik aurrerantzean, Zumarragatik Zumaira, ordubete eta hamar minututan etorri liteke.

Goazen bada, eta biletea eskutan, egun aparteko mundu hori ezagutzera, betire, Urola ibai meharra jaisten begira: «Gipuzkoako herri guztiak korapiltzen dituen Zumarraga —dakusagu orain— Orbegozotarren izenean altzairuz josia». Urretxu hurrena, «burdingintzari itsatsiriko Iparragirrerren Urretxu», okurritu zait. Aizpurutxotik behera, su-





*Urolako balarak aho batez dio: Berrikuntza orain!*

gearenak egiten jarraitzen dugu, piskana, Izarraizpe aldera: «Azkoitia, zalduntxoan herria, ohialgintzan aritua indarrez eta burdingintzan sartua gaurkoan». Loiolako zelai ederrei muin emanez Azpeitia begi bistan, «egur, zumitz eta txertaka lanean, suteki bakar batzuetako mailu hotsak ere entzuten direla»; Azpeitia utzi eta Zestoa: «euskal hatsa alde orotatik dario» dio bertsoak. Adrilu eta teila ugari egin herria. Zestoatik barrena eta kiribilketa ikusgarriak eginez Zumaia: gure ibilbidearen amaiera. Itsas kresala sartu zaigu sudurretatik. Estazio etxeak datozkit burura: denak diferenteak. Ederrak.

## 1985: Tren zaharkildua erretirorako

Atzokora itzul gaitezen. 1985. urtean hasi ziren nahasten kontuak: trenbide estuko Z—Z-k ezin dio inolaz ere aurre egin etorkizunari 60 urteren ostean: «inauguratu zenetik inongo berrikuntzarik ezagutzen ez zuela, zaharkituta aurkitzen zen oso», trenbidea ez zegoen kondiziotan eta bagoiak zer esanik ez. Entzun bestela garaiko txostenak: «lehen 81 bagoi bagenituen, mementu honetan gehienak apurtuta daude eta geratzen direnak halakotsuak dira. Bestetik, merkantzia zerbitzurik ez dugu egiten». Larri zuen Z—Z maiteak.

«Zurumurruak hasi hituen, kendu egin behar zela... Ze egia duk ekonomikoki ez dela errentagarria. Halere, sozialki aztertu behar dira kontuak» dio Joxe Mari Bastida Azpeitiako alkatea. Goazen parteka.

INECO-k (Euskadiko Garraioen Plangintza Orokorra lantzeko taldea) ematen du estraineko pausoa. Trenaren desagertzearen alde azaltzen dira, autobusen zerbitzuaz ordezkatzuz, balarako

errepideak hobetu eta ugaltu nahian. Zera diote argudio moduan: «840.000 pertsona izan baziren 1948an tren erabili zutenak, 1984an 550.000ra jaitsi ziren, urteko galerak 160.000.000tara igoz».

Lehen Gipuzkoako Foru Aldundiaren ardura zen Urolako tren, Eusko Gobernuaren eskutara pasatzen da Garraio Plangintza Orokorraren barnean, José Ramón Estonba kontseilariaren eskutara hain zuzen ere. Trenak martxan badirau ere, udazkenerako aurrera ala atzera erabakitzeokotan dira. Eragindakotatik udalek piña bat eginik erantzuten dute: «Gipuzkoa mailan gune urbano garrantzitsuak izaki eta lurralde historiko honen kondairan pisu espezifiko haundia kontutan hartuta, trenbidearen desagertzeak ekonomikoki neur daitezkeen kosto sozialaz gain, gure balararen ahuldura eta indargetzera eramango luke, gure herriotan hutsune

## J.M. Bastida, Azpeitiko alkatea: «Ez dugu partxeotan jarraitu nahi»

**ARGIA.**— Urolako istiluetan interesak ez omen dira guztientzat berdin...

**JOXE MARI BASTIDA.**— Irteera mailan, bai Renfe bai errepideei begira, Urretxu eta Zumaiakoek autopista gertuago dute eta komunikabide hobetoak azken batean. Azpeitia eta Azkoitia zeharo baztertuta geratzen dituk.

**A.**— Ekonomia mailako arrazoi teknikoak azaldu ditu Burgos-ek Urolako trenaren konpetibitate ezaz mintzatzerakoan.

**J.M.B.**— Lehengo Eusko Jaurlaritzak ere bazizkian bere dudak. Guk 'Sener' estudioaren arabera tren konpetitibo batera jo behar genuela ikusten genuen. Trenak mugitzen duen jendearekin ez duk justifikatzen agian, bere etorkizuna baina bai sozialki. Tren berri bat eginez gero mila miloi gastatu behar dituk eta zera gertatzen duk: bailara honen bi aldetan 22.000 lagun bizi garela. Orduan, ekintza sozial hori zenbatekoa duk?... topoari begiratzen badiok, kristoren defizita daukan arren ez zegok kentzerik.

**A.**— Estudioak sakondu behar dituztela, lehengo obra horiek partxeoa besterik omen direla diote.

**J.M.B.**— Eta ez daudela prest partxeo lanetan aurrera jarraitzeko. Bai, entzun zioagu Burgos-i. Lau edo bost urtetarako lana egitea ez zela heuren asmoa. Gu horretan ados gaudek. Orain bestela gauzatu nahi dizkitek proiektuak, eta Zumarragatik Zumaia-ara etorkizunik ez badu trenak, Zumarragatik Donostiara bitarteko zerbait asmatu beharko da Eusko Trenbidearen barruan kokatuz noski. Urte bukaerarako eman dute hitza.

**A.**— Trena errentagarri izan dadin autobusak kendu beharko direla ere entzun diat.

**J.M.B.**— Izan zitekek taktika bat jendea trenaren aurka jartzeko. Halere, estudioetan esan bezala egia da, trena errentagarri izateko autobusak kendu beharra zeudek.

**A.**— Etorkizunari begira, zer?

**J.M.B.**— Nahiko beltza zekusat, ez zegok jendea trankil egoteko esaterik Nik badut esperantza, ze momentu honetan ez zegok arrazoirik trena martxan jarriko ez denik esateko. Bestela guri gezurretan ari zaizkiguk. Zihurtasun baten atzetik zebiltzak, diru mordoa zegok tartean. Prolema zera da: Urolako trena ez dela errentagarria egun.

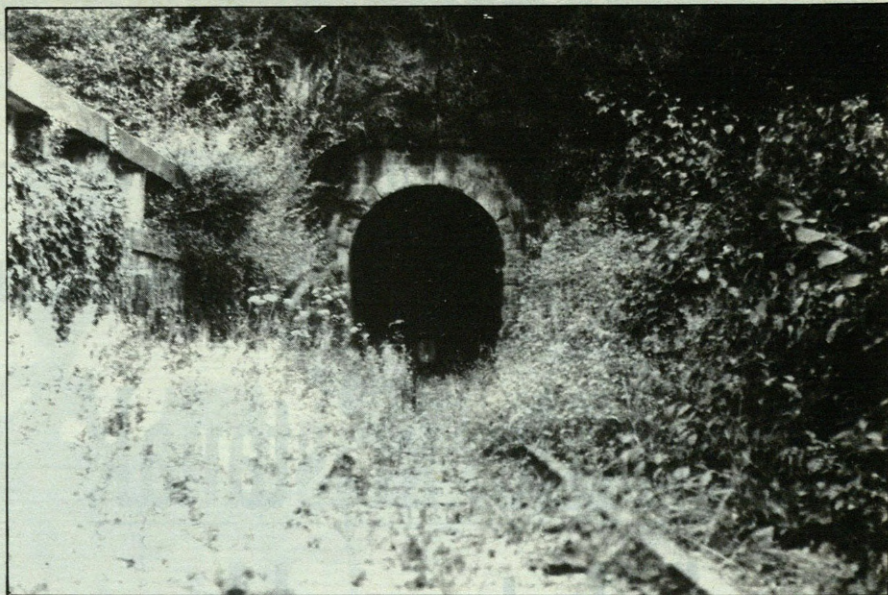


haundi eta bete ezin bat sortuz», erizpi-de ekonomizista batzu mantentzearen jarreraren aurka azaltzen direlarik, «politikoa baino gehiago teknika izango den erabaki batetara bultzatzeko arriskua bait dago».

«Azkoitia eta Azpeitiak oso komunikabide urriak eta eskasak dituzte Gipuzkoako beste bailara guztiekin —aipatzen dute gainera— eta Herri Arduralaritzaren aldetik egon den laguntza eza dela medio, trenbidearen heriotza urrikigabekora goaz», diote estutasun batean.

## Sener projektua: modernapena posible

1986a hasi bezain pronto Gasteizko Gobernuak 'Sener' entresari Urolako trenaren bideragarritasunari buruzko estudio tekniko bat eskatzen dio, zeina orain atzera bota den izkutuko arrazoiaren indarrean. Modernapena guztiz posibleztat ematen du Sener-ek, Gobernuari trenarekiko azaltzen duen arduragabekeria aurpegiratzen diolarik bestalde: «Urolako trena modernatzeak Azkoitia—Donostia trajektua 30 minututan moztea suposatuko luke eta 25 minututan Zumarraga—Kosta lotura». Eusko Trenbideak barruan integratu beharra ikusten du bestetik aukeraketa batean, «Zumaia trenaldaketarekin bukatuz eta konexio zuzena eginez Donostiarekin, guzti hau aurrera eramanez gero, Zumarraga—Zumaia 45 minututan egingo litzatekeelarik». Garraio publikoaren abantailak luzatzen ditu gero, kostuak aipatuz bukatzeko: mila miloi ongi pasatuak.



Trenaren etorkizuna beltz antzematen da oraingo

Eusko Gobernuak apirila bitartean itxarongo du erabakia hartzeko. Bien bitartean, kalean gauza girotzen doa eta talde politiko gehiengoaren iniziatibaz mogidak indartuz, jubilatuz eta langileen elkarte, zonalde guztiko eskoletako irakasle eta Gipuzkoako Foru Aldundiarekin elkar lanean. Apirilak 29an hartzen da erabakia: «egungo ibilbide osoa mantenduko du Urolako trenak, Zumarragatik Zumaia bitartekoa alegia, Eusko Trenbideak baitan integratzen delarik, eskubide osoz», dio Euskal Herriko Boletin Ofizialean. Ekainean isten da trenbidea, berritze lanean hasi asmotan.

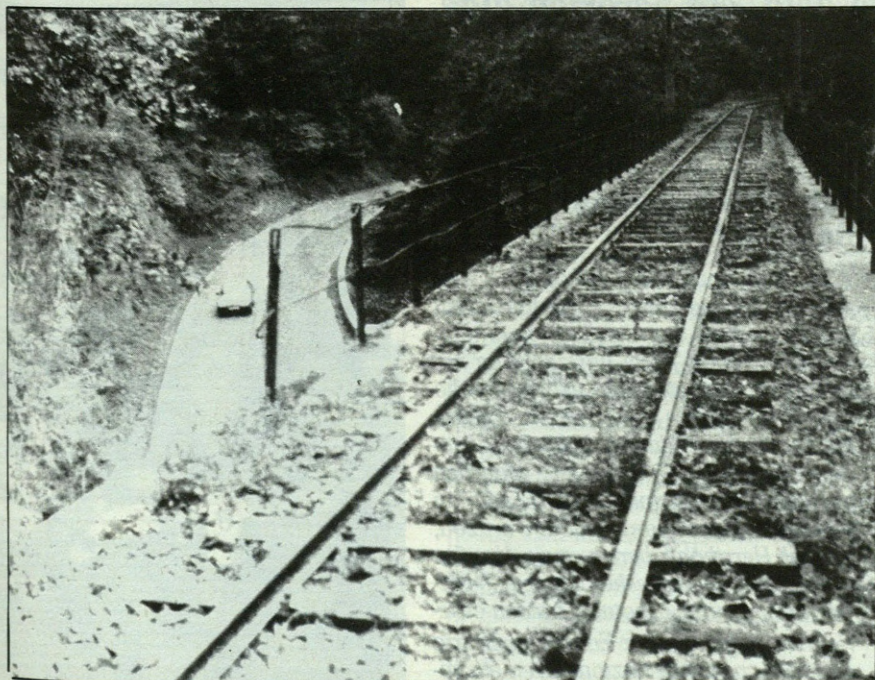
## 1986: 250 miloi besterik ez

«250 miloi inguruko obrak egin dira. Ofizialki maiatzaren inguruan edo ekainerako trena martxan jarriko zela agindu ziguten, eta gu larri, ez genituela konponketa lanak bukatzen eta; martxan jarri behar diagu —zioten— behin eta berriz» bota digu Jose Mari Bastidak. Hauteskunde ondorengo Gobernu berria martxan hasi eta jada arazoak antzematen dira: haserako proiektuetako presupuestoetan ez da inongo dirurik ikusten trenaren birmoldaketarako. Are gehiago, aurtengo irailean birmoldaketa lanak esekitzea erabakitzen du Garraio Departamenduak: «momentuz ez zela trenbidea irekiko esan zitzaigun —dio ELA-k— lehengo Gobernuak harturiko erabakia eztabaidatu nahi zela eta Sener-ek eginikoa baino proiektu osoago bat behar zutela aurre-erakiteko».

Sasi artean somatzen da orain trenbidea. Abandonatua. «Ezin dezakegu bultzatu beste garraio moten aurrean konpetitiboa izango ez den tren bat. Eta Urolari horixe gertatu zaio», esan zuen lehengo batean José Luis Burgos Kontseilari ordeak. Bertako langileak Eusko Trenbideak barruan direnez ez omen dago inongo arazorik maila honetan: «entrepresaren beharren arabera lan egingo dute» jarraitzen zuen Burgos-ek.

Kalean ez da fede haundirik trenaren etorkizunarengan. Halere, ez dira planteiamenduak ezertan aldatu eragindako Udalen eskutan: «Urolako trenbidearen desagertzeari gure aurkakotasun osoa agertzen diogu eta garraiobide azkar eta efektibo batetan bilaka dadin beharrezko inbertsioak ahalik eta azkarren egin ditzan eskatu Eusko Gobernuari».

J.J. PETRIKORENA



Errentagarritasuna bilatu nahi zaio Z-Z-ri, beste garraioen aurrean



## Europa osotik etorrita Euskadiko hiriburuetan bildurik

# Oinarrizko kristauak herri ukatuen alde

***Oinarrizko Kristau Elkarteek, Kongresu dotore bat prestatua dute egunotarako. Hil honen 8-tik 11-ra bitartean, hain zuzen, Europar Mendebaldeko kristaukideak bilduko dituen Biltzar Nagusia antolatuko da Euskal Herriko bost lurralde historikoetan. Eraketa eta gestio guztia Euskal Herriko kristau Elkarte Herritarrak deiturikoen eskuetan geratzen da. Hortik dator, bidezkoa denez, Kongresu honek izango duen berezitasunik nabarmenena, hots, Europako Herri ukatu edo minorizatuen ikuspuntutik sortua izango dela, eta berorien alde agertzeko asmotan.***

Azken hilabeteotan, Euskal Mundu Biltzarrak kongresuz blai jarri bagaitu ere, ez da Jaurilaritzak antolatu duen hau, Euskal Herrian egiten den bakarra. Halako erraldoi itxurarik gabe, noski, baina bere garrantzi guztian, berton diren Euskal Herriko oinarrizko kristau elkarteek antolatzen duten Kongreso hau, duela lau urte hasitako sokaren jarraipena da, esan nahi da ez dela era honetan egiten den lehen Kongresua baina bai gure artean egiten denetarikoa. Lehen Kongresua 1983.ean Amsterdamen burutua izan zen, bigarrena 1985.ean Turinen egin zelarik. Hirugarrena, berriz, Euskal Herrian egiten da. Hiru Kongresuotako gai-haria ez da eten, zeren Holandakoan «Fede askatzailea Europan» eta Italiakoan «Europako kristau elkarteak askapenerako borrokatan» erabili badira lematzat, oraingo honetan Europako herri uka-

tuen askapena izango da helburu nagusia.

### Zalaparten ondoren, Euskadin

Ez da zalapartarik gabe onartua izan sedetzat Euskal Herria. «Estatu mailan koordinakunde bat dago, diote antolatzailerik: bertan parte hartzen dute nazionalitate eta eskualde ezberdinetako Koordinakundeen ordezkariak. Estatuko Koordinakundek 1985eko abenduaren 14-15ra bitartean Madrilén egindako bileran ipini zuen Espainian ospatzekoa zen Kongresuaren arazoa; Euskal Herrikoak berriz, gure Herrian antolatzeko bidea eskaini zuen, besteren artean, urte askotako kristau-esperientzia dugulako eta Europako Herria garelako, askapen nazionalaren eta sozialaren alde diharduena; eta horrexe-

gatik ere interesgarria gerta daitekeelako Kongresuan horrelako askapen-borroka agertzea eta ezagutzea. Proposamen hori nazio eta eskualde koordinakunde ezberdinetan aztertzeke gelditu zen. 1968ko otsailaren 22-23 bitartean berrir bildu zen estatuko koordinakunde, eta, zenbait, eztabaidaren ondoren, Kongresua Euskal Herrian egitea erabaki zen. Ondoren Euskal Herriko Elkarteak batzarrean bildu ziren eta Parisen ekainaren azken aldean aurkeztu beharreko egitasmoa landu zuten. Han zuzendu eta onartu ondoren, Frantziako ordezkariaren eskuetatik jaso genuen egitasmo hura. Orain bete-zeko ordua heldu zaigu».

Lehen bi egunetako ekitaldiak ere bi alde desberdin ditu. Batetik herrialde bakoitzaren berri emate-jasotzea. Era horretara herrialde bakoitzeko antolatzailerik bertoko egoera soziala eta fisikoa eraskutsiko diete partaideei. Hor beteko da Kongresuaren lehen helburu bat: «bizipenak erakutsi, elkarrekin saiatu». Bestetik, lana. Kongresuan ez dira ponentziak debatituko. Are gutxiago, ez da inor etorriko hitzaldi sakonak egitera. Eztabaidatzeko guztia eztabaidatua dago urtean zehar. Horretarako, lau gai banatu dira herrialdez herrialde: «ebanjelizapena eta Europan ematen diren marjinazio eta zapalkuntz tresneri



Euskal herriko hiri-buru guztietan ibar...



berriak», «Nola alda daitezkeen gaurengungo Elizen norabide, balio eta bizikerak», «Gizarteko baztertuak», «Nolaz ebanjeliza daitezkeen gizarte erlazioak». Lau gai horietaz aparte, Euskal Herriko taldeek beste bi jarri dituzte: «Oinarritzko Eliza, eskubide kolektiboen alde, herrien Europaren alde», eta «Herrien askapen bideetatik bakea eraikitzea».

Beraz, Kongresu egunetan, ez dira jadanik ponentzia horiek diskutituko. Berorietatik aterako zenbait proposamen onartu edo gaitzetsi baizik.

## Errefuxiatu, esiliatu eta langabetuei buruzko mahaingurua

Azken bi egunetako lan-lekua Bilbo izango da. Zehatzago esanda Deustuko Salesianoen eta Lasallearren ikastetxeak. Hor, adibidez, larunbat arratsaldeko 4etan -hilak 10-, mahai inguru berezi bat antolatuko da. Gaia, «errefuxiatuak, esiliatuak, langabetuak Europan». Hizlari Felix Placer, Guillermo Mujika eta Juanjo Rodriguez izango dira; lehen biak Euskal Herriko apaizen koordinakundekoak, hirugarrena HOACeko kontseilari ohia.

Igandean, berriz, goizeko 10etatik aurrera Bilboko Txurdinagako Polikroldegian bilduko dira partaideak, azken agurra emateko, Kongresuko ondorioak aldarrikatuz gero.

Euskal Herriko Elkarteek, antolaketa aurrera emateko jarri zuten kondizioa perspektiba bera izan zen, hots, herri ukatuen aldeko ikuspuntua izango zela



ardatz nagusia. Hori dela eta, nabarmen gelditzen da, programak berak adierazten dituen ekintzetan.

## Antolaketa eta dinamika

Euskal Herriko bost herrialde historiakoetan zehar kokatuko da III Kongresu hau. Beste erabaterara esanda ez du egoitz edo sede fijo bat edukiko. Lau

egunetan eratuko den programaren arabera esan behar da Kongresuak bi parte nagusi izango dituela. Lehen bi egunetan -8an eta 9an-, partaideak Baiona, Bilbon, Donostian, Gasteizen, Iruñan (eta Laudion) bilduko dira. Hurrengo bietan, 10ean eta 11an Gernikan eta Bilbon batuko dira kide guztiak.

# Estaturik gabeko herrien alde ari direnekin aritzea

«Zuhaitzek ez digute basoa ikustea eragotzi behar; eta basoan dagoena zera da: zenbait Herri eta Nazioen borroka orokorra, bizirik irauteko eta beren herri-nortasuna garatzeko; borroka hori zabala da eta funts-funtsean baliabide bakezkoen bitartez eramaten dute, baina hori ezkutaturik edo ahazturik, beren buruak zapalduak eta humiliaturik sentitzen dituztenen borroka armatuaren sarata nabarmendu izaten da. Zintotasunez eta egiaren argitan borrokaren sustraiak aztertu behar dira, eta guztiontzako justiziatzko eta bakezko bideak urratu.

«Borroka horretan diharduten Herri eta Nazioekiko lehen lankidetzak eta hurbiltzeko modua, beraien protestazko garraioak entzutea da, historian zeharreko zezengabekeria jasaten ari direla konturatzea, beraien eskabide zuzenekin bat egitea, zapalduak eskubideengatik protesta egitea. Bestalde, beharrezkoa da bihotzeko eta egiteko elkartzasuneko jarrera hartzea, eremu larrienetan laguntza eskaintzea, erabiltzen diren borroka-bideei buruzko beharrezko gogoetak egitea, kritikoak, behar izanez gero, borrokariaren arazoei buruzko egia ezagutaraztea, manipulazio, nahasketa, eta isiltze kanpainen aurka egitea, horrelakoak eta beste hainbat estaturen aldetik edo nazioartean zabaltzen direnean.

«Etorrizko Europaren eta adiskidetasuneko munduaren aldeko apostua egin nahi dugu, estaturik gabeko Herri eta Nazio guztiek behar dute beren protagonismoa, eta ez besteen azpian gutxiturik iraun. Geure bihotzak aldatzeko eta geure gogamenak zabaltzeko, geure bihotzak irekitzeko eta horrelako Herri guztien arazoia defenditzeko eta sendotzeko ahaleginak egin behar ditugu».



ate Oinarritzko Kristauek.



## Gernikan, Herrien askapena eta pakearen alde

Orain arte esan ez badugu ere, Gernikan izango da Kongresu honen ekintzarik nagusienetarikoa, nagusiena ez bada. Beraz, hilaren 10ean -arratseko 7etan-, kongresukide guztiak Gernikan bilduko dira, Herrien askapena eta pakea aldarrikatzeko. Ekintzak bi adar izango ditu: bata, zibila, bertoko Auditorioan non bertsolariak, abesbatzak, dantzariak eta arituko diren; bestea, erlijiosoa, Andra Maria elizan, zenbait go-goeta testu irakurritz.

Herriak aipatzen direnean, estaturik gabeko herriak aipatzen dira batez ere. Horregatik kongresura datozen delegatuak bi eratakoak izan daitezke: edota estatueto ordezkarik edota horien mugabarnetan dauden herrietakoak. Hala nola Alemania, Ingalaterra, Polonia, Frantzia, Italia, Irlanda, Suizarenkin batera, Flandria, Occitania, Korsika, Aosta, Adigio, Bretania, Gales, Euskal Herria, Catalunya agertuko dira, delegazio propioz. Zenbakitara bagoaz, mila bat lagun bilduko dira Kongresuan, zeineta-tik heren bat euskaldunak beteko duten, beste herena estatu barneko herrietakoek eta hirugarren zatia Europa-ko herrialdeetako osatua.

### Kongresu ekumenikoa

Badago beste berezitasunik ere, alegia Kongresua ekumenikoa dela. Ho-



### Antolatzaileetako hiru kongresua prestatzen.

nek esan nahi du Kongresuan bilduko direnak ez direla denak «katolikoak». Beste kristau konfesioko jendea ere etorriko bait da, halanola luteranoak, presbiterianoak eta anglikanoak.

Jakina da, bestalde, «oinarrizko» eta «herritarrak» deitu talde hauek era askotarikoak direla. Badira izan parrokiatan kokatuak direnak, badira, baita ere, parrokietatik at dabilzanak. Halere,

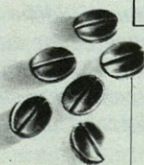
komunitateok ez dute elizarekiko konuniorik hautsi, kontraesan eta dberjentiak sakonak badira ere. Antolatzaileek jendaurrean adierazi dutenez, «gure gotzaiak gonbidatuak daude Kongresura; ongi-etorriak izango dira badatoz.

Halere Kristau Elkarleen Koordinakundea izango da Kongresuaren buru».

ETXEPARE

*Produktu freskoak gustatzen*

*bazaizkizu, erostazu kafe berria*



Ziur gustatzen zaizula esnea  
freskoa izan dadin. Barazkiak,  
ekarri berriak. Eta ogia, egin berria.

Orduan, ziur gustatzen zaizula  
ere kafea berria izan dadin, bere  
zapora eta aroma betean. Xigortu

berria eta banatu berria zahartu ez  
dadin bidaia eta almatzenetan.

KAFE BAKE KAFE BERRIA  
da, egunero xigortua Durangon.  
Hementxe, zeure hurrean. Beste  
konturik gabe.



KAFE BAKE.  
KAFE BERRI-BERRIA  
Nahi duzu?



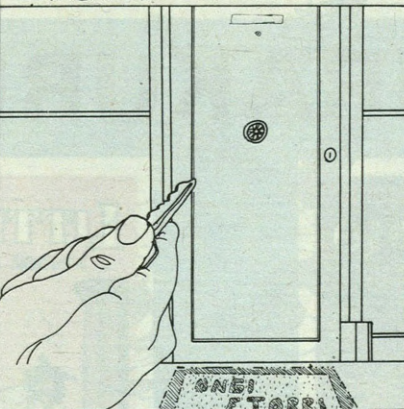
### BOKARTA

Mora  
Txeroki

TXAKURREK ESKANDALO PUBLIKO-  
AGATIK ATXILOTU MINDUTEN BAINA  
EZ ZITZADAN ZAILA GERTATU  
GABARDINA BAT EMAN ETA BOST  
MINUTUTARAKO KALEAN NENGON  
ETXERAKO BIDEAN



WHISKY TRAGO BATEK HIRIAREN  
HEZETASUN SAPOREA KENDUKO  
ZIDALAKOAN



TELETONTAN BIGAREN KATE-  
GORIAKO FILMA BAT IKUSIZ LOAK  
HARTUKO MINDUEN



LINDA BONBOI BAT ZEN, SUMENDI BAT BEZALA NOIZ  
LEHERTU, GAUR ERUPZIOA TOKATZEN ZITZAION

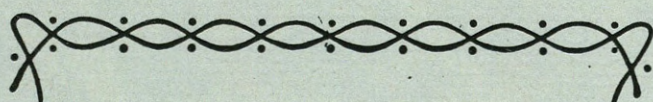


GAUR BEHINTZAT NAHIAKO VUEN  
KALEA





# LA CASA DEL CAFE

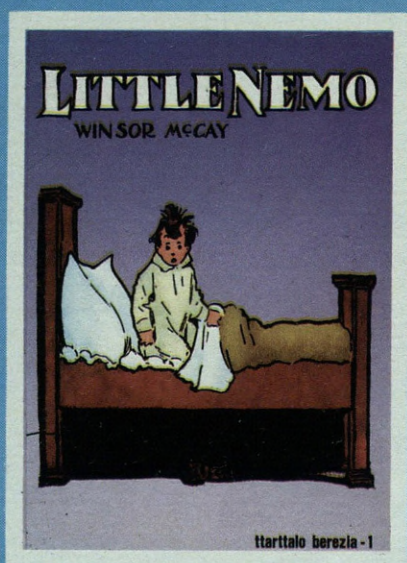


Zure Etxeko Kafea

*San Martzial 19      Telf. 424512*

**DONOSTIA**

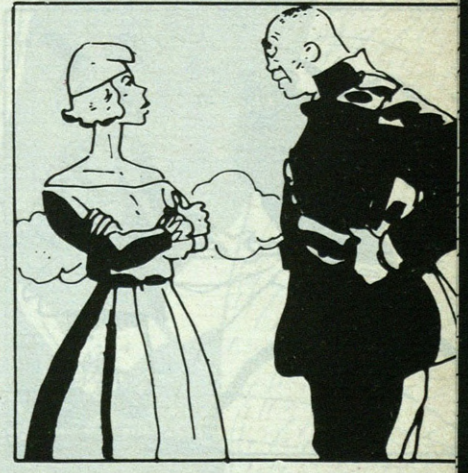
## EZ UTZI IRAKURRI GABE



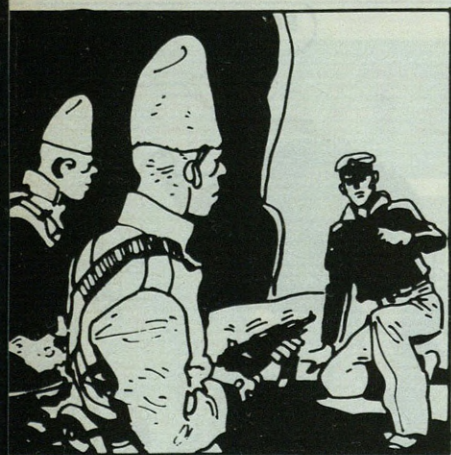
NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?  
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar  
eta goza araziko dizu

**TTARTTALO Argitaletxea**

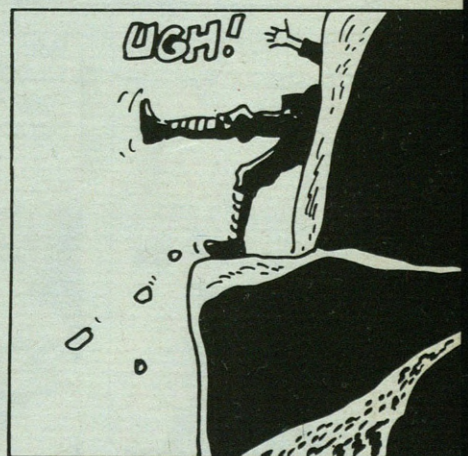
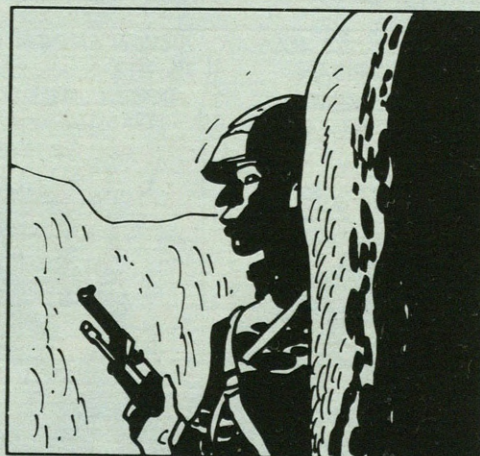
















IN ARRASIO SARTU OTE DA?

HANKA EGIN DUELA EMATEN DU!



ARRAROA?!? UNE BATEZ EZAGUTZEN NUELA IRUDITU ZAIT...



... EZINEZKOA DA... AMERIKETAN ZELA USTE NUEN!?!?



IOLANAHI ERE IZU EMATEN IZU... DARDARREZ AUDE KORONELA.



BAI... ARRAZIOA DUZU MARIANNE... BELDIRRAK JOTA NAGO BERA HEMEN DELA PENTSATUZ BAKARRIK



ARMENIARREN 19KO PORROTA ETA SARRASKIAREN ONDOREN AMERIKETAN ERREFUXISTUA ZEGOCETA USTE NUEN.

IHES EGIN GO DUZU?



NAHIKO NUKE BAI... BAINA NORA?



IHES EGIN... EDO BERA OKABSTA. EZ DAUKAT AUKERARIK...



TOPA EZAZUE GIZON HORI!



BAINA... DESAGERTU EGIN DA MAJOREA!



ALAIOK...



ZUEN SUDUR AURREAN EGIN DA ALDE, ERGEL HORIEK



?



GOAZEN LAGUN MISTERIOTSU HORI LAGUNTZERA...

BAI, BAINA NOLA?







# Little Nemo in

1 Gonila PROFESOREA, hezle famatua, joan den astean harrapatutako hiru basapiztien Kaiolan sartuko da.

Ez galdu gero ikuskizun bikain hau! 3retan sartuko da Kaiolan. Hurbil zaitzete denok!

Basapizti hauek ikusteak merezi du, eta Gonila PROFESORE ausartaren hezketa ikusteak zer esanik ez. ZATOZTE, DENOK!!

Ez zait HORI IKUSI BEHAR DUT!

BAI, HORIXE!

ETO-RRIKO, BILL?

BAI!

# Slumber-land

2 ZER ARI?

ZER EGINGO OTE DUTE?

JAINANDREOK: KAIOLA HONETAN SARTZEN AUSARTZEN DEN BAKARRA DUTZUE AURREAN. EZ DITAT HEZIKO BAKARRIK: NEURE ESKUETATIK JATEA LORTUKO DUT, ETA MUXUBERDEA BESOETAN LAZTANDAKO DUT! BEGIRA ONGI!

EZ DUT BEGIRATU NAHI!

AURRERA!

3 ETXERATIA NAHI DUT!

HAIN BASATIATIK AL BIRA?

BAI AUSARTA DELA!

BEGIRA! SARTU EGINDA!

4 IKUTZEN BANAI, EMANGO DUT!

ZER EGINGO DUZU? EZ MUGITU?

ATERA HORTIK! BAZTERRERA... OREBITU!

GORRIAK IKUSIKO DITUZTE!

5 FLIP GIZAJOA!

AMAIERA BERA IZANGO DUGU!

IKUSI AL DUZU HORI?

PROFESOREAK ARAZOK DITU!

HORI BORROKA?

BAI, JAINA!

6 LASAI, MATILOK, HEZI EGINGO DUT!

ZATOZ, KIDDO! LAGUNDU BEHAR DUGU!

LAGA EZAZA ZIGORRA!

7 LASAI, KE-BONBA DA BAKARRIK!

8 HELDU!

EMAN, NEMO! EMAN BERRIZ!

PROFESOREA K.O. DAGO!

HELDU HORRI!

9 HARTU DUT HAU!

ATERA PROFESOREA! TIRA, AGADO!

ASTE BATERAKO DU GUTXIENEZ!

ERAMAZUE! HARTU DAT HAU ERE!

HELDU ONGI! EZ DEZATELA ALDEGIN!

10 LUR JOTA UTZI DUGU!

HANKA HAUTSI DIOT!

HONI EMATEN BADIOT!

EZ DUZU LORTUKO, EZ!

HOTS EGIOZUE MEDIKU BATI!

ORAINGOAN LUZARORAKO DA PROFESOREAK!

BAI, ARRATTS POLITA... HAU GIROA!

POLITA EMAN DIOTE!

ATZERA! ATZERA! AIREA BEHAR DU!

EGUNEKO ALBISTEA IZANGO DA!

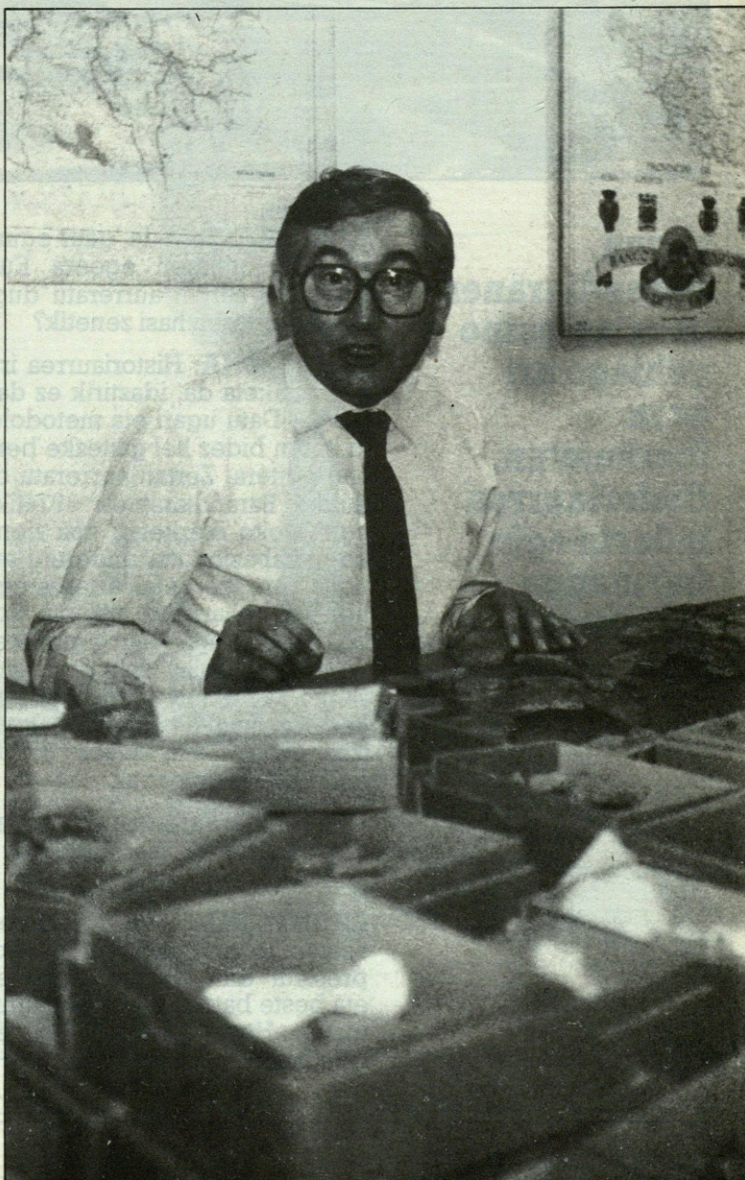
11 BAI, AMA, ORAINTXE JAIIKIKO NAIZ!

WINSOR M'GUY



# Juan María Apellaniz: «Bi tradizio oso diferente egon dira gure herrian»

*Apellaniz irakaslea, Barandiaran maisuaren ikasle ezagunetarikoa dugu. Arkeologo eta antropologoa, Historia orokorrean doktoratua eta Elizaren Historian eta Arkeologia Kristauan lizentziatua, gaur egun Deustuko Unibertsitateko Arkeologia Praktika Eskolako zuzendaria da, eta Museo Historikoko Arkeologia Saileko arduraduna. Gasteiz-en egindako kongresuaren antolaketan ere parte hartu du. Bere ikerketetan leizeetako artelanen egileak bereiztu eta identifikatu nahi ditu.*







**«Egun, Barandiaranen garaian baino gehiago ari gara ikerketetan. Historiaurrea indartu egin da, mauga materialak izan arren».**

**GALDERA:** Zein da, gaur egun, ikaske- ta arkeologikoen egoera Euskal Herrian, eta zertan aurreratu dugu Barandiaran ikertzen hasi zenetik?

**ERANTZUNA:** Historiaurrea iraganaren berreraiketa da, idaztirik ez dagoen garaikoa. Datu ugari eta metodologia egoki baten bidez hel gaitezke berreraiketa hau egitera. Zertan aurreratu dugun ordutik? Barandiaran-ek 1974tik aurrera eguneroko ikerketari utzi zion, Axloreko exkabazioa itxi ondoren; eta 1974tik hona gure ikerketan aztarnategien estratigrafia behatzeko sistema konplexu- goak sartu dira. Gaur egun ikerketa sedimentologikoei esker, lur-mailak eta «letxo»ak hobeto bereiz ditzakegu, eta gainera ikus dezakegu hobeto zeintzu izan ziren maila hauek sortu zituzten eguraldi-fenomenoak.

**GALDERA:** Barandiaran-en geroztik, ez dira bakarrik metodologiak hedatu; ikertzaile kopurua ere zabaldu da.

**ERANTZUNA:** Bai, sedimentologian esaterako urte hauetan pertsona batzu prestatu dira, Pablo Areso esaterako, eta beste batzuk kanpotik laguntzen gaituzte, Hoyos irakasleak, esaterako, CSICkoa.

Herrian bertan, Barandiaran-ek ezagutzen baina gutxi erabiltzen zituen zientziak ere desarroillatu egin dira, paliologia eta paleontologia batez ere, azken hau Jesus Altunarekin, makrofauna aztertuz. Beste batzu mikrofaunarekin ere hasi dira, oso delikatuak dena eta gainera eta beste zientzien datuak gehiago zehazteko balio duena: maila gehiago zehazten dira, eta hauen barruan aldaketa gehiago.

Laborategian ere teknika berriak sartu dira: keramika pasta, metalografia, radiokarbonoa hobetu da, etab.

**GALDERA:** Gure herriaren iragana ondo ezagutzen dugula esan daiteke, edo oraindik badugu zenbait zulo bete beharrekoa?

**ERANTZUNA:** Gaur egun esan daiteke Barandiaran-ekin geunden baino gehiago garela ikerketan ari garenok, eta honek historiaurreari indarra ematen diola, baina badaude mugak, esaterako, iragana berreraitzeko dugun materiale kopurua. Metodoek beraiek materialei datu guzti-guztiak ateratzera behartzen gaituzte, eta oso oso astiro joan behar dugu. Barandiaran-en garaian trikuharri bat aztertzeko bakarrik kamara eta tumuloa



begiratzeko ziren. Gaur egun trikuharriaren egitura, sedimentazioa, eraiketa begiratzeko dira... oso osorik desmuntatzen da, eta berriz muntatzen. Lan hau oso geldoa da, eta gainera muga ekonomikoak ere baditugu.

**GALDERA:** Arazo ekonomikoa da beti beti aipatzen den mamua. Arkeologian ere arazo larriak egongo direla susmatzen dugu.

**ERANTZUNA:** Lehengo eta behin esan behar da gaur egun gure herrian ez dagoela aztarnategien exkabaziora soilik dedikatzen den arkeologo talde bat, eta erritmoa beraz astunagoa da. Lehen, erritmoa gehiago egokitzen zen egiten zen lanaz, baina gaur egun, ikerketa sistema beragatik, erritmoa arindu behar litzateke, eta arazo ekonomikoak direla eta, ez da posible. Hala ere, aurreapausu batzu eman dira, batez ere erakunde sorketari dagokiola, horren frogara, Deustuko Unibertsitateko Historiaurre Saila, Gasteizko Saila, edo Museo Arkeologiaren barruan sortu den Saila. Adibide bat jarriko dugu, trikuharri bat aztertzeko, lau edo bost urte jarraian behar dira, hilabete oso batez, horretarako hamabost edo hamasei pertsona dedikatuta. Eta hori garestia da.

**GALDERA:** Arkeologia entzuten dugunean, beti pentsatzen dugu Historiareaz ari garela, baina bestelako arkeologia ere badago.

**ERANTZUNA:** Barandiaran-ek hasi zuen eta beranduago garrantzia handia hartu duen arkeologia bat egiten ari da, Erdi Aro Garaia arkeologia. Nik berari askotan entzun diot Trebiño aldeko asentamenduak ikertzen hasi zirenean, horren garrantzia ikusi zutela, dokumentazio idatziaren eskasia oso handia delako. Seguruen arkeologia izan daiteke orduko garaiko historia ezagutzeko daukagun modu bakarra. Guk, berak eta Aranzandik hasitako bideari jarraitzea baino ez dugu egin. Garai eta Mendrakas nekropoliak ikasten ari dira orain, eta tipologia funerarioak ezartzen ari.

**GALDERA:** Eta zein dira ikerketa hauek argitzen ari diren gauza azpimarragarrienak?

**ERANTZUNA:** Neolitikoaren geroztik leizeetako populazioaren bikoizketa faltan hartzen dugu. Egindako ikerketak gainera partzialak dira, araua zera delako, aztarnategi bat ezin dela osotasunean exkabatuta, baizik eta etorkizunerako zati bat, erdia edo gehiago utzi behar dela. Beraz, aztarnategi txikiak erdiak oso gutxirako ematen du, eta han-

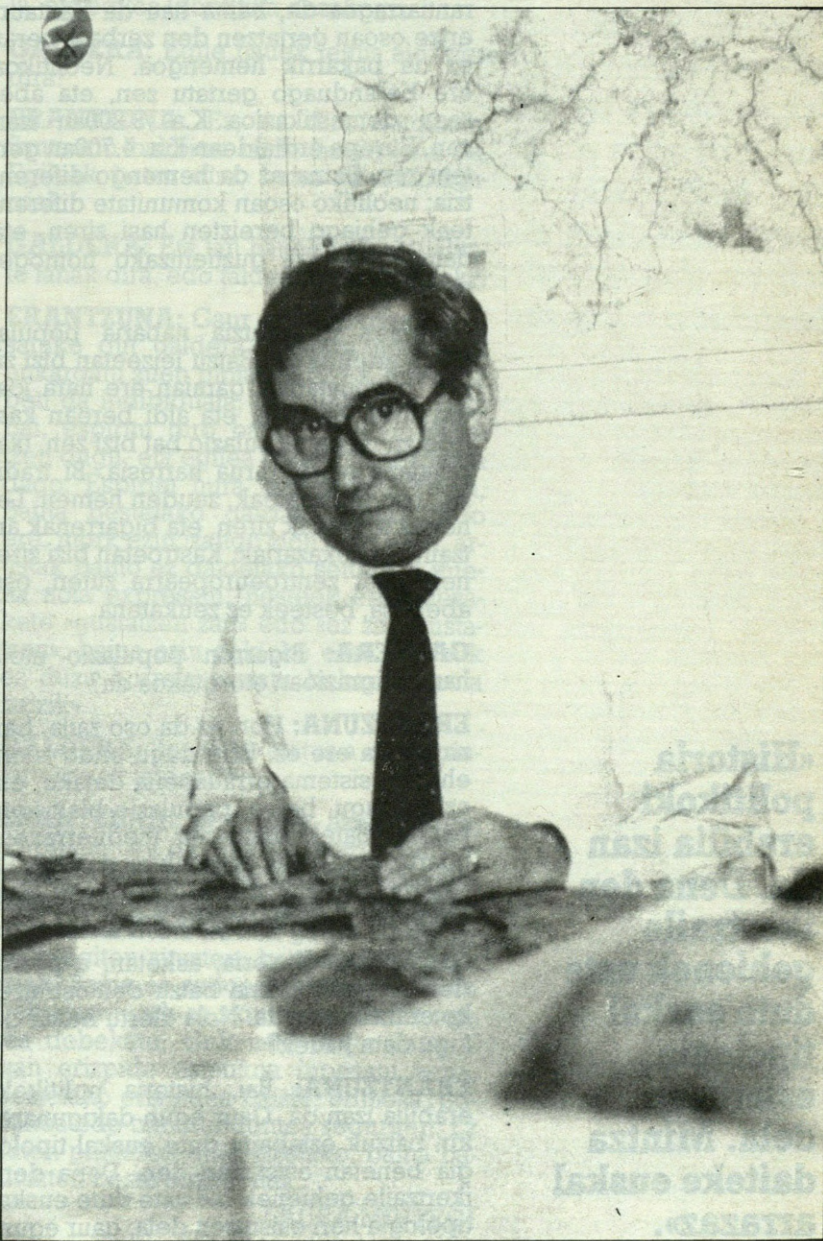
diak badira, agian exkabatutako zatia ez da errepresentatiboa. Eta bestalde, zailagoa da aztarnategi baten eta bestearen arteko konparaketa egitea. Guzti honek ezagupen zuloak eta intseguritateak sortzen ditu.

Hala ere, gaur egun Brontzearen azkenaldia hobeto ezagututa daukagu Barandiaran-en garaian baino, baina ez dugu Brontze osoa oso ondo ezagutzen.

**GALDERA:** Arkeologian leizeetako ikerketak daude, eta aire librean egiten diren exkabazioak. Batzu eta beste arteko diferentzia nabariak egongo dira.

**ERANTZUNA:** Trikuharrien ondoan zeuden asentamenduei buruz ezagutzeko asko eta asko falta zaigu. Esaterako,

**«Ez dakigu zenolako diferentzia soziala suposatzen zuen trikuharrietan ala leizeetan ehortzeak».**





falta zaigu jakitea, sozialki mintzatuz, zenolako diferentzia suposatzen zuen ehorteak trikuharrietan edo leizeetan. Oraingoz hipotesiak baino ez daude. Beste garai batzu aldiz, oso ondo ezagutzen dira, erromanizazioa, esaterako, Foruko aztarnategiei esker. Bizkairako datu itzelezkoak lortu dira. Kolonia Flavia izan zen.

**GALDERA:** Historiaz mintzatzean periodizazio arazoa dago. Europarako eginda dagoen periodizazioa peto-petoan aplikatu daiteke Euskal Herrian ere, edo hemengorako beste periodizazio bat behar dugu?

**ERANTZUNA:** Goi Paleolitikoari dago-kiola, ez dago diferentzia handirik. Hemengo aziliensea Frantziakoa baino berantiarra da, baina hau da Kantauri ertze osoan gertatzen den zerbait, beraz ez da bakarrik hemengoa. Neolitikoa ere beranduago gertatu zen, eta abereen domestikazioa K.a. 3.200an izan zen. Europa erdialdean K.a. 4.700an gertatu zen. Baina ez da hemengo diferentzia; neolitiko osoan komunitate diferentek gehiago bereizten hasi ziren, eta datuak ez dira guztientzako homogeneoak.

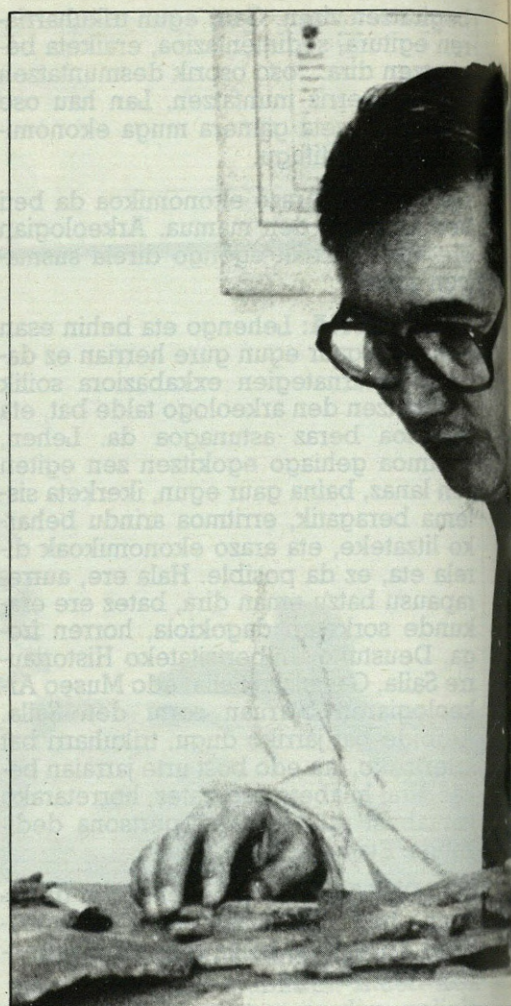
Hemen diferentzia nabaria populazioen artekoa da. Batzu leizeetan bizi ziren, erromatarren garaian ere hara joaten ziren sasoiak, eta aldi berean kastroetan beste populazio bat bizi zen, txabolatana eta ingurua harresia. Bi tradizio, oso diferentek, zeuden hemen. Lehenak artzainak ziren, eta bigarrenak artzain eta nekazariak. Kastroetan bizi zirenek ajuar zentroeuroparra zuten, oso aberatsa, besteek ez zeukaten.

**GALDERA:** Bigarren populazio mota hau emigrazioen etorritakoa da?

**ERANTZUNA:** Hori ez da oso zaila, baina erraza ere ez. Ezin dugu ondo jakin, ehorte sistema errauspena delako, eta ezin ditugu, beraz, populazio biak konparatu. Batek elementu mediterraneak ugari zuten, baina besteak ez dakigu. Ez dakigu arrotzak diren, edo etorri den moda bat, Languedoc-tik hona.

**GALDERA:** Historia, askotan, a posteriori sortutako ideia batzu demonstratzeko erabilia izan da. Nola ulertu behar ditugu datu hauek?

**ERANTZUNA:** Bai, historia politikoki erabilia izan da. Gaur egun dakigunarekin batzuk eztabaitu dute euskal tipologia benetan esistitzen den. Dena den, ikertzaile gehienek bai uste dute euskal tipologia hori esistitzen dela; gaur egun-



goak dira ordukoen oso antzekoak. Euskal arrazaz mintza daiteke.

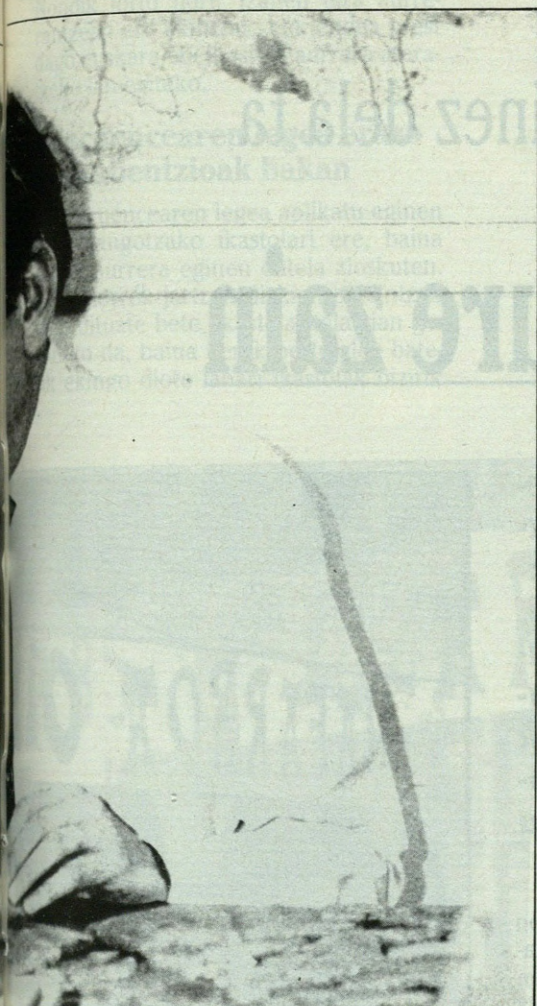
**GALDERA:** Gauza guzti hauek atzerriko ikertzaileengan interesa sortzen dute?

**ERANTZUNA:** Interes handia, eta horren frogak Kongresua dugu. Garrantzia handiko pertsonak etorri dira, eta gai hauetaz ari izan dira lanean. Kongresuan, batez ere, puntako metodologiak ezaguterazi nahi izan ditugu, eta horretarako pioneroak ekarri ditugu. Metodologia batek zera aztertzen du, nola talde batek lurralde bat hartzen, eta erabiltzen duen, ehizarako edo bizitzeko lurrak banatzen. Orain beraz, bailara osoak ikasten dira, eta ez aztarnategi solteak. Metodo honek kronologiaren arazoa dauka, baina interesgarria da.

**GALDERA:** Zuk zeuk ere historiaurrean guztiz berria den proiektu berri bati ekin diozu, artelanaren egilea identifikatu eta aztertzea. Lan guztiak anonimoak omen diren garaian, ez al da lan ausartegia?

«Historia politikoki erabilia izan da. Dena den ikertzaile gehienek uste dute euskal tipologia esistitzen dela. Mintza daiteke euskal arrazaz».





**ERANTZUNA:** Historian ezaguna den metodo bat aplikatu nahi izan dut historiaurreko ikonografian, eta zera da, sinadura gabeko arte lanak egile bati edo beste bati leporatzeko mekanismoak hartu, eta egilea identifikatzen ahalegindu. Zergatik egiten dudana? Dema delako historiarentzat, iraganen egitea. Jean Cocteau-ek, irudia grafia bezalakoa dela esaten zuen, baina modu batera lotu beharrean, beste batera lotzen dela. Eta historiaurreko egileak grafistak dira. Posiblea da indibiduoa ezagutzea.

**GALDERA:** Zeintzu izan daitezke egile bat ezagutzeko teknikak, edo metodologia?

**ERANTZUNA:** Asko daude, milaka esango nuke nik. Eskuaren mugimendua esaterako; trazoaren tamaina, kurboa edo zuzena egiteko joera, trazoak batzeko edo aldentzeko joera, lineak berpasatzea edo ez... zehaztasunak milaka daude. Baina gainera historiaurrean ez dago falsifikazio arazorik, arte mer-

kantzia ez dagoelako. Lanak ez dira salzen, eta ez dira kopiatzen. Artea eta irudia jaiotzen ari dira, eta elementu berriak eta barianteak indibidualitate zantzuak dira, gehiago orduan, Velazquez-en garaian baino.

Beste abantaila dago historiaurrean, egileek nahi izan zuten guztia errektifikatu zutela, eta txarto egindako irudia uzteko eta beste bat hasteko lotsarik ez zuten. Nik egingo dizut galdera bat. Ikusi dugu inoiz Altamirako bezalako bisonten inoiz?

**GALDERA:** Ba ez, ez dut uste.

**ERANTZUNA:** Horrela da. Altamirako irudiek horren nortasun handia dute garaiako besteekin konparatuta, esan bait dezakegu egile horren lana orijinala dela, eta egilea identifika dezakegu.

**GALDERA:** Egile hauek lekuz aldatzen dira?

**ERANTZUNA:** Ez, ez dira mugitzen. Santuario bakoitza talde baten lana da. Egileak batzu dira, baina identifikagarriak.

**GALDERA:** Eta lan hauek indibidualitate lanak dira, edo taldearen enkarguak?

**ERANTZUNA:** Gaur egungo garaira pasatuko dut galdera. Picasso norbaitek enkargatu zuen pintatzeko? Ez, arte lana beti da indibiduala, ez kolektiboa. Hori bai, espiritu giro baten barruan kokatzen dugu, eta egilea taldean integratuta dago. Espiritu hura interpretatu zuten, baina bestelako gauzak eginez gero ere, inork ezin izango zion ezer esan, artistak baino ez dakielako sentitzen duena nola expresatu. Besteek esan dezakete «gustatzen zait» edo «ez zait gustatzen», baina ezin dakioke esan «ez, zuk ez duzu horrela pintatu behar, horrela baizik».

**GALDERA:** Zenolako status-a zuten pintore hauek taldean?

**ERANTZUNA:** Seguruen aztiak ziren, sorginak, hau da, mundu trszendentearekin nolabaiteko harremana zeukatenak. Zeren, batzuk bazuten oso esku ona, baina beste batzuk gauza higuinarrak egiten zituzten, benetan higuinarrak. Baina ez zegoen zentsurarik. Edo behintzat inork ez zion horrelakorik egitea debekatu. Guk uste dugu ez zela izan erizpide estetiko inposatu zena, bestelako erizpidea baizik, erlijiosa, politikoa edo trszendentea seguruen. Ez zuten pintatzen onak zirelako, baina bazituzten beste ahalmenak.

LAURA MINTEGI

«Erromatarren  
garaian,  
leizeak  
erabiltzen  
zituzten  
batzuk artean.  
Aldi berean,  
kastroetan,  
beste  
populazio bat  
bizi zen».



## Heldu den igandean Nafarroa Oinez dela ta

# Zangotzan denak gure zain

***Euskararen garapena eta aitzinatzea oztopatze-  
ra datorren Nafarroako Vascuencearen legea sala-  
tzen du zangotzarrek asmatutako lemak. Diputa-  
zionearekin dituzten etengabeko tirabirak medio,  
lekuz nahiz sosez hain gabe dirauten ikastola na-  
farrentzat ez da aski izanen igandeak 11ko bultza-  
da, baina sikira... Felones hezkuntz sailburuak  
garbi utzi zuen Zangotzako nola Tuterako ikasto-  
lek ez dutela etorkizunik. Igandekoan izanen da  
bestelako iritzirik.***

Ikastolen Federakuntzako Larrazak zangotzar antolatzaileen ilusioa gorai-  
patu zigun behin. Ikastola berria egite-  
ko premia izugarria dago, badu beraz  
ilusioak motiburik.

Eraketa aldetik nahiko ongi daude,  
batez ere materiala saltzen eta propa-  
ganda egiten. Korrika bukatu zenez ge-  
roztik, asteburuero ibili dira Euskal He-  
rriko jai ospetsuenetan material sal-  
tzen. Kanpaina honetan gurasoek meri-  
tu handia izan dute, astero 100.000 pta.  
inguru bilduz. Martxoan hasi ziren gutxi  
gora behera 10 lagun. Batzorde antola-  
tzailea eratu eta denetara 50 bat ibili di-  
ra uda parte honetan. Azken hilabete  
honetan jendea apuntatzen ari da igan-  
dekoan lan egiteko. 500/600 laguntzai-  
le behar dituzte, eta jakina, eskualde  
horretako jendea nahiko murrizta da,  
ez baitago 10.000 pertsona inguru bai-  
no.

Jendea gainera ez da euskaltzale su-  
tsu horietakoa han, «baina guk eskual-  
deko jendea desio dugu laguntzaile,  
egin beharreko kontzientziatze lana ez  
baita txantxetakoa».

### Zangotzako ikastolaren historia ilaburra

Duela 10 urte sortu zen ikastola, gu-  
rasoek irakaskuntza berria nahi zuten,  
aurrerakoia eta euskaraz. Duela 2 urte

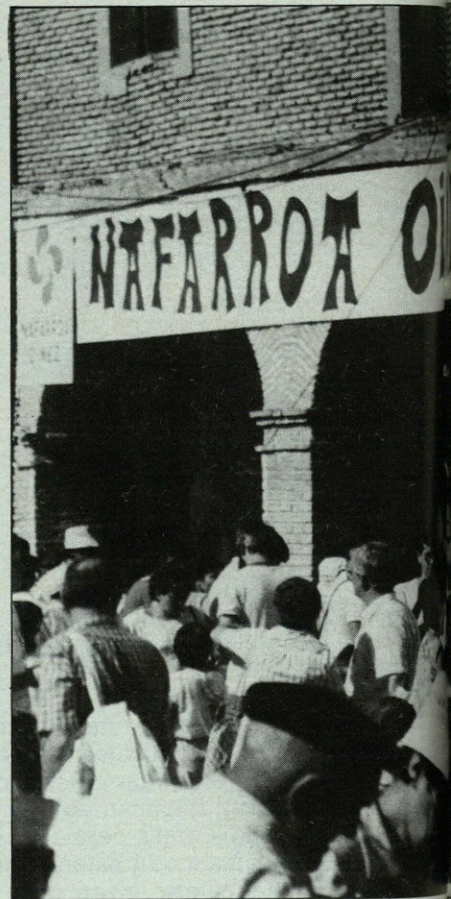
arte gutxi gora behera 35 ikasle egon  
dira. Ama eskola eta eskolaurrea ema-  
ten ziren. Gurasoak konturatu ziren  
erabateko urratsa egin behar zutela  
Zangotzan EGB ezartzearen eta duela  
bi urte hori egin zuten. Orain 3. kur-  
tsoan 11 lagun daude, 2.ean 4 eta 1.an  
8. Eskolaurrean 23 eta ama eskolan 17  
bat. Denetara 62 bat ateratzen dira.

Gehien bat Zangotza eta Irunberri-  
koak dira. Aleren bat Xabier, lesa eta  
Aibarretik. Etxeak ez du handitzerik  
onartzen. Nondik lortu ikastola berria?  
Horra zergatik aurtengoan jaia Zango-  
tzan.

### Pixkana pixkana onartu du Zangotzako herriak ikastola

Eskolara orain sartzten ari diren hau-  
rren zifrak ikusi besterik ez dago. Ika-  
stolara doazenak %45 dira eta %55 es-  
kola nazionalera, beraz aurrera egin  
dute, hor ikusten da Zangotzako he-  
rriak ikastola onartu egin duela. Duela  
10 urte ikastola sortu zenean garai la-  
tza izan zen, jende asko kontra zegoen.

Udalarekiko harremanek aldiz, oke-  
rrak izaten segitzen dute. Iganderako  
ez diete lagundu, ezta oztoporik jarri  
ere. Laguntza bakarra, uzten dieten  
etxe zaharrá. Gau eskolari ere ez dio  
subentziorik ematen. Euskal Telebista-



***Bereziki larria da aurten Zangotzarako  
kontra dago Nafarroako gobernuak.***

rako antena egindakoan dena ozto-  
poak. Euskarari dagokion ezertan ez  
dute deus jakin nahi. Antolatzaileek ba-  
dakite igandekorako eskatutako suben-  
tzioa ez dutela jasoko. Bertako euskal  
giroaz galdegin genienean: «mementu  
honetan gethoa dela esan daiteke, bai-  
na uste dut orain zerbait mamitzen ari  
dela, ez ditugu ikusten fruituak, baina  
jende gehiena jarrera berri bat hartzen  
ari da euskararekiko». Nafarroa Oinez  
eta gero beharbada nabarituiko da hori  
gau eskolan. Ikastola berria egiten de-  
nean ere dudarik ez jende gehiagok bi-  
daliko dituela haurrak bertara.



Igandekoan lortuko den diruak orubeak edo terrenuak erosteko balio du, etxea falta, eta horrek 50 milioi balio. Nondik lortu hori? Izanen dira aurretantzean ere ekintzak, eta jendea prest dago euskara eta ikastola aurrera ateratzeko lan egiteko.

## Vascuencearen legea eraso eta subentzioak bakan

Vascuencearen legea aplikatu eginen zaio Zangotzako ikastolari ere, baina berek aurrera eginen dutela zioskuten. Lege horrek jartzen dizkien baldintzak ezin dituzte bete, ikastola itolarrian geratuko da, baina berek beste alde batek ekingo diote lanari ikastolak bizirik



Nafarroa Oinez»eko antolatzaileek egin duten deialdia. Zangotzako ikastolaren

jarraitzeko. Kontutan hartzekoak dira Felonesen hitzak, garbi esan zuen Zangotza eta Tuterako ikastolek ez zutela etorkizunik, alde horretatik zail dago baina...

Zangotzako ikastolak ez du subentziorik ia. Udalak ez du deus laguntzen, eta Diputazioak gela bat bakarra laguntzen du. Igandekorako ez dakite Diputazioarena zenbatekoa eta nola izanen den. Tafallako Oinezetik hona gauzak aldatu egin dira, hauteskundeak izan dira, Ley del vascuence sortu da eta bi gauza horiek aurtengo Nafarroa Oinezi begira badirudi aldaketak

ekar ditzaketela. Joseba Arregik esan zien Baskongadetatik Tafallakoei adina ekarriko dietela. Baskongadek milioi t'erdi ematen dute. Nafarroako Gobernuarena izanen ote den ez dakite. «Garbi utzi behar da subentziorik handiena herri xehearen partetik espero dugula, bai diruaren aldetik eta baita laguntza moralaren aldetik. Helburua diruaz gain, soziologikoki hemengo jendeak euskararri buruz duen iritzia eta jarra aldatzeko da, euskararen aldeko bultzada hori da».

Nafarroa Oinez kontzientziatzaile bat nahi dute, halako festak egokiak dira



Oteizaren marrazkia dugu «Euskarari garatzen utzi» lema sakontasunean erakutsi nahi duena.

jendea euskararen baratzera ekartzeko, kontzientziatzaile eta errebindikatzaile noski, hizkuntza nazionala eta ikastolen publikotasunaren alde. Dena den errealistak ere izan nahi dute.

## Oteizaren irudi bat hartu ikurtzat

Lema ley del vascuence delakoaren-gatik da, euskarari garatzen utzi diezaiotela aldarrikatuz. Anagrama berriz Oteizarena da, eta Nafarroa sinbolizatu nahi du, sei herrialdeetako ardatz bezala. «Irtzen ezin» titulatzeko du. Berak Nafarroa ikusten du funtsezkoena Euskal Herriaren osotasuna lortzeko. «Guk nahi genuen anagrama folklorikotik atera pixka bat. Gauza sakonagoa aurkitu nahi genuen».

MIKEL, MARTA, INAKI



Tasa eta alokairuen igoerak  
arazo larria ikasleentzat

## Bero dator udazkena Unibertsitatera

***Oporretatik bueltan, Iraila beti izan da hil gogor bat ikasleentzat. Askok eta askok azterketak izan dituzte, eta horren ondoren matrikulaketak datoz, papeleoaz gain urtetik urtera garaiagoak diren tasa batzu ordaindu beharra suposatzen duelarik horrek. Beste hainbatek, beren estudioen egoitza beren herrian ez daukatenez, pisu bila hasi beharrean aurkitzen dira, edota kasik subentziorik jasotzen ez duten eguneroko autobus batetan izena eman behar dute.***

Iazko udaberrian unibertsitatearen arloan estatu mailan emandako istilu eta mobilizapenen ondoren, matrikulatze tasak %5a igongo zirela aurten akordatu zuten Ikasleen Koordinadora Estatalak eta Maravall ministrariak. Kontutan izan behar da baina, euskal ikasleen taldeak obserbadore gisa egon zirela soilki estatu mailako mugidetan, negoziaketetan paper aktiborik hartu gabe. Gainera, Euskal Herriko Unibertsitatearen kasuan errektoregoak Eusko Juarlaritzari eskatu dion diru laguntza betez gero tasen igoera hori ez zen izango beharrezkoa.

### **Ikasleek bete dezatela defizita**

U.P.V.-E.H.U.-ren defizit izugarria betetzeko 7.000 miloi peza eskatu dizkio talde errektoralak Jaurilaritzari baina honek 6.500 bakarrik eskeintzen ditu. Iñaki Urkijo, «Ikasle Abertzaleak» taldeko ordezkariarentzat Jaurilaritzak egin nahi duena zera da: Unibertsitateko

«zuloa» ikasleek bukatu dezatela betetzen. «Argi dago», diosku Iñakik, «Jaurilaritzak 500 miloi horiek emanez gero ez dagoela tasarik igon beharrik».

«Ikasle Abertzaleak» taldearentzat, defizita estaltzea gobernuaren eginkizuna da, ez ikasleena. Horregatik tasen igoeren aurkako zenbait ekintza proposatzen dituzte. Lehen, martxan dagoena jada, tasen ordainketa frakzionatua da, horrela ondoren presio puntu izan daitekelako, negoziaketarako ahalmen gehiago emanez. Iñaki Urkijoren uste-tan, «mugida gehiago ere egongo da baina noiz ez dakigu... kurtsoa hastean ikusiko da hori».

### **Arazo ugari datorrela nabari da**

Ez da tasena izango kurtso hasieran pil-pilean jarriko den gai bakarra, urtero irtenbide zehatzik gabe utzi izan den garraioaren arazoa ere piztuko da ziu-raski aurten ere. Bestalde, udaberriko greba eta mobilizapenak piztu zituen

arazoa hor dago oraindik: Maravall-ek ezarri nahi dituen ikasketa plan berriak. Plan hauen aurreproiektuak zehazturik daude jadanik, kurtsoa hastean ikasleen artean eztabaidatzen hasiko direlarik. Guzti honengatik ikasle-tera «rentrée» beroa izango dugula sus-ma daiteke.

Euskararen gaia ere etengabeko borroka da unibertsitateko ikasleentzat, laguntza ofizial eskasen aurrean horretan ekiten duelarik Euskal Ikasleen Taldeen Koordinakundeak, euskal adarrak finkatu eta zabaldu nahian. Aurreko kurtsoaren bukaeran euskararen presentzia karrera desberdinetan zein zen azalduz triptiko batzu zabaldu zituzten Koordinakundekook institutueta zehar. Aurten ere euskaraz matrikulatze-ko zer egin behar den argitzeko, mahai batzu jarri ditu Koordinakundeko partaide den Zientzia Fakultateko «Bultza» taldeak Donostiako campus-ean.

Irakaslegoak ere izango du istilurik U.P.V.-E.H.U.-ko egoera nahasian. Irakasle ez numerarioei bereziki (PNN direlakoei), klaustroan duten ordezkari kopurua oraingoaren heren batetara murriztu nahi diete, estatutuak aplikatuz. Oraingo errektoregoarekin negoziatzen ari dira PNN-ak baina gauzak bide onetik ez badoaz, ez dituzte ekin-tzak deskartatzen, grebara ere hel daitezkeelarik.







*Matrikula-tasak, garraioa, etxebizitza... dena garestia go-tuz doakio ikas-leari Unibertsitate-ra joan nahi izanez gero.*

Problema guzti hauek gutxi ez balira, ikasleek beren fakultatetik hurbil egoteko etxebizitza aurkitu beharrean egoten dira. Pisuak alokairuak tasak baino gehiago igoten ari dira eta kontrolik gabe ezartzen dituzte jabeek alokatzearen diru kopuruak, eskari haundi batetaz probetxu eginez. Arazo larria bilakatu da hau ikasleentzat, batez ere lehen mailakoentzat, ezagutzen ez duten

hiri batetan ibili behar izaten bait dira, abusoetatik desbabestuak eta kalean gelditzearen «beldurraz».

### **Alokairu izugarri garestia Donostian**

Donostian dugu pisuen arazoa larriena den hiria. Espekulazio medio, gares-

titze izugarria jasan izan dute bertako etxebizitzek, eta alokairuetan izan du horrek eragina. 60 edo 70 mila hileko peztatan daude ikasleentzako pisuak. Hori baino merkeagorik ere bada, baina oso txikiak; normalean pertsonako 15.000 ordaindu behar izaten dira. Guzti hau dela eta, unibertsitateak informazio zerbitzu bat jarri du martxan aurtan Donostian, ikasleei gauzak errezteko-tan.

E.H.U.-ko Gipuzkoako Campus-ak irekiriko zerbitzu honetan, informazioa eskeintzen zaie ikasleei, pisu zerrenda bat emanez, ikasleek ikusi dezaten zein komeni zaien. Ondoren kontaktoan jartzen dira jabea eta pisuan interesatuak daudenak, eta kontrataren zehazpene-tan ez du jada unibertsitateak ezer egi-ten. Ez ditu, beraz, unibertsitateak alokatzen pisuak; iragarkiz eta Donostiako C.A.T.-en bidez lortutako pisu zerrenda bat egi-ten du.

Hurrengo urteetarako, ordea, esperantza daukate zerbitzu honen ardura-dunek, gero eta pisu gehiagoren berri izaten den heinean alokairuei gehieneko topea ezarriko zaiela. Hori da zerbitzua sortzearen arrazoi-etako bat, Jesus Arzamendi Gipuzkoako Campus-eko errektore-ordearen ustez. Espekulazioa gelditzea espero da horrela, prezioak finkatuz lehen momentu batetan eta gero, ahal bada, jeitsiz.

Jabe eta ikasleak kontaktuan jartzen lagunduz gain, zein kontratu mota komeni zaien egitea aholkatzen diete ikasleei. Bestalde, jabeek begira, pisu guztiak babestuko dituen aseguru kolektibo bat tramitatu izan du unibertsitateak, etxetan egon daitezkeen kalteak estaltzeak. Irailean estreinatu eta berehala erantzun oso ona jaso duela zerbitzuak uste du Jesus Arzamendik. Orain arte zerbitzua publiko zabal bati eskeini bazaio ere, aurrerantzean ikasleek mugatuko zaie posibilitate hau. «Ez dugu unibertsitate itxi bat izatera iritxi nahi», esan digu errektore-ordeak, «baina lana duen norbaitek ere badauzka bere medioak».

Bilbo eta Gasteizko pisuak Donostia-koak bezain garestia ez diren arren, garestitzen ari direla nabari da. Aurreko urteetan ere pisuetan egon den jendeak alokairuak mantentzea edo gutxi igotea lortzen du, baina lehenbizi pisua hartu behar dutenek ez dituzte hain alokairu merkeak aurkitzen. Leioako herrian, esaterako, pisu ugari eta merkeak izan dira beti, baina aurtengo kurtisorako 30.000 peztatiko bat merketzat jo daiteke bertan.

Ikasturte berria ez zaie samurra aurkeztan unibertsitarietara. Ikusi beharko nolakoa berotasuna darakusten!

LUIS FERNANDEZ



## J. Garziari erantzunez

Gauza batean Garziak arrazoia du, bera Juaristi eta Aristirekin batera zaku berberean sartzea alegia. Ene tonu haserretuan ez zegoen matizaziorako lekuri, eta hori haserrearen akatsa da beti. Garziak dio «idazle on/idazle txar» delakoa nik asmatutakoa dela, baina hori Juaristiri erreferentzia zen, adibidez hori azkeneko aldiz Verinesko topaketetan entzun nion, esan zuenean, X idazlea euskal literaturak eduki duen narradore on bakarra zela. Neurri batean Aristiri buruz ari nintzan, baina ez hainbeste. Garziari buruz ezin daiteke hainbeste esan, egia da, baina bai behar bada beste neurri batean. Laura Mintegiri buruzko artikulo hartan, zer zela eta bederatzi folio Mintegik zein gaizki idazten duen azaltzeko? Zergatik ez adierazi halaber lorpenen bat bazegoela? Hor asmo txar minimo bat ikusten nuen. Nik garai batean kritika gogorregi adolezenteak egin nituen kasu batzuetan, ezin al dut orain esan egin diren kritika batzu asmo txarrekoak direla iruditzen zaidala. Nik ez dut uste nireak hankasartzeak direla eta besteak krimenak. Gainera barne ministrari asesino batekin Garziak konparatzen nauenean garbi gelditzen da biotako zeinek joan behar duen psikiatrarengana. Besteak hankasartzeak dira, nireak bezalakoa.

Nik uste dut Garziak Mintegiri buruz egin zuen artikuluan frogatzen zuen gauza bakarra Mintegiren euskara erderazalea zen. Baina ez al zaio bururatzen Garziari behar bada Mintegiren nahi bat zela, apropos egin, edo Bere Bilbo hartan hitzegiten den euskara berri eta kutsatu hartan idatzi nahi duela. Gaizki al litzateke, adibidez, texmex mordoiloan idaztea. Ez, nire ustez; Mintegiren euskara horretarako beste izen bat asma dezakegu, hala nola "bilbeuskara". Ni ere saiatu naiz euskara mordoilo batez idazten, gauza gogorra benetan, oso gaizki ikusita bait dago berriz ere, gainera salmenta ukatua du alde aurretik, ezin bait da erabili euskaltegietan eta EGA ateratzeko ikastaroetan, jende guztiak dakienez, euskal literatura irakurtzen den leku bakarrak (eta jendea behartuta, jakina).

"Intelektual mixera-bleak" nioen. Hori egia da ezta? Bai zuek eta bai ni. Baina herri honetan batzuk (ez diot zeintzu) idazle handiak sentitzen dira. Beste batzu idazle onak dira idazle ez direla ahobetez diotelarik. Ni ez naiz intelektualak sentitzen. Eta ez naiz. Batzuk pentsatzen dute liburu kaxkar bat edo ehun artikulo idazteagatik intelektualak direla. Ez dakit zer den intelektual bat. Txillardegiri behar bada. Sartre zen neurrian. Intelektual bat intelektualarekin lan egiten duen pertsona izango litzateke. Intelektual mixerakela zer den badakit, bere buruaz inportantzia sentituz intelektualak sentitzen dena. Adibidez Juaristi eta Aristi. Eta zein naizen ni jendea zer den esateko? Badirudi munduko listoena sentitzen naitzela. Baina ez, listoena kasu hauetan ixilduta egoten dira.

Ni ez naiz Mintegi edo

Urretabizkaiaren nobelen admiradore bat. Nire ustez Garzia, Aristi eta Juaristiren kritikek ez zuten zeharozko intentzio on bat. Beraiek ukatuko dute. O.k. Baina nik ere jarraituko dut esaten askok sentsazio hori izan genuela. Bernardo Atxagak ere salatu zuen gauza da (hitzaldi batean), nik baino zuhurrago eta ahoberorik gabe.

Figuratzeko gogoa nabaritzen dela, hori ere egia da. Eta tontakeria asko sortzen ari dela ere. Zer da tontakeria idazle batengan? Bada, Xabier Gereñok adibidez sekula edukiko ez duena. Zertarako hain kritika gogorrak egin euskal literaturaren kontra. Horretarako Jon Juaristi nahikoa da, erdaraz gainera, askoz zabalkunde handiagoa duen hizkuntza batean egiten duena.

Figuratzeko gogoa absurdoa dela euskal literaturaren hain mundu txikian? Bai, baina ematen ari da. Bide horretatik ez goaz inora. Eta gero lagunkoikeria. Hor Jon Juaristiren kasua garbiegia da, eta aitortzen du prolemarik gabe. Hor beste arazoarekin gertatzen da lotura: etika gero eta gutxiagoa. Garai batean txarizat hartzen eta lotsagarri kontsideratzen zen gauza bat gaur egun ere gaizki irudituko zaie, baina ez dute lotsarik sentitzen. Hau da, gaur egun lotsa handirik gabe deklaritzen da beste hain kartak irekitzen direla edota titulo akademikoak falsifikatzeko asmoak, Aristiren kasuan bezala.

Hau oihana da, konpetentzia handia dago eta zein zara zu Mikel zer dagoen ondo eta zer gaizki esateko? Titulo akademiko bat falsifikatzen duzunean zure ikaskideak engainatzen dituzu, beraiei egiten diezu estafa. Gutako bakoitzari finean. Beste baten karta irekitzea ez dagoela gaizki esaten denean, gutako bakoitzari egiten zaigu estafa. Bestela ez kejaratu ge-

ro estaduak zuen kartak irekitzen dituenan edota titulu akademikoak entxufatuei erregalatzen dizkienan.

MIKEL HERNANDEZ

## Errenteriarroi

Agur errenteriarrok:

Gure herriko izen ofizialez hitz egin nahi nuke ondoko lerro hauetan. «Euskal Hitz» Eusko Gobernuak muntatutako euskararen I. erakusketa orokorra ikusten ari ginela Donostian, han hasi ginen bertan dauden ordenadoreekin jostatzen, gure herria, Errenteriarroi, dagozkion deiturak jakin nahian. Sakatu genien teklei «Errenteria» markatuz eta aparailuak hura izen zuzena ez zela esan, «Rentería» teklateu genuen arte, orduan eman baitzigu zuzentzat izena. Badakigu gure herrirako beste izen-proposamenik ere («Oretea») badagoela, gauza da, orde, «Rentería» bakarra dugula izen ofiziala. Kasu berean daude oartzuarrak ere, «Oyazun» baita izen ofizial hori, auto-estratako adierazgarri kaso eginez geroz, behintzat. Ez hala pasaitarrek, «Pasaia» jarri baitzuten bere garaian. Orobat egin zuen Hondarribiak bere tenorean ere. Demokraziarako igarotzez urte mordoska pasatu direnean, eta berdin Estatutoa jarri zenetik, gure herriaren izenak —izen ofiziala, ulertzen da— berdin segitzen du erdaraz.

MARKO ARBELDOI





150.000 BAT LAGUN 8 KILOMETRO  
LUZEKO ZIRKUITOAN BARRENA

## Kilometroak 87: Zarautzen markak guztiak birrindu

*Antolatzaileek espero bezala,  
partaidetza eta diru bilketa errekorra  
egin zen Zarautzen joan den igandean  
burututako «Kilometroak»*

*Gipuzkoako Ikastolen festa egunean,  
35 milioi inguru eskuratzea erdietsiz.*

«Euskal Herri bat, Euskal Eskola Publiko bat» lema-pean ospatu zen Zarautzen aurtengo *Kilometroak*, goizean goizetik itzarri zen eguraldi aproposari esker sekula baino jende gehiago elkartzea lortuz. Mendia, hondartza eta herriko kaleak parkurritu zituzten ehun eta piku mila lagunek, orotariko ikuskizunak eta ohizko fanfarreek umorez girotu eta inoiz baino luzeagoko zortzi t'erdik kilometrotako zirkuitoan zehar.

Bildutako diru kopurutik erdia Iparraldeko eta Nafarroako ikastoletara igorriko

da, jasaten dituzten egoera desberdinetako larrialdiak ahalik eta gehiago baretzearen, betiere asteburu honetako *Nafarroa-Oinezeko* bultzadak Erribera aldekoak areagotuko dituelarik neurri handi batetan. Zarautzko antolatzaileek Zangotzarako deialdia aldarrikatu zuten indar berdinez salatu ziren, baita ere, azken asteotan Euskal Herriko errefuxiatuek nozitzen dituzten erazo bortitzak, «jaiak bai, borroka ere bai» oihua berriro ere hamaika euskaltzalen jarrera bihurtuz.

## ETB euskara hutsez urtea bukatu aurretik

Datorren astelehenetik aurrera Euskal Telebistako programazioak aldakuntzarik ezagutuko du, EITB-ko zuzendaria den Josu Ortuondok aditzera eman zuenez. Baina areago joan zen oraindik, eta azpimaratu Euskal Telebistako lehendabiziko katea urte amaitu baino lehen euskara hutsez pantailaratu dadin asmo bereziak burutzen saiatuko dela Administrazioa.

Gorodo eta Iriondok beren garaiaren ere tamainako promesak egin zituzten aurtengo ekainerako gauza bera iragarri zutenean, halako plangintzarik esistitzen baldin bazen ere udarako aurrera egin ez duelarik. Oraingo honetan itxura berdina erakusten dute egindako adierazpenek, aldeztu aurretik aipatu bait du Ortuondok «*euskalduna ez den gehiengoak populu ezin marginatu daitekeela hala ere*».

## Aste honetan

«Azala», folkaren  
bidetik eutsiz  
(46. orrialdea)

Txuma  
Lasagabasterrekin,  
euskal literatur kritikaz  
(48. orrialdea)

J.J. Bakedano, euskal  
zinemaren ikuspegi  
beltza  
(50. orrialdea)

Kulturaren Aste  
Borrastea  
(52. orrialdea)

## Euskal Herriko Lehendabiziko Bideoaldia Tolosan

Hilaren 8an hasi eta datorren astelehena bitartean euskal bideoegileen hogeita hamar zinta pantailaratuko dira Tolosako Kultur Etxean burutuko den Euskal Herriko Lehendabiziko Bideoaldian, zeinak euskal bideoegintza hedatu eta erakusteko azpiegitura finkoa erdiestea duen helburu nagusizat.

Sail desberdinak izango dira lehiaketaz gain Tolosako bideoaldian, hala informatiboa eta nazioartekoa nola espeziala eta musikala. Informatiboak Estatu espainolean egiten den bideoegintza eskaparate izango da, nazioartekoak Estatu Batuetako, Alemaniako eta Italiako video-arteetaz diharduen artean. Musikalean, euskal rock radikala, musika esperimental eta beste; eta grafitiari eta Fura del Bausekoen proiektioak sail espezialean.



## «ZALDIKO MALDIKO» IZENENKO DISKA ARGITARATU BERRI DU GORAKA DOAN TALDE HONEK

### Azala: «Benetako zainak musika herritarrean daude»

**«Azala» taldeak, Elkar disketxearen ekoizpena dela medio, uda partean paratu digute iada dituzten hiru disketariko azkenengoa. Guk talde honetako partaideetarikoa den Jon Bergaretxe harrapatu dugu.**

Laburbilduz, «Azala» taldeak azkenengo 7-8 urteotako martxa bete du. Aurreneko bi diskak euskal herritar musika altxorraren bildumatik hartutako materialez osatuak. Kaleratu berria den azkenaren berriz, piskatxo bat ezberdina litzateke, taldekoek heurak asmatu edo sorturiko piezaz osatua.

Gaiari atxikiz eta nolabait zentratu nahian, zazpi taldekideen, eta bidenabar taldearen sorreraz zerbait jakin nahi izan dugu. Donostiako ingurukoak ditugu Axier, Koro Andonegi eta Ana. Axier perkusio lan eta arregloen arduraduna da, eta aurrekoak soinu eta flauta jotzaileak. Jon eta beste kitarrajotzaileak oiartzuarrak; trikitilaria Albisturgoa eta dultzaineroa iruñearra. Bakoitzak bere ogibidea du: irakasle, baserritar, tresna egile... denetatik, musika egitetik ez dira bizi, ez dira «ez eta pentsatu ere profesionalak».

#### **Tradizioa eraberritu nahian**

Jon berri xamarra da tal-

dean, dioenez «duela gutxi arte maila txikiagotan jotzen zian taldeak, edozein auzo edo herrietan. Izen gehiago hartzen goazela zirudik».

Taldearen hastapenetara atzeratuz gero: «gaur egun «Txanbela» taldean dagoen Beltran, Axier, Koro eta jada taldez kanpo dauden beste biren artean sortu ziaten berau». Eztabaida batzuren ondoren, bakoitzak bere bidea hartu zuen, Beltranek «Txanbela» sortu bere aldetik eta besteak «Azala» izenez jabetu. Pixkanaka, geratu ziren hiruetatik, zazpi izatera heldu dira.

Erabat euskal musika tradizioaletik gaiak hartzetik aldentzen joan eta gustoko bide dituzten irlandar, bretoiarrak, zeltar usaineko melodiekin datoz, Europear musika gozoago eta standarragoak. Jonen esanetan, «haserako urteak dituk zailenak. Mila arazo direla eta, lana erreztearren, ez da sortzen. Dauden lekutik hartzen dira lan gaiak. Oso garrantzizkoa da gainera, zeren oraindik

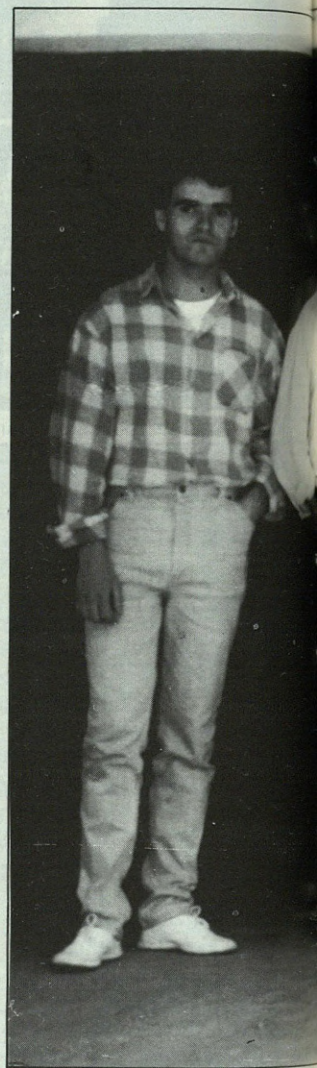
orain, pieza asko eta asko ezezagunak bait dira. Musika herrikoia ez bait da kontutan hartzen». Ba du zer esanik

Jonek, «gai berriak egitearen alde gaudek. Herritar musika ikuitze eta hedatzeaz beste hainbeste. Horregatik, besterik gabe, hartu ohi dizkiagu handik. Baina taldea finkatzen eta batzen doan heinean sortzen da halako gauza berriak egiteko zaletasuna. Esate baterako ildo, nortasun bat markatu nahia».

#### **Soinu mamitsuen bila**

Kanpora ireki nahi dira. Beste lekuetako musika entzutea ezinbestekotzat jotzen dute: «Nola ez, hango eta hemengo beste zenbait melodia eta aideak sartzen dituk errepertorioan. Musika zabaltxoagoa egitea, ez musika tradizionala %100ra, esperimentatzea sorkuntza aldetik». Hortik giro bat sortzeko, aide eta usain apartak, aintzinako garaien birsorketa nahian somatzen ditugu. Euskal Herriko musika bilduman ere

ba omen daude ifarraldeko aide horiek, Zuberoan bati-pat. «Hegoaldean ez zegok zeltar estilo kutsuko hainbeste doinurik, baina nolabait ba zeudek halako portzentai batetan, ez Galizian adina, baina bai. Ba dik holako kutsu bat azkeneko diskako «Mikelditar» piezak, jiroak ba dizkik. Horrek ez dik esan nahi musika zeltarra egin nahi dugunik».



Aintzinako paradisu galduak birsortu nahi dituzte «Azala»koek.



Soinu moeta berezi bat lortu nahiean dabilta. «Ez zenbaitearainokoa den alde, gaur oso zaila duk hesparru erabat partikularra jorratzea, besteengandik bereiztea, denok gaudek zertxobait kutsaturik».

Besteak beste, badago «Oskorri soinu» bat adibidez. «Azala» soinua lortzeko na-

Arbolaren bi adarrak, «Azala» eta «Txanbela», nahiko bide ezberdinak darabizte. Txanbelakoek haina tradizioko musika ez jotzeaz gain, «Azala»kideak ez dituzte hitzik sartzen beren kantuetan. Jonen ustez, «letrak sartzekotan ahots onak behar dituk, abesten jakin. Egia esatearren, gaur egun

Musika tresnei dagokionez, euskal folk-ean standar bilakatu direnak erabiltzen dituzte, hala nola: kriskitinak, dulzaina, trikitixa, akordeoia, adarra... alde batetik. Eta bestetik, kanpoko folkloreatatik hartutakoak, zitola eta bongoa. «Perkusio aldetik, kanpoko tresnak erabilgarriagoak dira». Aldiz, ez di-

tik ateratzea ez diat uste kontutan hartzekoa denik. Onartu dituk soinu eta tresna horiek, baina derrigorrez taldeak ez zedukak zergatik okertu beharrik». Heurak heuren piezak sortu nahi litzukete, ez euskal musikaren altxorretik ez eta kanpoko folkloreatatik hartu dena, Jonen apuntatzen duenez. Kutsu hauetakoak sartzeak garai zaharretako giroak birsortzeko balio lezaketek, «erritmo alai edota bereziren bat sartzen baduk jendeengan sortzen duk. Kutsu horiek hor zeudek baina ez dik esan nahi deskafinatuko garenik».

### Folk-a ulertuz bizi

Izena eta izana parean doaz, «Azala»-folk ikusi dugu hortik eta horri heldu diogu. Deitura modernoagoa, entzuterrezagoa, Europako aideei jarraikiz gaurkotua Bergaretxeren ustetan, «hori ez duk helburu komertziala, helburu komertzialak utopikoak dituk, musika moeta honetan oso zail zeudek. Egiten diagun guzia, %100 tradizionala ez egitearren, nolabaiteko oreka aurkitzearren ari gaituk honela, ez helburu komertzialak direla medio».

Folklore eta horrelakoak guttietsi eta baztertutik daudelako kexu da «Azala»koa, ez omen dira 'komertzialak'. «Musika herritarra hor zegok, herriaren zain puska bat duk. Guk jorratzen diaguna herri honen nortasunaren zati bat duk. Modak, publizitateak eta horiek beste bide batzu zeramatzatek».

Halere egoera aldatzen ari dela dirudi, gazte jendeari pizten ari zaio zaletasuna, beste musika moetekin parekatzerik ez badago ere. Euskal Herriko kantaldi zirkuito eta aldeko giroa mugaturik du, Jonen hitzetan, herritar musikak. «Beste musikoei, rockero zein jazzlariak, harrera hobea ditek». Merkatua mugaturik dute Nafarroa eta Araba aldean, «erakunde ofizialek deitzen gaituzte bakkrik».

JON ARANO



hikoa falta zaie oraindik, «esaten diat, lan asko egin beharrean gaudek, bidea hantzen ari gaituk, geure asmoetan sartzen duk, bai. «Ganbara» taldea berriz elektrikoa duk. Talde hauek ahots gehiago zedukatek, geuk ere kitarra akustikoak e.a. jotzen dizkiagu, baina neurri ttikiagoan, geurea instrumentala duk, beraz, ba dizkiagu diferentziak».

nahiko pittal gabiltzak abotsen aldetik, badakik ziurtasuna aurkitu nahi diagu, abesten ondo ikasi. Hitzak funtsezkoak dituk, mezu bat beste mezuaren barnean. Kantu ikasketetan ere ari gaituk, baina horretarako lasatasun bat behar dik, eta orain arte ez gaituk ausartu. Hurrengotan euskal olerki zahar nahiz berriak kantatuko dizkiagu».

tuzte jotzen bibolina, kornamusa, gaitak eta abar, hain garrantzizkoak direnak aipatutako folkloreetan.

«Kanpoko erritmoetaz kutsatzeak ez zidak gehiegi kezkatzen» dio bere buruaz ziur Jonen, «Nortasuna galtzea beti duk kaltegarria herritar musika egiten hasten denarentzat. Hemengo musika tresna ortodoxoetatik ateratzea, edo musika garbizale-



## LITERATUR KRITIKA UNIBERTSITARIOAN IHARDUN ONDOREN, INPRESIONISMOARI LEIHO BAT ZABALDU BEHARRA IKUSTEN DU

### Txuma Lasagabaster: «Debate literarioan autokritikarako ahalmen gehixeago behar da»

**55 urte ditu Txuma Lasagabasterrek, Donostiako EUTG da irakasle, eta azken urteotan euskal literaturaren kritikan dabil jotake. Azken aldian, Mundu Batzarraren barruko Literatur Kongresuan aritu da antolatzaile gisa.**

Apaiztu eta gero, urte askotan Euskal Herritik kanpo ibilia dugu, Salamanca, Madril eta Paris ezagutu zituela. 68ko maiatz famatuaren ostean, jaioterrira itzuli zen.

Euskara ikasteko prozesuan etapa oso desberdinak berezten ditu Lasagabasterrek berak. 15 urterekin egin zituen lehenengo saioak, Donostian, Txillardegik ikaskide zuela. Saturrarango Seminarioan sartu berria, klasetan hasi zen, eta Gasteizen izan zen urteetan ere zer edo zer ikasi zuen. Apaizgoa utzi, eta karrerako azken urtean sentitu zuen euskara ikastearena serioagotan hartzearen beharra, eta gogotik ekin. Garai hartan, bere irakasleak Lukax Dorronsoro eta Jexux Gaztañaga izan ziren.

Donostiako Prim kalean daukan etxean hartu gintuen, Gasteizko Literatur Kongresura abiatu bezperan.

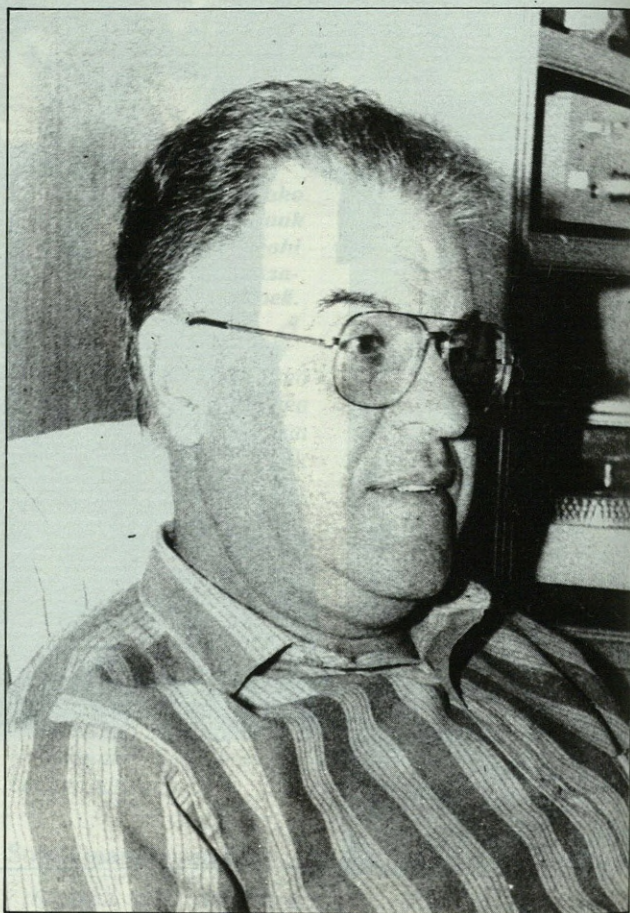
**ARGIA.—**Nahiko harri-garria gertatzen da zu kritikaren munduan nola murgildu zinen ikustea, batez ere hain beranduegatik. Zer dela eta?

**TXUMA LASAGABASTER.—**Bai, berandu izan zen, baina batez ere nire

euskararekiko parte hartze erabatekoa ere berantiarra izan zelako. Egia esan, nik bizitza guztia pasatu dut euskarazko gramatika bat besapean, baina Donostian finkatu eta EUTGn sartu arte ez nion neure buruari serio planteatu euskara ongi ikastearena. Euskara minimoki menderatzera heldu nintzeanean, eta ordurarte literaturarako irakaslea izan nintzela kontutan hartuta, nahiko logikoa izan zen ondorengoa. Zergatik narratiba gehien bat? Niri betidanik narratiba gehiago interesatu zaidalako, poesia edo beste jeneroak baino.

**A.—**Zure hasiera kritika akademiko-unibertsitarioak markatu zuen guztiz. Orain berriz beste bide batzutatik ere abiatu zara.

**TX.L.—**Bai, nire lehenengo lana uste dut 1978koa dela, eta bertan euskal nobelaren historiari buruz lehenengo sistematizazio-saioa egin nuen. Gero, egia esan, nire irakasle ofizioak guztiz baldintzatu du ondorengo bidea, kritikari dagokionez. Gero, badakizu, herri honetan zerbait esaten baduzu oinarri minimo bat daukana, bereha-



*Euskal narratibaren egoeraz alde batetik optimista ageri da Txuma, baina bestaldetik pesimista.*

la dogma bihurtzen da eta gauza bera mila tokitan errepikatzen segitu behar duzu urteetan. Horrela ibili naiz gauza beretsuak esaten orain arte. Orain, Literatur Kongresu honetarako prestatu dudana txostenean, orain arteko aportazioak berrikusten saiatzen naiz, presupostu desberdinetatik abiatuz ea zein on-

doriotara irits naitekeen ikusiz.

**A.—**Ikuspegi berri horrek aldaketa handirik ekarriko al du aurrekoarekin alderatuz gero?

**TX.L.—**Nire ustez, kritika akademikoak (ez hemengoak bakarrik) duen akatsetako bat haxe da: aurreko gauzak izpiritu kritikorik gabe





*Lasagabasterri betidanik narratiba gehiago interesatu ohi  
— zaio poesia baino.*

hartu eta gutxi gora behera errepikatuz joaten dira. Horrek beldur piska bat ematen dit. Unibertsitatean klaseak ematen dituzu, jende batek karrera bukatu eta lehenengo saiotoxoak egiten dituenen, mimetismo gehiegi nabaritzen duzu askotan. Niri arrabia handia ematen dit nire ikasleek klaseko lanetan edo publikazioetan esaten dituztenean nirekiko aipamen mimetikoegiak ikusteak. Nik esana da eta beraz ondo dago. Ez dago autokritika askirik, izpiritu kritikorik. Batez ere, kritika akademiko edo unibertsitarioaren aldetik. Gero eta gehiago zirkulu itxia bihurtzeko arriskua dauka. Ideala izango litzateke unibertsitateko jakituriarekin irakurlegoarengana iristeko moduan gauzak esatea. Badi-rudi kritika unibertsitarioak jakitunentzat egiten dela, eta irakurlegoaren gehiengoa ahaztu egiten dela. Nire ustez, beste publiko zabalagoa da gehien interesatu behar litzaikeena.

**A.— Ideia edo intuizio horiek nola gauzatuko lirateke praktikan?**

TX.L.— Kritika akademi-koarekin inflazioaren arriskua dago. Orain, zorionez,

gero eta kritika gehiago egiten dira zenbait aldizkaritan, kritika serioak dira, eta ez da hermetismo metodologiko horretan erortzen. Uste dut prentsa edo komunikabideak izan daitezkeela zubia, kritika akademikoegi hori eta publikoaren beharren artean.

**A.— Esan daiteke kritika inpresionistarako buelta defendatzen ari zarela?**

TX.L.— Ez nuke hainbeste esango. Baina egia da askotan nolabaiteko inpresionismoa bueltatzeko beharra sentitzen dudala. Beno, uste dut edozein kritikak ezinbesteko inpresionismo zati bat daukala. Hori bai, kontuz ibili behar da XIX. mendeko inpresionismoa ez bueltatzen, kritikoaren subjektibismo hutsa erizpide ez bihurtzen. Beste muturreko arriskua ere badago, noski: kritika disezio edo «X» izpien ariketa bihurtzea. Inpresionismoa beharrezkoa da, baina oinarriko ezagupen metodologikoez baliaturik. Beti ere, kontutan hartu behar da zein den kritikaren helburua: literatura irakurleei eskuragarriagoa bihurtu.

**A.— Azken hilabeteotan egin diren zenbait kritikak nahiko haserre eta enfrentamendu-giroa sortu dute**

**gure artean. Ez al da posible kritika egitea krispazioz sortu gabe?**

TX.L.— Nik baietz uste dut. Gertatzen da baten batek adostasunik gabeko zer edo zer esaten duenean jendeak berehala hura deskalkifikazera edo kondenatzera jotzen duela. Eta batzutan esandakoak hanka sartze nabariak izan daitezke, baina askotan egiten diren afirmazio erradikal horietan sakonetik benetako eta baliozko zerbait egoten da normalean. Balio dezakete ere behin eta berriz errepikatzen ditugun topikoak kolokan jartzeko. Topiko asko etengabe errepikatzen ditugu eta horren poderioz pentsatzen dugu mugiezinak direla. Alde horretatik, uste dut debate literario-rako, modestia eta ahalmen autokritiko handixeagoa komeniko litzai-gukeela.

Bestalde, beldur naiz ere batzutan jarrera kritiko batzu ez ote diren pentsamolde ideologikoez baldintzaturik egoten, eta alde horretatik batzuren erreakzio biseralak logikoak dira, beraien-tzat sakratuak diren alderdiak ikutu dizkietenean. Den-dela, gure literaturan orain arte dogma izan diren gauzetaz eztabaida bero eta,

nahi baduzu, neurrigabeak ongarriak izan daitezke euskal literaturaren barruan argia sortzeko. Horretarako, noski, beharrezkoa da alderdi guztietatik eztabaida lasai batetan parte hartzeko adostasuna egotea.

**A.— Zergatik ez dira sortzen kritikoak aldi berean idazle ez direnak?**

TX.L.— Ez dakit zergatik izango den zehazki, baina pentsatzen dut literaturaren instituzionalizazio faltagatik izango dela. Halere, ikusten dut euskal literatura bere normalizazio prozesuan etapa berri eta indartsuago batetan sartzen ari dela, inguru sozial eta kultural aldetik instituzionalagoa, nahi baduzu. Horrek lagunduko du kritikoak sortzen. Nahiz eta batzutan kritikook literaturgileen «etsai publiko nagusi»-tzat agertu izan, nik uste dut kritikoaren figura, beharrezkoa beharbada ez, baina normala eta onargarria da. Nire ustez, kritikoak irakurle bat da. Aski zait irakurle estatua jaso ahal izatearekin. Baina irakurlea ez da bakarrik irakurtzen duena, baizik eta ahots ozenez irakurri eta horren adierazpena egiteko gauza dena ere.

**A.— Narratibaren egoeraz zein diagnostiko egingo zenuke?**

TX.L.— Optimista naizela esango banu, ez nuke egia osoa esango. Pesimista naizela esango banu ere, berdin. Esan nahi dut berezi egin behar dela. Alde batetik, azken urteotan egia da bizitza narratibo indartsuago eta bi-ziagoa dagoela: gehiago argitaratzen da, gero eta jende gehiago idazten ditu ipuinak, eta aldiari behin nolabaiteko garrantzi eta kalitatezko testu batzu kaleratzen dira. Alde horretatik optimista naiz.

Hala eta guztiz ere, ez dut hain garbi ikusten ba ote du-gu narratiba batek behar duen oinarri hori: hizkuntza aldetik, tradizio aldetik eta literatur kulturaren aldetik. Alde horretatik, ez naiz hain optimista.

JOSU LANDA



## ZINEGILE DURANGARRA LUZEMETRAIA BATETARAKO PROIEKTUA LANTZEN ARI DA BERNARDO ATXAGAREKIN BATERA

### Jose Julian Bakedano: «Literaturan baino zineman sinesgarritasun-baldintza nabarmenagoa da»

**«Oraingoz izen gabe» filmeaz Donostiako Zinemaldian parte hartu zuen, nahiz eta orain urtebete errodatu eta ikusteko apenas aukerarik suertatu ez den Euskal Herrian zehar. Datorren urterako luzemetraia proiektua du eskuartean.**

Zinemarekiko zaletasuna gaztetandik datorkio Jose Julian Bakedano zinemagile durangarrari, betiere zine-klubben inguruko saltsatan sarturik ibili izana bait da, hauen bultzatzaile moduan behintzat hasiera batetan. Durango, Ermua, Elorrio eta beste zenbait herritakoak zabalitzen lagundu zuen garai haietan. Madrilera joan zen ikasketak egitera eta, arkitektura eta zuzenbideko ikasketetan saiatu ondotik, «Cine Ideal» aldizkarian idazteari ekin zion, gerora ere paper gehiagotan kolaboratuz kritika eta aipamenez. «Bokazio kontua dela uste dut nirea. Garesti samarra gertatu zaidana akaso, baina hasieratik oso gustoko nuen».

Diktaduraren azken garaitan zine-klub unibertsitarioan hartu zuen parte zuzenki, orduan suertatu zelarik haien boladarik sutsuena. «Finean, zine-klubak diskurtso parazinematografikoak botatzeko erabiltzen ziren, baina zinema gaur egun bere horretan

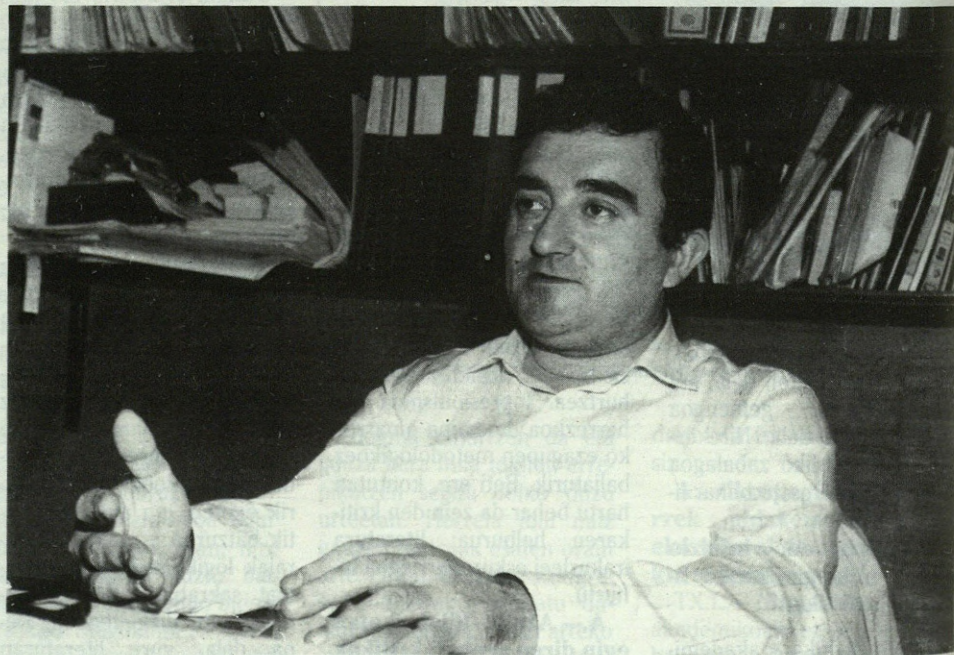
tean, eta mogimendu guzti hori desagertu egin da Bilbo aldean».

#### **Bilboko Museoko zinematekaren sustatzaile**

Bilboko Arte Ederretako Museoko zinematekaren arduraduna da Bakedano, eta honen funtzioa, azken batean, areto komertzialetan ikusten ez den zinema pantailaratzea eta zinta ahan-tziak zuzpertzeta litzateke. «Gobernuak legeztatu duen Filмотekak patrimonioa kon-

tserbatzeko ardura dauka. Horregatik, hemengo zinematekako ziklo espezializatu-entolakuntzak areago jo nahiko luke, nahiz eta telebista bera sarritan funtzio hori betetzen saiatzen den».

Orain bideo bilduma bat osatzen ari omen dira, eta badirudi horrek zerbait gehiago xaxatzen duela durangar 'zomorro' samar hau. «Begira, hainbestekoa da bideoaren komertzializatzea, ezen egunen batetan zinema erreziklatu egin beharko den exhibizio moduan. Produktzio galantak aretotan eman-



**Erdimetraiaren ondotik, Jose Luis Bakedanoren bigarren filmea luzea izango da, datorren urtean errodatu asmoz.**



go badira ere, zinema espezializatua bideoz eta irteera ttikiko zirkuitotan barrena banatzera iritsiko da. Eta zinema desagertu egingo da mass-media bezala».

### Hamaika laburmetraia eta esperimentalak

Bakedanoren produkzioa laburmetraietan pilatzen da batik bat, dagoeneko hamaika bat errodatuak izaki, gehi Antton Ezeizak produzitu *Ikuska-9* eta pare bat zinta esperimental 16 milimetrotan. Bere azken lanak bideoz burutu ditu, hala nola Andres Nagelekin batera duela bi urte egin zueneko. Grazia handia egin zion honek, ze Chicagon aurkezteko enkarigu bat bait zen, nahiz eta geroa sustatzaileei gustatu ez eta hasiera batean egin behar zuen bidaiari hark azkenerrako porrot egin.

La guztiok bere patrikatik atera direla azpimarratzen zizun, arestian aitatzen zigun zinema bokazio horri ohore eginaz, baina badirudi ez die la garrantzi gehiegirik ematen, bere itxura erdi-zakar, ironiko eta zuhurraren atzetik hizketan. Txanpon prolema bere filmearekin ailegatu dira.

### Ezezagun jarraitzen duen erdimetraia

«Oraingo izen gabe» bere lehen filma dela esan daiteke. Orain urtebete errodatur, Donostiako Zinemaldiko aurtengo edizioan Zabaltegi saillean pantailaratua eta kritikoengandik zenbait laudorio jaso dituen. Ostera, apenas komertzializatu ez den pelikula gertatu da urtean zehar. «Filmearen luzeeragatik ez da komertzializatu, ordubeteko erdimetraia besterik ez da-eta. Ez geneukan luzemetraia bat egiteko adina dirurik; zer nahi duzu 17 milioi pezetatako aurrekontuz!». Komerzializazioa ETBren eskutik egingo omen da egunen batetan, eta baita Gobernuak moldatu zirkuitoetan barrena ere.

«Irati Films-ekoek egin zizuten hiru pelikula haien tankerako zerbait egin nahi

izan genuen, formato eta maila berdinean, baina geure kontura, eta ez Eusko Jaurlaritzak eraginda».

### Euskara eta dramaturgia

Azken aldi honetan euskarak (hizkuntzak) dramaturgia erabat baldintzatzen duen eritzia azpimarratu da zenbait kritikoren ahotik, eta «Oraingo izen gabe» erdimetraieko euskararen erabilpenaz galdetu genion, bertan Durangaldeko euskalkia eta

tzaigun euskara batuak ixtorioari sinesgarritasuna galarazten ziola, gidoi originala batuaz zegoen arren. Azken finean, aktoreen izakerara moldatu genuen euskara, bere euskalkira alegia».

«Egia da lengoaiak dramatikotasuna guztiz baldintzatzen duela: tonoa, ahozkapena, isiluneen joko expresiboak, ahots nabardurak, pausen mozketak». Horrexe-gatik dago azpigitulatu eta soinu aldetik doblatu ezin daiteken moduan, baldin eta zeharo berregiten ez bada.



«Oraingo izen gabe» filmearen komertzializatzeko zailtasunak ez dio ezertan Donostiako Zinemaldian pantailaratzea galerazi.

gaztelarak hartu dute-eta bota.

«Zera pentsatu genuen, euskaraz ezin errezita daitekeela gaztelaraz edota frantsesez bezala. Eta egungo arazo linguistikoak jabetzen baldin bagara ere, iruditu zi-

«Pelikularen alde dramatikoa galduko litzateke bai gaztelaraz eta baita akaso euskara batuan ere». Prolematikotzat jotzen du Bakedanok zineman euskaraz gauza gramatikoa bat egitea, betiere arazo linguistikoek egundoko

pisua hartzen dutelako derri-gorrez. «Niri zinea egitea gustatzen zait. Apostua orduan, euskaldunon ikuspuntutik baliozkoa izango den zinea egitea da. Ostera, ez du zentzurik halako pelikula bat errodatzek, zeinean aktore bakoitza bere euskalkian mintzatuko den eta gero gaztelarara nahiz euskara batu eta gramatikalki batetara bikoiztuko den... Esan liteke, zinean sinesgarritasun baldintza literaturan baino askoz ere nabarmenagoa dela, bapatean eta begitatik zein belarritatik sartzen den neurrian, kasik beste ezer uler-tzeko denborarik gabe».

### Proiektu berri bat urtarrilerako

Durangoko zinegilearen zuhurtziak ez zion bere buaruari gehiegi hitzegiten erretzen, zigarro baten ondok beste bat piztuz, baina hitz guztiak ongi neurtzen zituela. Kostata lortu genuen hemendik aurrerako proiektuetaz bere ahotik zertxobait atera ahal izatea, ez sekretu gisa gorde asmoz zebilelako, nolabaiteko prudentzia zentzua bereziki puztua daukala.

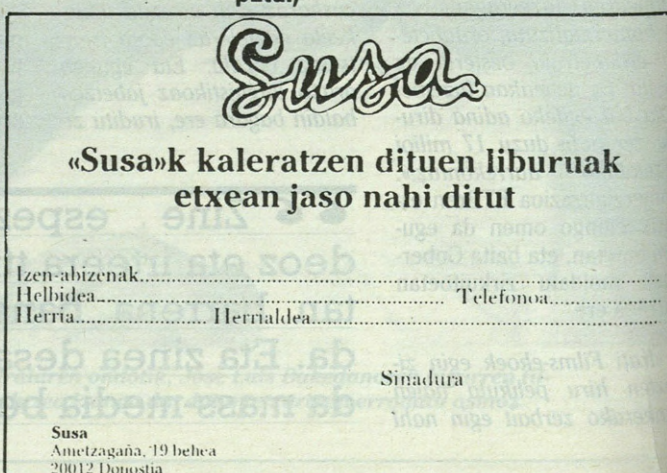
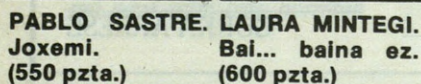
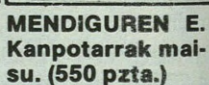
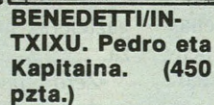
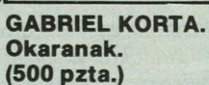
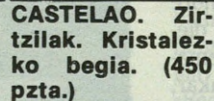
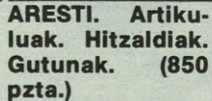
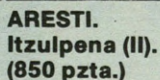
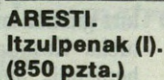
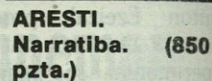
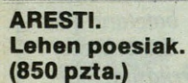
Kasetaren zarata ia aditu ezinak ezeroso ipintzen zuela zirudien, halako batetan, berriketa modura, azkenean ihesi zitzaiola agian esan nahi ere ez zuena: «Proiektu berri bat daukagu orain eskuartean. Gidoia da prolema. Gidoia. Badakizu, ez daukagu oraindik aski egituratua. Bernardo Atxagak ari da horretan, «Oraingo izen gabe»n bezala. Urtarrilean aurkeztuko dugu ahal izanez gero. Maiatzean bestela. Oraingoan... luzemetraia».

Eta off botoia sakatuta jarraitu genuen gero, lasaia, eta grabaketa batek inposatzen duen seriotasun itxuren tentsioak baztertuta Bilboko Arte Ederretako Museoko bere despatxoan: «Zinea jendeak ikusteko egiten da, eta ez kritikoen laudorioak jasotzeko».

GORKA ARRESE

“ Zine espezializatua bideoz eta irteera ttikiko zirkuitotan barrena banatzera iritsiko da. Eta zinea desagertu egingo da mass-media bezala ”









## EUSKARAZ JAUN ETA JABE

### Paperetan idatziak

“ Garai haietan ez zen euskara batua esistitzen, eta hori gaitz handia zen, euskaldunberrientzat batik bat (...) Bada esaten duenik euskara ez dakiena kultura ez dela. Eta hala uste dut, Euskal Herrian bizi eta euskara ez dakiena ez dela kultura.

Karlos Santamaria, «El Diario Vasco», 87-IX-28.



“ Berreuskalduntze eta alfabetatze politikak oso onak diren eritzikoa naiz. Gaizki garatzen direla uste dut ordea, gauza oso garrantzitsu batetaz ahazten direla alegia, errealitate sozialaz; hau da, hizkuntza bat berez gizarte egituratze bitarteko bat da, eta hizkuntzak beti adierazten du zein giza mailatik mintzatzen den (...) eta euskarak behe mailako giza posizionamendua besterik ez du adierazten.

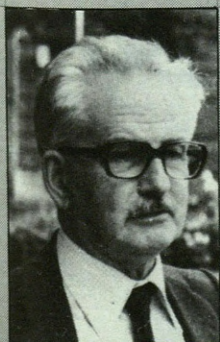
Federiko Krutwig, «Egin», 87-IX-26.

“ Euskara ez da lanbideko behar baten gisan kontutan hartu behar, baizik eta estimulo sozial bezala. Orain arte euskara lanerako arma bat balitz begiratu den arren, sentimenduz eta gogoz sortu behar du (...) Gurea bezalako herri elebidun batetan lau baldintza hauek ezinbestekoak dira hizkuntza baten zuzpertzeko: kontsentsoa, siglatarik aldentzea, prestigio soziala eta bere ezagutzaren indartzea jakin bai baina erabiltzen ez dutenen artean.

Jose Maria Gorordo, «Deia», 87-IX-29.

“ Euskal Herrian euskaraz ari ez denak ez du karitate handirik erakusten kanpotik etorritakoarekiko, hemen erderaz ari dena erdaldunaren kontra ari da, hemengoa izateko asmoz etorri denari, euskara entzunez, euskara ikas-teko beharra eta aukera zapuztuz, euskalduntzeko bideak bait dizkio ixten eta bertan bertakotzeko laguntza ukatzen.

Joxean Artze, «Egin», 87-IX-25.



“ Euskarak kultur munduan aseptikoa izan behar du batez ere politikoki; hots, inongo hizkuntzarik ezin izan dezake funtzionamendu normalik baldin eta hizkuntza ideologikoa bada.

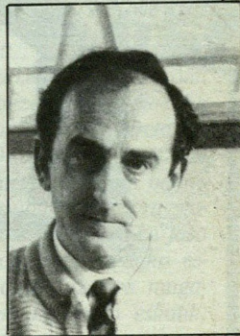
Julio Caro Baroja, «Navarra Hoy», 87-IX-26.



### Torreldaik puntua jarrita

#### Antonio Kanposi

— Egunpasa, festa eta erreibindikazio puntualen gainera edo azpitik, «kilometroak eta kilometroak» eginez jarraitu behar honek zera esan nahi du, euskal irakaskuntza normalizatu gabe dagoela. Nola gerta daiteke hori, erakundeak gure eskutan badira? Ez ote kontradikziozko egotera? Noiz arte horrela?



Ez da erakundeen errua bakarrik. Baita geurea ere. Eskola publikoak hitzegiten dugu, baina oraindik ez gara gauza izan herri honek behar duen eskolaren diseinua egiteko, gutxienez indar abertzale guztiak adostasun batetara iritsiz.

Eskolak herriari erantzun behar dio eta herria herri egiten ari den neurrian eskola ere gurea, herriarena izango da. Eskola publikoa, euskal eskola nazionala aldarrikatzen dugu. Oihu hau bideratzea ez dago politikoen baitan bakarrik.

«Kilometroak» jarraitu egin behar dute oztoporik izango ez bagenu ere. Euskaldun guztiok bat eginda aurkitzeak poz handia ematen du. Horrelakoetan konturatzen gara herri bat gurea eta herri bat izaten jarraitu nahi dugula ere.

### Puntako argitalpenak

Donostiako «Hontza» liburudendak emandako datuak

#### Literatur liburuak:

- 1.— «Irene. Tempo di adaggio», Pako Aristi. Erein.
- 2.— «Esku leuna», Gotzon Garate. Elkar.
- 3.— «Paixibo», Joxean Sagastizabal. Elkar.
- 4.— «Bi anai», Bernardo Atxaga. Erein.
- 5.— «Kcappo», Pako Aristi. Elkar.

#### Orotarikoak:

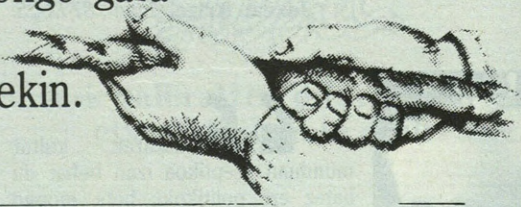
- 1.— «Haur folklorearen antologia», Pamiela
- 2.— «Euskal Mitologia», Resano, Barandiaran. Pamiela.
- 3.— «Euskal nortasunaren animaliak», Mikel Azurmendi. Baroja.
- 4.— «Baietz II», UPV-EHU.
- 5.— «Indianoa» komikia, Fructuoso. Habekomik.





# Soka berean.

**1** 907tik. Bizkaiarrekin batera. Berton bizi eta behar egiten duten guztiekin. Gaur, atzo bezala, zurekin batera. Eguneroko problemetan bat eginda. Beharrizanetan laguntzen. Irtenbide egokiak ematen. Lehenengo eta behin, zu zerbitzeko gaudelako. Eta azkenean ere bai. Horrexegatik egongo gara zurekin batera gero ere. Elkarrekin. Soka berean.



CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO  
BILBO AURREZKI KUTXA



# Euskadiko Txapelketan segalari gazteak zorrotzenak

**Lehendabiziko aldia zen Arabako larreetan Euskadiko Segalari Txapelketarik jokatzeko zela. Ostera, igandean Elosuko Etxaldeko belarrak primeran zeuden mozketetarako pronto, eta antolakuntzak txaloak jaso zituen, kasik Aburuza oiartzuar irabazleak eta Zeanuriko Egiluz bigarrenak adina. Aurtengoan gazteenak nagusi, Lasarteko Etxetxo faboritoaren aurretik.**

**E**LOSUN jokoan ipinitako Euskadiko Txapelketak eguerdiko hamabi t'erditan eman zion hasiera mementuko lau segalaririk trebeenek ordubeteko lanean ahalik eta belar tamainarik handiena mozteko. Azken urteotan gipuzkoarren aldera egin zuen txapelak, baina iragan den igandean bizkaitarrek Kerman Egiluz zeanuritarraren beso eta giltzurrunetan jarri zituzten esperantza guztiak zeharo, bere 23 urtez ezin sasoitsuago dagoen bolada honetan.

Dena den, Erauskin Etxetxo lasartearraren alde atera ziren apostu guztiak, faboritotzat hartzen zutelarik hasiera batetik 38 urtetako segalari 'beteranoa'. Beste biak: Aburuza oiartzuarra eta Bilbao iurretarra, sorpresaren bat edo beste ekartzeko prest.

## «Etxetxo» makal baina Aburuza fin

Segalari bakoitzak hiru sega erabili zituen proba osoan zehar, zeinean «Etxe-

txo»k nerbiorik gabe hasi zuen, makaltasunak atzean uzten zuelarik beste hiru segalarien ondoan. Beste gipuzkoarrak hartu zion orde faboritoak utzitako lekukoa, bizkaitarrei aurrea hartzeko bezainbateko adorea eta bizkortasuna erakutsiz bere 21 urterekin.

Urdubeteak bapo egiterakoan Oiartzungo gertatu zen garaile 2.825 kiloko belar piloa bilduz, atzetik Egiluzek segitu ziola 2.813 kiloz, eta segidan Iurretako Bilbao 2.786 kiloz. Azken lekuan bukatu zuen apostu guztiak alde izan zituen «Etxetxo»k 2.360 kilotako kopuruaz.

Azpimarragarria Arabako antolatzaileek belarra pisatzeko orduan erabilitako metodoa, bildutako belarra prezintatu egin bait zuten betiko istiluak bazterrean garbi asko lagatzearren.

G.A.

## erronka barik

### Osasunako jarraitzaileentzako egurra frango polizigizonek

**Z**ARAGOZAKO Romareda zelaian ez dakigu zer arraio pasatzen den azkenaldi hontan, poliziarren makilazoak urteroko kontu bihurtu direla honenez gero Osasunako jarraitzaile nafarrak ailegatzeko diren bakoitzean. Osasunako «deabru gorriek» makina bat ipurdiko jaso zuten iazkoan Romaredako espektadore arrotz izatera mugatzen ez den poliziarren eskutik, eta joan den igandean aurrekoan baino askoz ere bortitza goa suertatu zen marroizkoen eraso indiskriminatua.

**B**IGARREN denbora hasi bezain pronto, artean Osasunak berdinketako emaitza markagailuan mantentzen zuenean, bizkarrean zenbakirik ez zera man jokalaria biolento kuadrila galanta altxatu zen bankillo berezitatik: polizigizonak ziren. Kontuak bere lekuan ipintzeko itxura zekarten, eta beren jokaldiak hain ziren arriskutsuak gertatu, ezen beltzezko referya guztiak ia zelaitik kanpora bidaltzeko keinuak egiteraino heldu zen, txartel gorria ateratzean.

**R**OMAREDAKO Polizi Ekipak bere entrenamenduak egiteko baliatzen ditu antza denez noizean behineko futbol matxak, eta batez ere euskal talderen batek bidaia egiten duela profitatuz. Halako zerbait gertatu zen Errealak Atletico de Madriden kontra Kopa irabazi zuen hartan ere: madrildar jarraitzaileak kokatu ziren aldean egundoko bronka zalaparta eta sutzarrak erretzen ziren bitartean, donostiarrak baretuen belarriak berotzeari ekin zioten manifestazio bat desegiten ariko balira bezala. Horri «jokoz-kanpo» deritzaio!

GORKA ARRESE





## «ARGIA» II. Bertso-Paper Lehiaketa

ARGIA astekaria plazaratzen duen «Zeruko Argia» elkarteak bere bigarren bertso-paper lehiaketa antolatzen du. Bertsolaritza idatzia sendotzen laguntzea bada bere helburu nagusia, aurtengoak badakar ospakizun berezi bat: gure astekariaren 50 urtetako lanak ospatzea.

Hona parte hartu nahi dutenentzako baldintzak:

- 1.— Irabazlearen saria 50.000 pezetatakoa izanen da, eman beharrezkoa eta banaezina. Saria bertsozale koa-drila batek eskaintzen du eta ARGIA EGUNA inguruan egingo den afari batean emango zaio irabazleari.
- 2.— Bertsoen neurria librea da eta gehienez hamabi bertso izanen ditu bertso-paper bakoitzak.
- 3.— Parte hartzaile bakoitzak nahi haina bertso-paper bidali dezake.
- 4.— Gaia librea da.
- 5.— Bertso-paperak bidaltzeko azken eguna, urriaren 30a izango da, eta honela bidaliko dira: sobre batean bertso-papera ezizen batez sinatuta eta horren barruan beste sobre txikiago eta itxi batean, azalean ezizena dela, egilearen izen-deiturak, helbide eta telefonoa ahal bada.
- 6.— Epai mahaia ARGIAk izendatuko du, eta bere erabakia eztabaida ezina izanen da.
- 7.— Helbide honetara igorri behar dira bertso-paperak:

**ARGIA — Bertso lehiaketa**  
**Ametzagaina 19, behe**  
**DONOSTIA 20012**

- 8.— Lehiaketara aurkeztu diren bertso-paperen artetik, ARGIAk berak derizkionak argitaratuko ditu bere «Bertsoak» orrialdean.

## Gazteentzako «ARGIA» Erreportai Lehiaketa

Euskarazko kazetaritza gustokoa duten eta bertan aritu nahi duten gazteen zaletasuna eragiteko antolatzen du ARGIA astekariak lehiaketa hau, bide batez bere sorreratik lanean 50 urte aurtan betetzen dituela ospatuz. Hona, beraz, edozein gazte euskaldunek bere lanak lehiaketa honetara igorri ditzan baldintzak:

- 1.— Irabazlearen saria ordenagailu pertsonal bat izanen da, Donostiako «Apika» informatika etxeak eskainia. Saria ematearen inguruko ekintza aldeztu aurretik jakineraziko du ARGIAk.

- 2.— Aurkeztuko den lan bakoitzak gehienez lau foliotako luzera izango du, lerro bitako hutsunea utziaz idatzita.

- 3.— Erreportai bakoitza argitaratzeko prest aurkeztuko da, hau da: titulu, sarrera, «ladillo» edo titulotxo eta abarrekin. Argazkiak aurkeztu baldin badira, horien balioa ere kontutan hartuko da.

- 4.— Erreportaierako gaia egilearen esku dago.

- 5.— Lehiaketa honetarako 22 urte bete gabeko gazteen lanak onartuko dira, eta taldeka ere parte hartu daiteke, partaide guztiek adinaren baldintza betetzekotan.

- 6.— Lanak abenduaren 31a baino lehen aurkeztu beharko dira, sobre batean sartuta eta ezizen edo pseudonimo sinatuta; beste sobre txikiago batean, azalean ezizena agertzen dela, joango dira egilearen izen-deiturak, helbide eta telefonoa. Guzti hori helbide honetara bidaliko da:

**ARGIA — Erreportai lehiaketa**  
**Ametzagaina 19**  
**20012 DONOSTIA**

- 7.— Epai mahaia ARGIAk izendatuko du, eta bere erabakia eztabaida ezinekoa izanen da. Epai mahaia saririk gabe utzi baina egokitzat jotzen dituen lanak ARGIAk bere orrietan argitaratu ahal izango ditu.



**Hay un nuevo PC que quisiera comerse cruda a la competencia y ni siquiera digiere sus viejos diskettes.**



**a ze flasha!**

## **Diska zaharkituta ere, pezeroak beti pezero**

**P**C berri bat, konpetentzia gordin-gordinik jan nahian dabilena eta aldi berean bere diskette zaharrak ongi jateko gai ez dena. Hau da hitz laburretan gauza mordoa esatea, nahiz eta letra kaxkar bat jarri gabe ere argazkiko energumeno horrek nahikoa eta sobera adierazten duen.

PC berri bat iragartzen digu, eta publizitatea sinatzen duen «Leo Burnett» enpresak argitu behar zigun zehazkiago nortaz ari den. Zeren eta euskaldunon artean eta inguruan bat baino gehiago badugu. Estatu Frantseseko PCF eta PCF(ML) alde batera utzita, Penintsulan baditugu PCE, PCPE, PCE(ML), PCE(R), gero Katalunian PSUCekoak PCE-koei lotuta, horiek espainolisten artean, Galizian berriz Blokean den Partido Comunista de Liberación Nacional... Duela gutxi jakin dugu Euskal Alderdi Komunista-Partido Comunista Vasco baten berri.

Konpetentzia jatearena normala da, azken finean partidu politiko guztiek inguruko konpetentzietakoei gutxienez jendea eta botoak jan nahi dizkiete. Orain, «comerse cruda a la competencia» dionez, 70. hamarkadatik honuntza sortutako talde radikalagoetaz ari dela pentsatu beharko dugu. PCE eurokomunistak behintzat ez du aitortuko inor gordinik jan nahi duenik. Gainera «nuevo PC» argi eta garbi dio iragarkiak, zalantzarik ez dago.

Irakurle dukegun pezero gizarajoarentzako gogorren eta lastimagarriena iragarkia-  
ren bigarren esaldia izanen da: bere diskette zaharrak ongi dijeritzeko gai ez dela. Esaten dena baino, aditzera ematen dena da latza: disketteak zaharkituta gelditu direla, eta diskoak zahartzen direnean badakizu zer gertatzen den, marra batean gelditzen da orratza eta egun guztia egon zaitezke pasarte bera entzuten. Jan behar dituen diska zaharren dijestioa ongi egin ezin, eta hala ere auzoko konpetidoreak gordin-gordinik jan nahi.

Ordenagailu pertsonal edo PC baten iragarkia hain trebeki asmatu duen publizista hori gustora ezagutuko genuke. Askok jakin behar du tipo horrek. Eta bide batez berak esplikatu ahal izango liguke ea nor ezkututzen den halako antropofago itxura basatia duen energumeno horren atzean. Hobeto, betun beltz horren azpian disimulatzen den pezeroa nongoa ote den.

MARTIN GOIKOETXEA

## **osasunaren arduraz**

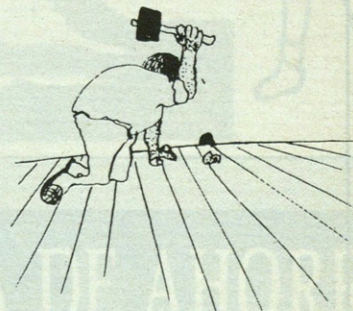
### **Sukarra... etsai ala lagun?**

**G**URE gorputza lapiko bat bezala kontsideratu behar dugu; lapikoa, bere termostato eta guzti. Mikrobioek erasotzen digutenean, lapikoa irakiten hasten da. Orduantxe igotzen da sukarra, berak dakarren sintomatologia guztia-  
rekin: burua lehertzerako doala iruditzen zaizu, pultsua dantzan hasiko da, izerdiak mindireak busti-busti egingo ditu. Egarri handia. Gose zara, baina jateko gogorik gabeko gosea izaten da. Beroak erdi-akabatuta zaude, baina aldi berean hotzikarengatik dardardaldi batek goitik behera astinduko zaitu.

Sukarra, berez, erregulazio-mekanismo bezala jo dezakegu. Normalean, agente patogenoren bat gorputzean sortzen denean martxan jartzen den mekanismoa da. Sukarrak mikroorganismoen (bakterio zein birusen) eraso moteldu eta gerarazi egiten du. Eta era berean, mikroorganismoen go-  
rendura inhibitzen duen bezala, gaixoaren defentsa-mekanismoak bizkortu egiten ditu.

Beraz, sukarrak baditu bere abantailak, eta eboluzioaren ikuspegitik pentsa daiteke bere onura kalteak baino handiagoak ez ote diren izango. Naturan ez bait da ezer alferrik dagoenik. Honek, beste galdera bat planteiatzen digu: sukarkontrakoak, bai ala ez? Badugu beste aste batetarako gaia.

XABIER AGIRRE





# Isilik utzi iezaidazue!

**H**ASTEKO, esan behar, ez dula inongo polemikarako gogorik. Nahiko iskanbila eta deskalifikazio —orduan eta makurragoak— bada hitz eta ietren mundutxo petral hauetan, gu etorri eta itsuak argitzen hasi gabe ere. Halere ezin isildu. Ia ez dakit zenbat bandatara besteek jokutzen ari diran rugbi partidu horren ikusentzule soilak gara eta zenbait gogoeta egin nahi genituzke ahots altuan, zilegi bada.

Omar Nabarro poetak zera zioen duela gutxi, bereizten dion argitasunarekin: «letren esparruan ez zegok denontzat lekuri eta borroka bizia zetorrek». Igerlari abila benetan.

**P**AUSU honetara, laister, gutxi izango dira astekari eta egunkariak idazleen arteko istilu hauen berri emateko (Ostialakeria hauek direla eta euskarazko egunkariaren premia nabarmenago ikusiko balitz, hobe!). Adierazpenak, erreplikak, kontrarreplikak, kontrarreplikei... horietan dabiltzanak antzaturik ote dabilta, saineteak idazteko trebatzen, imajinazioz gainezka ala badago kasu bakoitzean zerbait izkaturik?

Ez naiz hasiko hipotesi botaka, baina trapu zikinak astintzen ari diren etxe horretako lehioak itxura txarra du. Zergatik ez ote dira konpontzen beraien artean?

Kritiko/Idazle, idazle/kritiko, Kritiko/kritiko, Idazle/idazle, poeta/bertsolari, bertsolari/poeta... eta segur aski balizko konbinaketa guziak dagoeneko ematen ari dira kontrako esanetan. Batek «hura» eta besteak «hau» esan gabe ezin utzi, batek «nonahi eta noiznahi» eta besteak «oraindik hitza ateratzeko ausardia daukak». Azkenerako deskalifikazio pertsonalak, handiagotara pasatzen ez diren bitartean, nonbait hor! «Neri bost ajola» dio honek, «jo daitezela» hark, «hau mogitzen ari da» baikorrenak, e.a. Honek klasiko eta romantikoen arteko kafetegietako burruken itxura hartzen du. Laister zitatuko dira dueloak burutzeko asmoz.

**B**ERE ondorio positiboak emango dituenik, zalantzarik ez. Baina bai eta ere beselakoak. Hamaika negar egin beharrean daude, zutena gehitzeagatik galtzean. Deus ez zirenean oro asmoak, gero hortik zerbait jasotzera lortu dute, orain heuren burua goratzeagatik, kolore berriei eusteagatik, zapalduko lukete edozein. «Nere uste apalez» ka ala psikiatrikoak aipatuz. Ni ez naiz inor izango baina, bada idazten jakin arren euskaraz idazten ez dakiten makina bat «erudito... a la violeta». Zetazko gorbata harekin urkatuta akatu zen poeta haren bidetik doaz.

Nor hasi zen? galderak ez du ajolik jada. Famelietako bereizketak hasteei ezin ikusiak jarraitzen die, bazter txikiketarik eta etxea hutsik azkenerako.

Aldizkari gehigarri batetako zuzendariak ere errez bete ditu bete-zail diren orrialdeak, ezer gutxi kostatu zaio sua piztea literatur aldizkari batekin. Ez dadila harritu eta zuri gera, bera erretzen bada gero. Hobe zuen foiletinak idazten hasi balitz. Iraun diezaiola zabalik.

«Arrazoiaren ametsak monstruoak sortarazten ditu» zioen gauzak hain beltz ikusi ohi zituen Goiak. Elkarren antzeko astotasun egoskorrean pintatu zituen belauburuetaraino zopa eginik borrokatzen zirenak, «zein astoago».

**L**AISTER partidu hartu beharko dugu, horretan gaude jada, zirkunstantziak behartzen gaituzte. Batekin ez bagaude haren etsai izango gara, definituko gara, ezin uka, baina pluralismoak eta zabaltasunak eskeintzen dizkiguten paradak profitatzea ezinezkoa izango zaigu. Eta ez da ederragoa hori.

Gaineraz herri honek ba ditu problema larriak azken aldi honetan eta sakabanaturik ez baino baturik egin behar genieke aurre.

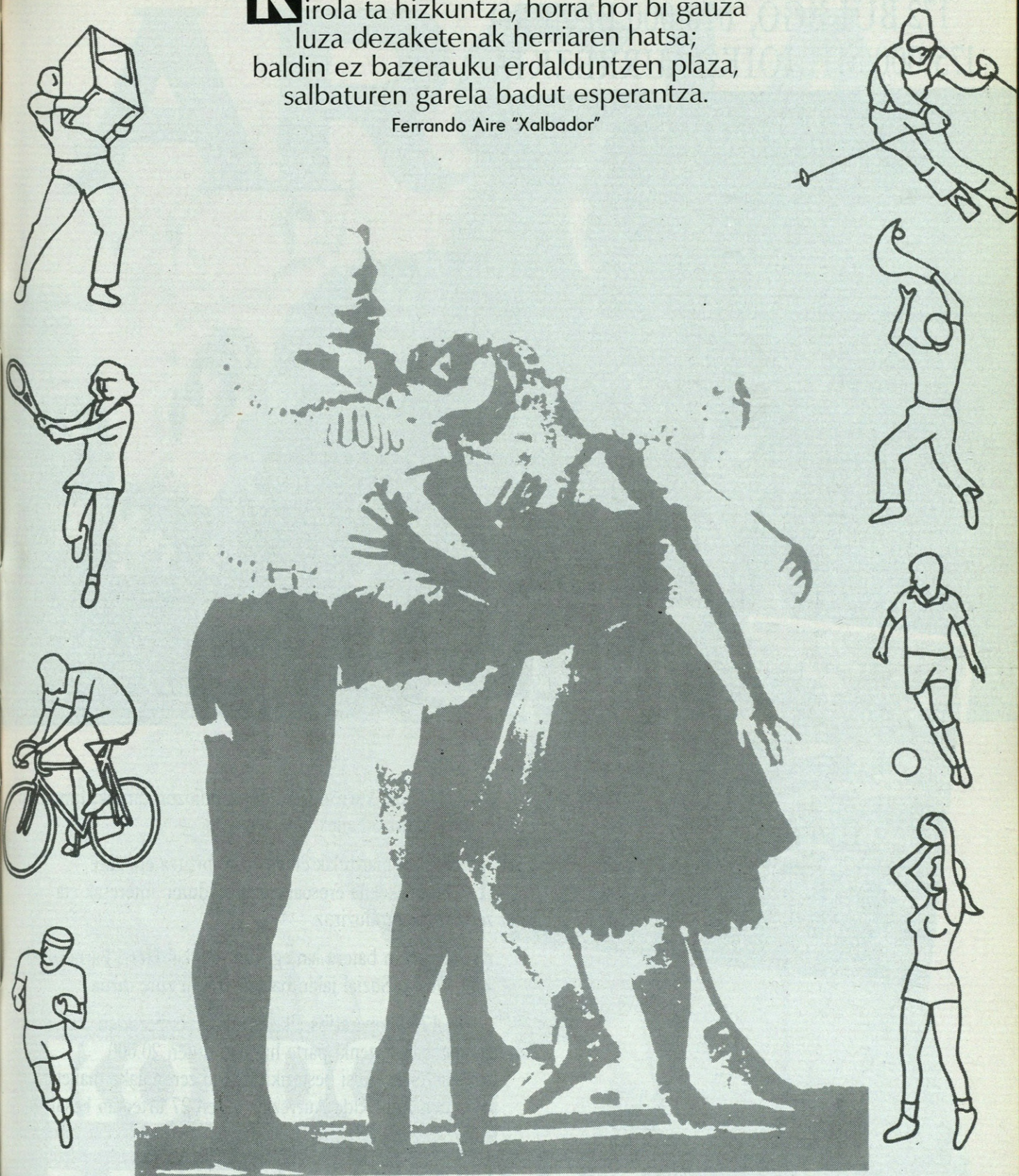
Hauek direla eta ondorengoagatik sarri triste antza nabil.

JON ARANO



**K**irola ta hizkuntza, horra hor bi gauza  
luza dezaketenak herriaren hatsa;  
baldin ez bazerauku erdalduntzen plaza,  
salbaturen garela badut esperantza.

Ferrando Aire "Xalbador"



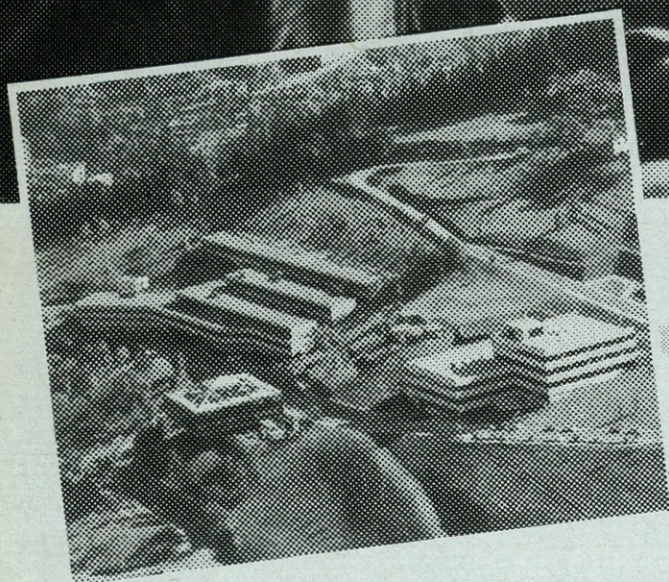
AURREZKI-KUTXA  
MUNIZIPALA



CAJA DE AHORROS  
MUNICIPAL



172 BULEGO, 670.000 BEZERO  
175.000 MILIOIKO AURREZKIA...



**L**an Kide Aurrezkiari fidatzen diozun diruak, funtsezko bi funtzio hauek betetzen ditu:

**1** Etekin mardulak eman, zure bizitza eta zure ingurukoena erosoago egingo duten interesak eta zerbitzuak produzituz.

**2** Gurekin batera lan egitean, Euskal Herri barneko Gestio Sozial jakin batean erabili zure dirua.

Gaur, 170 kooperatiba elkarturekin, eta berorien garapenean zuzenki parte hartzen duten 20.000 bazkiderekin, ikusi besterik ez dago zer-nolako mailetaraino iritsi den Lan Kide Aurrezkia azken 27 urteotan bakarrik.

Horrexegatik da Lan Kide Aurrezkia Euskadiko Kutxa.



**CAJA LABORAL POPULAR  
LAN KIDE AURREZKIA**

**Euskadiko Kutxa**